

# MATYU

Matyu siya winkika ta yokwowa. Matyu siya Jisis siir mii kigna miriiyan inkam nwir ieya mi siir inig whirin Livaikin. Ta Yokwowa Matyu siya winkika Jisis siir nomiiyauim Juda iikamim simiiram. Mi sima sima ina boinim Jisis siya pi hiniin inkamkin mi sima siir kigwinim mi ina boinim krime wakaenanaeyin Jisisin ti siya nimbiniyin Matyu siya winkim niwii whiekakim Jisis siya boinmimaauwim simiir. Iriig.

---

**Tiriiginim yim Jisis Kraisi siir yidiwi wanwiyaeyim simiir inig ima**  
(Lk 3:23-28)

**1** <sup>1</sup>Ti kara winkiyim yim Jisis siir yidiwi wanwiyaeyim simiir inig ima. Jisis siya yio inkam komiiyin nu kigriraowiyin Devid siir isidgin mi yio Devidin Ebrahimni isidin siirgin.

<sup>2</sup>Ebrahim yio Aisakni adgin mi Aisakin yio Jekopni adgin mi Jekopin yio Judani adgin mi siir nomousisim ikim, yio simiir yao adgin.

<sup>3</sup>Judain yio Peres Sira sowiir adgin. Mi sowiir yopiiya Temaka. Mi Peresin yio Hesroni adgin. Mi Hesronin yio Ramni adgin. <sup>4</sup>Mi Ramin yio Aminadapni adgin mi Aminadapin yio Nasoni adgin mi Nasonin yio Salmoni adgin. <sup>5</sup>Mi Salmonin yio Boasni adgin mi Boas siir apua Rehapka. Mi Boasin yio Obetni adgin mi siir apua Rutga mi Obetin yio Jesini adgin. <sup>6</sup>Mi Jesiyein inkam komiiyin nu kigriraowiyin Devid siir adgin mi Devidin yio Solomoni adgin mi siir apua biiya Yuraiani wig niki oka. <sup>7</sup>Mi Solomonin yio Riaboamni adgin mi Riaboamin yio Abaisani adgin. Mi Abaisain yio Esani adgin. <sup>8</sup>Mi Esanin yio Jehosapetni adgin mi Jehosapetin yio Joramni adgin. Mi Joramin yio Asaiani adgin. <sup>9</sup>Mi Asaiaen yio Jotamni adgin mi Jotamin yio Ehasni adgin. Mi Ehasin yio Heseakaiani adgin. <sup>10</sup>Mi Heseakaiaen yio Manasani adgin mi Manasain yio Emosni adgin. Mi Emosin yio Josaiani adgin. <sup>11</sup>Mi Josaiaen yio Jekonaia mi siir nomou yaowae ikim simiir adgin. Mi taka iya saeya Isrel simiir sauan omomin sima nikiunama om komii Babilon siir nu iir nini priimiriinakiya whisarii mii.

<sup>12</sup>Mi iya sima om komii Babilon siir nu iirar niki priimiriyyim whisarii mii mi Jekonaia siya Sialtiel siir ad nwokin. Mi Sialtiel yio

Serababelni adgin. <sup>13</sup>Mi Serababelin yio Abiatni adgin mi Abiatin yio Elaiakim siir adgin. Mi Elaiakimin yio Esoni adgin. <sup>14</sup>Mi Esoin yio Sedokni adgin mi Sedokin yio Ekimni adgin. Mi Ekimin yio Elaiatni adgin. <sup>15</sup>Mi Elaiatin yio Eliesani adgin mi Eliesanin yio Matani adgin. Mi Matanin yio Jekopni adgin. <sup>16</sup>Mi Jekopin yio Josepni adgin mi Josepin yio Mariani kamkin. Mi Jisis siirin Maria saeya naokainakin. Sima siirin ha dapikim Krais, inkam Adi Komii siya nikropkiyin.

<sup>17</sup>Mi yinieyim Ebrahim siir hirankin nityokiyokiiyim Devid siir nakiyanguniyim isidim iuur whiigim mi Devid siir hirankin nityokiyokiiyim yinieyim ini iiya sima om komii Babilon siir nu iir miriia whisarii mii ini sairar yadigniya, yim iriipi hiriinan iuur whiigim. Mi iiya sima whisarii mii priimiriya om komii Babilon simiir nu iir mi ha nityokiyokiiyim mi ini Krais siya nimbiyama iiya sairar yakiyanguniyim inkamin Adi Komii siya nikropkiyin mi yim iriipi hiriinan isidim iuur whii. Iriig.

**Maria saeya Jisis Krais siir naokainaka**  
(Lk 2:1-7)

<sup>18</sup>Niwiiyin Jisis Krais siir naokainan yio hiningin, siir yopiiya Maria sairin Josep siiram bidi boiritmaiya siya nonkwonam. Mi siya iripa piu saika niki o karamaeyar niki owin mi ini saeyar yinokninkinkiya, saeya Adi Komii siir naeyiu iirsiyar nwokika yinkak. <sup>19</sup>Mi Josepin kamin sairam boiritmaiyn, siya inkam wadiekin. Siir iga hinda tinda bi nokwowikin. Niingaka. Mi siya Maria sairin ilkam whwonkam ida kiyopsibgi haiginiuwim pi boriisopi. Mi siya hindara nimprio sopkiyam tiri mi saeya wi nididgak nwowisi. <sup>20</sup>Josep siya ta sair sairra naingwokwonanaekin mi Adi Komii siir paekwosimin siirin nhwo siya yikiumauu. Paekwosim siya boin, Josep Devidni yinieyim sim yinisimin, ta kiriir wiga Maria yinkak nwowa kira sair nonkwonasi kipi nidid. Waki yinisimin sair mhiinau hir nwokaiyin, yio Adi Komii siir naeyiu miyikin siyar haigiiumauugin. <sup>21</sup>Saeya wi yinisim yinkamiyin naokainaei, siya wi Isrel simiir iikamim simiir dimin biye imiir haiyoprimdiyumiigi mi wi simiir nanmaiwarkainaei. Mi kira siir inigin wi Jisis asi nokdap haiginiuwi.

<sup>22</sup>Ti digworaekwo whiekakim nimbiibiiyamim ini ti yayim bidi bidiniya Adi Komii siya boinkiyim profet inkamin siir boinmimauuwam mi simiir swoki boiniurwokaigikin. Profet inkamin siya hiniina boinkikin. <sup>23</sup>Wakae, wig kopaksim niinga ira inkamaka iripa piu nwo karam nwowa, saeya wi yinkak nwowi mi wi yinisim yinkamiyin naokainaei. Mi sima siir inigin wi Emanyuel nokdap haiginiuwi. Mi ti paekwosim siir yaiya ini dig ywokiya. Mi ti inigin siir inig mwokimwowing yio hiningin, Adi Komii krimiir Wanin siya ini krimakar nwowin.

<sup>24</sup>Mi Josep siya ha kaknanaokaigiyin mi siya ini Biyan Inkam Komiiyin siir paekwosimin siya boingikin yayim ini simiir hiriinanar swoki tirin. Mi siya siir wiga sairin ina yonkwonan. <sup>25</sup>Mi Josep siya iripa piu saika bi nwomiminkin mi ini saeyar yaokaina budgiyin yinisim iilar. Mi Josep siya siir inigin Jisis yokdap haiginiu. Iriig.

### Kam nhirim Jisis siir kignakiyam nitkim

**2** <sup>1</sup>Maria saeya Jisis siirin omisim Bethlehem nu Judia hir naokainakin, iya Herot siya nu kigriraowan inkam komii nwowa. Mi mhoiia saeya siir naokainakiyin mi kam nhirim nauuni siyiin si ninokninkiniyim, bieki nimbiidniyin hiranin om komii Jerusalema hiriir yit. <sup>2</sup>Mi sima ini sriini, iya krma ti nauun win komii iir kigim ti yinisim winin naokainan siirin Judami inkam komiiyin simiir nu kigriraowanin ini papi nwowin? Nim krma ina yinokninkiniyim ti yinisimin bidi yaokainakiyin. Mi krma siir inig iir nini hainaniyam nitkim. <sup>3</sup>Mi iya inkam komiiyin Herot siya ta yai air wakaewinin mi siya ini hikakar ywokiin. Dimusi rani, siya hiniina naingwokin ti yinisimin wi siyar nokwokairinanaowidi siir igsopa. Om komii Jerusalem hirin iikam nhirim yim iriipi hiriinan ini hikakar mi okiyim. Dimusi rani, Herot siya io komiigakin. <sup>4</sup>Mi Herot siya prismi biyan inkamim simiiram yikiuna, yipiki Adi Komii siir inig hainaniyim omakam simiir dimin taemin imiir kigriraowiyim mi kamim siyu komii ninokninkini ikim. Mi siya simiirin ha nikiuna digin mi siya simiir srii, inkamin siya nimbingiyin Kraisiya wi piki hiniin omin si naokainaei? <sup>5</sup>Sima siirin hiniina boin, om Bethlehem nu Judia hirin profet inkamin siya hiniina boinkikin, ta yaiya siya hiniina win boinkikin,

<sup>6</sup>omisim Betlehem nu Judia hiranin, kira inig karamae omisim tani. Niingaki niingakiinga. Mi inkam komii nwirin wi kiriir waraur nimbiyami mi siya wi kariir isidin Isrel hiranin wi simiir nu kigriraowan inkam komii nwoi.

<sup>7</sup>Mi Herot siya ti kamim bieki nimbiidniyin hiranki nitim, simiirin hindara asi nimprio ikiunakin, nimprio yai boinam. Mi siya simiirin ina sriiyin, tiki nauuni paki hiniin iya sae nimbiyamkin, ha? <sup>8</sup>Mi iya sima siir boinmimauu digiyim mi siya simiirin ina yikropkiyin om Betlehem hiriir mi ina boinkiyin, kima ha dam! Mi kima ti yinisimin siirimin pranae pranae kipi hansran. Mi kima pi siir hansran yiskai pa swoki it kariir swokini boinmauuni. Mi an kara iriipi hiriinan, wi siir inig iir mini hainaniwu. <sup>9</sup>Mi sima Herot siir yai air wakae dignamim mi sima ina yamim. Mi ti nauunin biya sima niki kignaniyin bieki nimbiidniyin hir mi siya ha hioraraowamin simiir biyar mi ini omaka yinisim ieyar nwowa ini sairgi sair akou kouwar yakaigikiuwuwun. <sup>10</sup>Mi sima ti nauun iir kigim mi sima ini maigimaiga komiikakar ywonamim.

<sup>11</sup> Mi sima ha napninopkainamim omaka hiriir mi ini Maria sowiirbugar youapninopkai kigim. Mi sima ogmwo ha nini waisi huiwuiwim mi ini yinisimin siir inig iirar ini hainaniuwim. Mi sima simiir miya sisimsisimim ha haiwaokiyim mi sima dimin kibi nhirim umir komii sainiyim kimidiniya siir priihauu. Diminim sima priihauuwim hiniin hiniingim, gold mi paura in piuii miyik niusiin whakiyin mi sandain namswopaini piuii miyiknan whaki ikin.

<sup>12</sup> Mi mhoiia simiirin Adi Komii siya kimidiniya nhwo yikiumauuwii. Mi ti nhwo iirin Adi Komii siya hiniina boinki, kima wi Herot siiram kipi swoki am mi ti digworaekwowim kima kigim siir kipi boinmauwui. Niingaka. Mi sima yaeya siyiu whira asi namkim simiir oma hiriirin. Iriig.

### **Sima nu Isiba hiriir yidamam**

<sup>13</sup> Mi ta sima haiburgika saiir mhoiia mi Adi Komii siir paekwosimin siya hiniina boinki, kira dinsingi mi kiriir wigiyinim simiir dikiunam. Mi kira pi nu Isiba hiriir didamki mi hir tini owou mi wi karar swoki ikiugi kiriiramin. Herot siya wari yinisim iiram hansiri tiri siir nisomaowim.

<sup>14</sup> Mi Josep siya ti yai imiir wakaekiyin mi siya ina yinsiingiyin. Mi siya siir wigyin imiirin niya whinidamkiwii nu Isiba hiriirin. Mi sima ii kasa bi napiwaiyamkim hiriirin. <sup>15</sup> Mi Josep siya nu Isib hirar nwowin mi ini Herot siyar yaobudgiyin. Mi sima ta yaiya biiki Biyan Inkam Komiiyin siya boinkiya profet inkam nwirin si mi saiir swoki boiniurwokaigikim. Saeya hiniina boinkika, kariir yinisim yinkamiyinin nu Isib hir nwowin, kara siiram swoki ikiugi siya swoki itim. Iriig.

### **Herot siya boinkikin yinisisimim sima nisomsom aokaokiyim**

<sup>16</sup> Mi iia Herot siya hiniina ninokninkinkiyin ti kamim bieki nimbiidniyin hiranki nitim, sima siir niksisaegigim. Mi siir kwoinin ina iwitpaomaigiyin mi siya kam nhirim yai kirie simiir boinki, sima om Betlehem mi omisisim nhirim siir kingiin nwo ikim simiir hiran yinisisim yinkamiyin whiekakim, biewi whwowisa nwowim mi nua tiriir nwonainiyim simiir nisomsom aowam. Siya digworaekwowim nauun ninokninkini kamim sima boingigim mi simiir swoki aingwowoknakikin iia Jisis siir naokaina. Mi sima asi nisomsom aokaokim yinkamiyinin biewi whwowisa nwowim nua tiriir nitim.

<sup>17</sup> Mi tiki digworaekwowim biigi Biyan Inkam Komiiyin profet Jeremaia siya boinkiyim simiir swoki boiniurwokaigikin. Siya hiniina boinkikin,

<sup>18</sup> sima wakaeki yaiya om Rama hiran iikamim sima nouubopon prasae bi kinkim. Rachel saeya saiir yinisisim imiirsi kaouuboponka. Mi iikamim sima saiir hiirwokmaiym dig bi

nwokim. Niingaka. Dimusi rani, saiir yinisisimim nwirmin  
nwirminkin bi swoki okikim. Niingaki, niingaka. Mi ti diminim  
nimbiyamim iya Herot siya nisomsom aokaowim Rachel saiir  
isidin simiir yinisim yinkamiyin imiir omisim Betlehem hir. Iriig.

**Josep sima niyyin nu Isib hir haiburgigim mi sima ina swoki amim**

<sup>19</sup>Mi mhoyiya Herot siya ina yaonamin. Mi nu Isib hirin Biyan  
Inkam Komiiyin siir paekwosimin nhwo siya yikiumau Josep siirin.

<sup>20</sup>Siya hiniina boinkikin, kira dinsiingi mi kira kiriir wiginyin  
simiir dikiunam mipi nu Isrel hiriir swoki am. Iikamim ti yinisim iir  
nisomaowam boinim sima bidi yaokaoswowamim. <sup>21</sup>Mi Josep siya ha  
kakanaokaigiyin mi siya ini siir wiginyin simiir yikiunamim mi sima  
ina swoki amim nu Isrel hiriir.

<sup>22</sup>Mi siyar wakaewin Akeleas siya siir adin Herot siir mii aiir bidi swoki  
hainaowidin nu Judia siir nu kigriraowan inkam komii nwowam. Mi Josep  
siya asi nididgin hiriir namsiyin. Mi nhwo whirin Josep siya whinin, Adi  
Komii siya siirin hiniina boinki, kira wi hiriir kipi nam. Mi siya nu Galiliya  
hinda asi namkin. <sup>23</sup>Mi siya kimidiniya om whirin Nasaret nikiuwiyin siir  
ini idwoiu. Mi sima ta yaiya biya profet inkamin siya boinkiya saiir swoki  
boiniurwokaigim. Sima siirin wi om Nasaretan inkam nikiuwi. Iriig.

**Jonin inkamin baptisiyin Adi Komii siir yaiya siya boinmimaugim**  
(Mk 1:1-8; Lk 3:1-18; Jo 1:19-28)

**3** <sup>1</sup>Mi biewi nhirim bidi yamkiyim iya Josep Maria Simani om  
Nasaret hir nwowa. Mi mhoyiya Jonin op baptisiyin siya ha nitin  
mi kimidiniya nu Judia hiran nu siiyin apain siir hir ini boinmimaau  
bwakainani, Adi Komii siir yaiya. <sup>2</sup>Mi siya hiniina boinki, kima dimin  
biye biyeyim simiirin digiumii haimriyugig. Dimusi rani, iya Adi  
Komii siya siir digworaekwowim simiir kigirkakana ini kingiin nwowa.  
<sup>3</sup>Jonin ti siya inkamin Adi Komii siya boinkiyan profet Aisaiani. Bidi  
bidiniyarin profet Aisaia siya hiniina winboinkikin,

maeyau siiyin nu apain inkam karamaeyin, inkam nwirin siir yaiya  
hiniina kauwok boinkikin, Biyan Inkam Komiiyin siir siyiun  
sibgu kisisop diriraerarkwokin. Siir siyupai siyupaiyim sibgu  
diriraerarkwokin siya napnaniyam.

<sup>4</sup>Jon siya niya yiuisa miyik rani, kamelni piokim. Mi siya piuwopa  
ha mi kikog mi naeyim siya naeyim kokmwo graeys minim mi  
mhwini yin ikim. Siya yaeya dimin whir bi swoki aeikin, siya inkam  
paeprikabnankin. <sup>5</sup>Mi taka iya, iikamim om komii Jerusalem hiranin  
mi nu Judian ikim mi iikam whiekakim omom ie Jodan kingiin nwo  
ikim simar yitswo Jon siiramin. <sup>6</sup>Mi sima simiir dimin biye biyeyim ha  
nomboiniskiyim mi Jon siya simiirin ie Jodan hir baptis haiginiu.

<sup>7</sup>Mi Jon siyar kig Farisi Sadyusimi kam isid komiiyin pi niti siirim op simiir baptais haiginiuwam. Mi siya simiir boinki, kima kam miyiknanki mi iuwi, ini wrakiwranan ywowim. Kimiirin nhiinga boinkikim kima kariiram nidamnaniyim op kimiir baptais haiginiuwam, ha? Mi Adi Komii krimiir Wanin siya wi kimiir nonkwoninwiimwiirnrinkin tani iya siya iikamim simiir hidi, aniya? <sup>8</sup>Mi kima iikam whiekakim simiirin hiniina diisiimauu, kimiir dimin biyeyim bidi haiyoprimdiyumiigiyim. <sup>9</sup>Kimiir kwoinin hiniina kipi naingwo Ebrahamin krimiir brougaekin mi kima wi kigugu rani. Niingaka. Kara kimiirin yaimwovar boinki, Adi Komii siya siiyam simiir mi tirki, Ebrahim siir yinisisim nimbiyamam wi digar mi owi. <sup>10</sup>Mi siir ua ini paimii hirar haigin taohaigina mi pae whiekakim nae miyik bud karamae nwowim, yim wi paenau sima niyitkaigaii. <sup>11</sup>Ta op ara kara baptais haiginiuwa ya min nisiimauuga kimiir dimin biyeyim bidi haiyoprimdiyumiigiyim. Mi inkamin kariir mhoiia nitin, kouwin ini siyar ywowin. Mi siya ini yaowae adnan ywowin mi an kara ini yinisimnan ywowin. Mi kara siir miisimim wi sibgu inomokninkin mirii rani. Niingaka. Kara kimiirin op arar baptais haiginiuwi mi Adi Komii siir naeyiun wi siya hainuae haiginiuwi mi siir paeya niuyaeiia warar. Kara inkam miyik rani, siir iga siya niia sair uridin wi kara waisi hak rani. Niingaka. <sup>12</sup>Mi Siya iikamim simiirin wi inkamin twonidim twonau haigiyim simiir hiriinan hidi mi ha nokwobrombropiyin, ini siir hiriinan ywowin. Mi iya iki twonid imiir nikwobrombrop digiyim mi kasim pa kwuubrugiki. Mi twonid niingam pi simasima namwokaiyiwi. Mi kas imiirin pa nhisopkininaka mi simiirin pi paeya nhisopkin namginkii. Mi ta paeya wi niutiingii rani. Niingaka. Saeya wi hiriayar niuyokiyokiikaeyami. Iriig.

### **Jon siya baptais haiginiugin Jisis siirin**

*(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)*

<sup>13</sup>Mi taka iya Jisis siya nu Galili hir haiburgigin mi ina yitin ie Jodan tiriir. Jon siirim, siirin op siya baptais haiginiuwim. <sup>14</sup>Mi Jon siya Jisis siir kwoin iir kisina haigigiyam tirkin mi siya ina boinin, Jisis, ambi kira baptais haiginiuwi. Mi kira kariiram dimusi nitkin, ha? Kara inkam miyik rani. <sup>15</sup>Mi Jisis siya siir yai anaka hiniina yowarkii boin, kiya, panao kira pi ta kara boina yaiya pi sair hiriinanar tir. Ini ywokiin krima swoki boiniurwokaigiyin Adi Komii siir siyiu miyikin siya boinkiin siirar wakaeyokna diriraerar. Mi Jon siya siir yai aiir asi wakaeyokna diriraerarkin.

<sup>16</sup>Mi siirin ha baptais haiginiugiyin mi siya ina iyii apnaidamin op hirankar. Mi ninomora ina haiwaokiya omaka anonan siiram. Mi siya kigwin Adi Komii siir naeyiun inmabnan siinanaiiniyin mi ini siir yauni oniyin. <sup>17</sup>Mi yai kwira ninomor kou hir kauwok boinkiya, saeya

hiniina kauwok boinkika, tiriiginin yio kariirgi kariir yinisim ieya. Kariir kwoinin ini siirgi siiramar naingwo iskiyin. Iriig.

**Setan siya Jisis siiram kinankiugin**  
(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)

**4** <sup>1</sup>Mi taka iiya Jisis siya op baptaisa saiir mhoiia siirin Adi Komii siir naeyiu ieya yikiunam maeyau nu siiyin apa saiir hiriir Setan siya kinankiuwam. <sup>2</sup>Mi iiyim mhiirima siya mwowim nabieyim kamnwis mi niiyim iriipi hiriinan kamnwis. Mi siya naemin dimin bi naekin mi mhoiia siya mhii komiia ina yaowin. <sup>3</sup>Mi Setan siya kinankiuwan inkamin ha nitin Jisis siiram mi ina yaboiniyein mi kira Adi Komii siir yinisimkin niuwi mi kira ti siiyam simiir boinki mi sima pi bret nwoki imbiyamim. <sup>4</sup>Mi Jisis siya siir yai aka hiniina yowarkii boinki, Yokwo Komii saeya hiniina boinka, inkamin kwoinbudin omwai sibgu waiyayokiyokiyyin naesi bi haiigin. Niingaka. Inkamki sibgu haiiyin kwoinbudin ya Adi Komii krimiir Wanin siir hiranki nita yai miyika sasarga.

<sup>5</sup>Mi siya ha boin digiyin mhoiia Setan siya siirin om komii Jerusalem hiriir yikiunam mi siirin omaka Adi Komii siira saiir akou yami okmwini okwoki. <sup>6</sup>Mi siya ina boinkiyin siirin, kira Adi Komii siir yinisimki niuwi mipi waraur ankar tami iswit natkiigi. Mi kira pi naonam tani. Dimusi rani, Yokwo Komii saeya hiniina boinka, Adi Komii siya wi igao yai siir paekwosim imiir boinki kiriir haiwinam. Mi kiriir iga wi siya minki hainwin tani.

<sup>7</sup>Mi Jisis siya siir yai akan hiniina swoki owarkii boinki, kara pi hiniina tir tani. Dimusi rani, Yokwo Komii saeya hiniina swoki boinkika, kira kiriir Biyan Inkam Komiiyin siiram whisarii kipi kinankiu siya kiriir Adi Komiiyin mi yaiya yaimwo karamaeya saiir kipi prii boin siya kariir whindiriraeram.

<sup>8</sup>Siya ha boin digiyin mi Setan siya Jisis siirin kimidiniya mhiu komii whirin siir mhiu kiugi kiua hiriir yikiunam. Mi siya siirin ina yiisiimauyokiyokiyyin nupai nupaiyim hinda tindanim ti nu iir nwowim simiirin mi dimin miyik miyik ikim siya ti digworaekwo imiir ha niisiisimauu digiyin, <sup>9</sup>Mi siya ina boinkiyin mi kira pi ogmwo kariiram waisi huiwi mi kariir inig iir hainani mi ti digworaekwowim kira kigim kara wi kiriirarar hauuswoki kira kigiraowim. <sup>10</sup>Mi Jisis siya siir yai akan hiniina yowarkii boin, Setan, damki! Yokwo Komii saeya hiniina boinka, Biyan Inkam Komiiyin siir inig iirara hainan iski, siya kiriir Adi Komiiyin mi kira siir mi aiirar donkworinu kripkai. <sup>11</sup>Mi siya ha boin digiyin, setan siya siirin ha haiburgigin mi ina yamin mi Adi Komii siir paekwosimim ha nitim, siirin kimidiniya sima yauni whinkinsiisni. Iriig.

**Jisis siir miiya nu Galili hir mirii bwakainakin.**

*(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)*

<sup>12</sup> Mi mhoiia Jisis siya hiniina wakaewin sima Jon siirin omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriia sair bidi hiugripiikikaiyin. Dimusi rani, siya igao yai Inkam Komii Herot siir boinkin. Mi siya ti om iir haiburgik mi nu Galili hiriir yam. <sup>13</sup> Mi siya om Nasaret hir bi sibgu owipisuwikin mi siya om Nasaret siir haiburgikin mi siya kimidiniya om Kapaneam hir ini owou. Ti omin whii Galili whiigbida waiyin, ti iikamim Sebyulan Naptalai sowiir isidin sima nwowa maeyau sair hir <sup>14</sup> Jisis siya ha nitin ta maeyau air mi ini diga ywokiya yai biia Biiyan Inkam Komiiyin siya boinkiya profet Aisaiani mi siya boinkiya ya sair swoki boiniurwokaigika. Ta yaiya siya winkiya saeya hiniinga,

<sup>15</sup> mi nu Sebyulan mi nu Naptalai sowiir hiran siyiin whii komii Solwara namin mi ina yiuguskiyin ie Jodan iegbid mirmiiya mi nu Galili Juda iikam tani mi Juda iikam nhirim hir nwowim simiir hiriir yam. <sup>16</sup> Mi iikamim ti maeyau owiir nwowim niibwomambwonan mi tariinanin sima nokiya dimin komii siir bidi haiyim mi ti hiran iikamim dimin biyie tirim ini hapi inkam wiirnan ywowim mi tariinanin bienan simiir bidi yokiyakiyim.

<sup>17</sup> Mi taka iia Jisis siya nu Galili hir nwowin siya yaiya sair boinmimaau bwakainakin. Siya hiniina boin, kimiir dimin biyie biyeyim simiirin ti haiyoprindiyumiigi. Dimusi rani, iia Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini kingiin nwowa. Iriig.

**Anasu mii miriiyim kam nwiiyim Jisis siya nikiunakim**

*(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)*

<sup>18</sup> Mi iia Jisis siya Galili whiigbid whiigbida hiriir nouapamin mi siya iwinyaowo anasu mii miriiyo sowiir yao youap kigam Saimon mi siir inig whirin wi Pita dapi mi siir nomousim ieya Endru, yo sowa yaowin haimna nitmaigo whii hir. Mi ta anasu haii miiya ya sowiir yao umir miiga. <sup>19</sup> Mi Jisis siya sowiir yao boinki, biia kowa anasu mii miriiko mi tariinanin kowa kanakar wit mi kowiirin wi kara niisiimauwi siyiin iikamim sim mhii kwoinim sim ninkpit haigiya mi sim nanmaiworkainaeyin. <sup>20</sup> Mi biri kimiminkikin, sowiir haimnan ini hiarar kwomaimiigi mi sowa ini siir mhoiia yamwo.

<sup>21</sup> Mi siya ha swoki kwapnamin mi ini iwinyao nwiswo sowiirar swoki kwakigo, Jems Jon sowiirar, Sebedini yinisim nwiswo. Yo sowa i hiarar nidwokaii sowiir adin Sebedi saikar. Yim simaniyin simiirni haimna iir mi kisisok diriraerari. Mi sowiirin kimidiniya Jisis siya yikiuna. <sup>22</sup> Mi sowa bi kimiminkiko, sowiir adin siirin ini i hiarar kwaewisrimiigigo mi sowa ini Jisis siir mhoiia yamwo. Iriig.

**Jisis siya iikamim makakim simiir haiswoniskiigin**  
(Lk 6:17-19)

<sup>23</sup> Jisis siya nu Galili siirar yapyokii irkak. Mi siya iikam imiirin Juda simiir maeyauwa yaimin dimin nidwokai wakaeyim simiir hir yomwimwarkaiyu mi siya yai win kirie kibiya saiirin iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir warar mi boinmimauu. Mi siya iikamim mapai mapaigi niyim simiirin warar mi haiswonimniskiiyam. <sup>24</sup> Mi siir yaiya ina yinyokiigiya nu Siria siirar. Mi sima simiir iikamim mapai mapaigi niyim mi yiu bibiyieki nii whwonkaiyim mi iikamim whaowa piugi nwo ikim mi iikamim iga iinim ninsimsiriunakaeyamim siya simiir yinimniskiswo. <sup>25</sup> Mi iikam whie komiia nu Galiliyankin nitim mi omisisim nhirim maeyau Dekapolis hiranim simiir hiranki nit ikim mi om komii Jerusalemanki nit ikim mi om nhirim nu Judianki nit ikim mi ie Jodan siir kingiin hindanki mi it ikim sima ini siir mhoiiyar yamim. Iriig.

**Jisis siya mhiu kiu hir boinmimaugun**  
**iikamim mairgimairgakakim simiir.**

**5** <sup>1</sup> Mi Jisis siya iikam whie komii simiir kigin siir mhoiia namim mi siya kimidiniya mhiu whirin siir hiriir iyam. Mi siya hir ha nini ii idwo iuwim mi kamim siir kigna mirriyim ina yitin siirim saika nidwowim. <sup>2</sup> Sima hirar nidwowim mi Jisis siya simiirin hiniina yowimwarkaiyu. Iriig.

**Jisis siya inkamki mairgimairgani siyiuin siir boinkin.**  
(Lk 6:20-23)

<sup>3</sup> Mi iikamim ha naingwowim sima Adi Komii siirimin miigakim mi mairgimairga wadieyar nwowi. Dimusi rani, simiirin Adi Komii siyar kigriraowi. <sup>4</sup> Mi iikamim ninouninki kaeyamim mi wadie nwowim mi wi mairgimairga whisarii nwo rani, simiirin wi op Adi Komii siyar hauukwiyae haiginiuw. <sup>5</sup> Mi iikamim yai min ninkisimsio boin karam nwowiyim mi simama naingwona karam nwowiyim, yim sima wadieya dwo mi ha mairgimairga. Dimusi rani, simiirin wi Adi Komii siyar hauuwi nuin. <sup>6</sup> Yipiki iikamkim mhiigi naoni hiniin Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknamin wadieyar dwo. Sima ha sibgu mairgimairga. Dimusi rani, siya wi simiir whindiriraerari wi wadieyar nwowi mi wi siir mhoiiyar nami. <sup>7</sup> Iikamim, iikam nhirmisi naingwobumbuwiyim sima wadieyar dwo mi ha mairgimairga. Dimusi rani, Adi Komii siya wi simiirsiyar mi inkin aingwobumbuwi. <sup>8</sup> Mi iikamim mhiu kwoinim rirmiia nwowiyim sima wadieya dwo

mi sima ha maïrgimaïrga. Dimusi rani, sima wi Adi Komii saïkar nwowi. <sup>9</sup>Mi kamim yaii min ninii nansaowi siyiuii siir minwokmaïyim iripa nongwomamaïr aeyam sima wadiëya dwo mi ha maïrgimaïrga. Dimusi rani, mhoïiya Adi Komii siya wa boini, sima kariir yinisimkim. <sup>10</sup>Mi iikamim Adi Komii siir yaiiya saiir wakaeyoknam hik saiirsi haii sima wadiëya timi o mi ha maïrgimaïrga. Whisarii rani, iïya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, ya simiir wararga.

<sup>11</sup>Mi sima kimiirin ha kigii, kima ini kariir siyiu iir napim mi ini kimiir tioim mi ini yai bibiyie kimiir kinaop itkaigaiyiuii mi kimiirin wi sima niksisaëi. Mi kima wadiëya sibgu idwowi mi wa maïrgimaïrgaëi. <sup>12</sup>Mi biiya sima profet inkamim simiirin hiriinanar mi tionanaekim. Kima iripar dingwomamaïr ae. Dimusi rani, mhoïiya ti digworaekwo miïyik miïyikim ninomor kou hir nwokwokinim yim kimiirgim. Iriig.

**Iikamim naingwo tibmiiyim yim ini wa mi pae niuyanan ywowim**  
(Mk 9:50; Lk 14:34-35)

<sup>13</sup>Wim kima iikamim simiir whwonkam idan ini wa nan ywowim iikamim simiir whinkinsiisim. Mi wa siir hiiya saëya digiiyim mi wi paniina swoki tiri siir hiiya saiir swoki haiyim? Niingaka. Tiki hiniin wain yio mii karamaëkin. Mi sima siirin pi hindara kabitkaigi iski mi iga wi siirar ninkin okwowi.

<sup>14</sup>Wim kima ini nu tiran pae niuyanan ywowim. Mi kima siyiu miïyik napiyin iikamim simiir niisiimauwi kima om komiiyin mhiu kiugikiu nwowiyin siir hiriinan ywowim yio bi swoki kimirkaiigin. Niingaka. Iikamim arugi aruwanim sima wa kigi. <sup>15</sup>Inkamin yuukid hangimuwiïyin, siya siirin twoni bi higriniu haiginikin. Niingaka. Siya siirin pi romiyasni ninankii mi iikamim ta omaka aiir nwowim, simiirin pi siyar niuya irkaki. <sup>16</sup>Mi iriipi hiriinan kimiir siyiuii iikamim simiir whwonkam idan paenan timi iuya irkak. Mi sima siyiu miïyikin kima tiriïyin siir kigii mi sima wi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin wi siir inig iir nwoki hainan prapasim. Iriig.

**Adi Komii siir siyiu komiiyin siir yaiga**

<sup>17</sup>Kima ha kipi naingwo kara Moses siir siyiu komiiyin mi profet kamim sim yai iikim, simiir kiindiyimdiyiuwam nitkin. Niingaka. Kara simiir kiindiyuwam bi nitkin. Kara idwo simiir swoki inkin boïnourwokaiyam nitkin. <sup>18</sup>Kara kimiirin yaimwower boini, ti siyiu komiiyin Moses siirin mi profet simiir yaisisimim mi sowiir diminsisimim hiimamakiuwim mi kiyiprimpriniuwim wi wara dig rani. Niingaka. Ninomor nu sowa wa digii mi ti Moses siir siyiu komiiyin siir siyiupai siyiupaiyim mi siir yaipai yaipaiyim, yim wa nimbini. <sup>19</sup>Mi inkam

nwirki Moses siir siyiu komii siir diminsim whir niinikripi mi profet kamim simiir ikim mi siya iikam imiirin hiriinan siyiu iilar swoki owomwarkaiyiwi mi ti hiriinan inkamin siya wi inigak nwo rani. Niingaka. Iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiirin. Mi inkamin Moses siir siyiu komii siir siyiumwoki siyiumwovin mi profet kam ikim sowiir sibgu api mi iikam imiirin hiriinanar swoki owomwarkaiyiwi mi siya wi inig komiigaka nwowi iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana. <sup>20</sup> Mi hiriinankiniwi kara kimiirin yaimwower boinkii mi kimiir siyiu miyikin ti kamim siyiu komii ninokninkiniyim mi Farisi simiir siyiu iirin haibur karamae nwowi, iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiirin kima wi wara nwo rani. Iriig.

### **Kwoin haugihauga whiyeni siyiugin**

<sup>21</sup> Kima bidi wakaeyim Adi Komii siir yayim, biya Moses siya win boingikim, saeya hiniina boinka, kira inkam kipi nisomao mi inkam nwirin inkam nwirni nisomaowi mi siya wi yaigak nwowi. <sup>22</sup> Mi kara yai kwira pi saiir warar ninkin boinki mi inkamin siir nomiiyauin io siir nwowi mi ti inkamin wi yaigak nwowi mi inkamin nwirin siir nomiiyau iir nigbumbuwi mi ti inkamin siya wi yaigak nwowi kaunselmi biyan kamim simakain. Mi inkamin hiniina boini kira hab whaowaekin mi ti inkamin siirin sima wi paeya nikropki. <sup>23</sup> Mi kira diminim Adi Komii krimiir Wanin siir priihauuanim siir hiiya saiir kingiin nini haigingigi mi kira ha naingwowarkaigi kiriir nomiiyauin siya kinaka iokakiniwi, whisarii rani, diminin kirar tirkin siirin siya kiriirin io asi nwokin. <sup>24</sup> Mi kira diminim kira priihauuam tirim Adi Komii siir, yim siir hiiya saiir kingiina tikini haigingig. Mi kira ha tiki am, kiriir nomiiyauwin io kinaka nwowin siiram yai saika nini kisisop boiniuwam. Mi kira saika nini kisisop boingigi, iripa nongwomamair aeyam mi kira wi haini swoki am mi kiriir diminim kira priihauuwam tirim Adi Komii siir mi siirin haini tini hauuu.

<sup>25</sup> Mi inkam nwirin kiriirin inkam komiiyin yai hidiyin yai saika boinam tiri, iya kowa siyiu hira niki apamiya saiirin mi kira kipi kimimin, saika yai ha kisisop boinsasugi iripa nongwomamair aeyamin. Ni wi ti inkamin si pi boinmaugiyiwisi inkamin yai hidiyin si mi yio wi polismi iin hauugi, sima nini hugripkiikikaigikim maeyauwa hiuyokiyokaiya mii biyie miriia saiir. <sup>26</sup> Kara kiriirin yaimwower boini mi kira ta kiriir hik saiir umir iir sainsisau karamae nwowi mi ni kira omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriia saiir hiranki wi aisiima niki haiburgig rani. Niingaka. Iriig.

### **Nonkwonani siyiun siir tirbuwi ikin**

<sup>27</sup> Kima bidiya iki wakaeyim yayim biya Adi Komii siya boinkiyim Mosesni siyiuim sim, siya hiniina boinkikin, kira nonkwonani siyiun

siir kipi tirbu. <sup>28</sup>Mi kara kimiirin pi yai kwira saiir warar ninkin boinki. Inkamin siya nhwo ara kigikiigi wig iramin mi tiki hiriinan inkamin siir kwoinin yio nonkwonani siyiun siir bidi tirbuin. <sup>29</sup>Mi kiriir iinigan nhwonain kiriirin siya nipiyaookinami siyu biye tiram mi kira siirin habitkiigi. Yio miyik rani, kiriir piu haimiya saeya mi kiguguwi mi iriipi hiriinan yio miyiki miyik rani, kiriir piu irkaka saiirin paeya nitkaigi. <sup>30</sup>Mi kiriir iina iiniga kiriirin saeya kiyapiyaookinami siyu biye tiram mi saiirin kaigrip itkaigi. Yio miyik rani, kiriir piu haimiya saeya mi kiguguwi, iriipi hiriinan miyiki miyik rani, kiriir piu irkaka saiirin paeya nitkaigi. Iriig.

**Wigkam sopni siyiugin**  
(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

<sup>31</sup>Biiya Moses siya hiniina win boinkikin mi inkam nwirin siya siir wig aiir sopkiyam naingwowi mi siya saiir sopkiyamin yokwo witisim kwira win hauugi. <sup>32</sup>Mi kara yai kwira kimiirin pi warar ninkin boinkii, inkamin siir wiga aiir sopkii mi siir wig saeya hii bi nanaemiminka. Ti inkamin siya tirbugikin ta wig aiirin iya saeya kam nwir nini onkwonaiwa mi saeya hii asi nanaeka. Ti mhoiyan kamin saeya swokini owiuwin siya iriipi hiriinan sowawaiyin hii asi nanaeko, ti hiriinan siyiun yio biyan kam ieyar tirbugikin. Iriig.

**Adi Komii siya nimbini siyiugin**

<sup>33</sup>Mi yai nhirim biiya brougae Moses siya winim yokwoni Adi Komii siir hirankin, siya hiniina boinkikin, iya kira Adi Komii siir inigin siir nikopaisisiri mi kira kipi nikopaisasae. <sup>34</sup>Mi kara yai kwira kimiirin pi warar ninkin boinkii, kima dimin nhirim nimbinam tiriyyim mi mhoiia kipi swoki ikopaisisir. Niingaka. Mi kima ninomor saiirin whisarii kipi nikopwaisisir. Whisarii rani, ninomora ya Adi Komii siir maeyauga. <sup>35</sup>Mi kima dimin whiram nimbiniyim nu iirin whisarii kipi nikopwaisisir. Dimusi rani, nuin yio Adi Komii siir iga aiir nokwosiisika. Mi om komii Jerusalemin iriipi hiriinan kipi mi tir. Dimusi rani, yio Inkam Komiiyin Adi Komii siya nu kigriraowiyin, yio siir om komiigin. <sup>36</sup>Mi kira kiriir mwoin siir kipi dapboin ikopaisisir dimin whiram nimbiniyim. Niingaka. Dimusi rani, kira kiriir kana saiir kanmai whir tirim wi dig nwo rani, whisinin yhiuwinan nwowamin. Niingaka. <sup>37</sup>Iya kima iikamim simiirin dimin mini, kima hiniina boin, ihi kara wa tiri, iyie? Kara wi tir tani. Ti siyu hiniinin yio wadiekin mi kira yaeya yai kwir swoki boini ya saeya Setan siir yaiga. Iriig.

**Yamdiyamdi tirni siyiugin**  
(Lk 6:29-30)

<sup>38</sup>Kima bidi wakaeyim biiya Adi Komii siir yayim Moses siya hiniina win boinkim, inkam nwirki kiriir nhwo iir mintibugii mi ni kira siir

nhwoin yamdiyar ti swoki hopripugi. Mi inkam nwirki kiriir bigmiu iir ninouhai mi kira siir bigmiuwun wi yamdiyar ti swoki inouhai. <sup>39</sup>Mi kara kimiirin yai kwira pi warar mi inkin boinkii, kima iikamim kimiir tirbumbuwiyim simiirin yamdi kipi swoki tirbu. Niingaka. Mi kimiir yaeka inkam nwirki tiokii mi kira yaeka yarmi kwira ha ti swoki inkpit okwoki, siya swoki inkin tiokiyam. <sup>40</sup>Mi inkam nwirki kiriirin inkam komii yai hidiyin saika boini kiriir yiuisa kou ana saiir haiyam mini mi kira siirin yiuis prieiya piu irkak aiirar nii irkakiya warar dinkin hauugi. <sup>41</sup>Mi inkam komii nwirki kiriir boini kingiin niimau siir digworaekwo imiir hainamim mi kira saika ha ti swoki hainis apnam arurig mi kira maigimaigra dwonam. <sup>42</sup>Mi inkam nwirki kiriiram srii dimin whir siir hauuam mi kira siirin ha hauugi. Mi inkam nwirki kiriir waraurankin priihainami dimin whir mi siirin ha prii hauugi. Iriig.

**Siyuin sau omomin siiram naingwowi ieya**  
(Lk 6:27-28,33-36)

<sup>43</sup>Kima bidiyar iki wakaeyim yaiya biiya kam nhirim sima boinkiya saeya hiniina boinka, kima kimiir nomiiyauwim simiiram daingwo mi kima io kimiir sau omomim simiir dwo. <sup>44</sup>Mi kara yai kwira kimiirin pi warar ninkin boinkii, kima kimiir sau omomin siirsi daingwobuna mi iikamim kimiir tirbumbu ninkin haiginiuwiyim kima Adi Komii siiramin simiiram kwisboinki simiir whinkinsis haiginiuwam. <sup>45</sup>Mi kima ti hiriinan siyiuin siir tiri mi kima wi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin wi siir yinisim nwowi. Mi siya bieyin wi siir tirkii, iikam biyie biyieyim mi iikam wadie wadie ikim simiir koua niuyaim. Mi siya nao pa mi tirkii, iikam biyie biyieyim mi iikam miyik miyik ikim simiiramin. Mi hiriinanin kima iikam whiekakim simiirim daingwokwonanaei. <sup>46</sup>Mi kima iikam kimiiram naingwowiyim simiiramar timi naingwo. Mi kima wi piki hiniin diminin siir haii? Niingaka. Adi Komii siya kimiirin wi dimin whir hauu rani, yio ti hiriinanin dimin komii rani. Mi kam biyieyim omom omomi umir haiiyim yim iriipi hiriinanar mi tirikim kamim simiiram naingwowiyim. Ti hiriinan diminin yio dimin komii rani. <sup>47</sup>Mi kima kimiir nomiiyauwim simiiraramar hiniina boini, akamie mi kima wi dimu dimin haii? Adi Komii siya wi dimin whir swoki hauu rani. Niingaka. Yio ti hiriinanin yio dimin komii rani. Iikamim naingwo tibmii karamaeyim sima hiriyyar mi tirikim, yio dimin komii rani. <sup>48</sup>Kima sibgu dwowipisu iikamim simiir whwonkam idan, kimiir Adi Komiiyin ninomor kou hiranin siya sibgu owipisuwiya saiir hiriinan. Iriig.

**Iikam Paeprikabim simiir whindiriraerar haiginiuwi siyiu ikin**

**6**

<sup>1</sup>Kima sibgu mintarao, kima ha kipi naingwo kimiir inig imiir hainanim mi kima mii miyik miyikim Adi Komii siirim, iikamim

simiir whwonkam ida niisiimauim sima nwoki kigim. Niingaka. Mi kima hiriinan tiri mi kima wi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin, wi siir digworaekwowim simiir hai rani. Niingaka.

<sup>2</sup>Mi hiriinanki niuwi kira iikam paeprikabim umir digworaekwo simiir hauuwi, kira kamim kid masiyim bii simiir kipi nikropki kimiir bii namkwokinamin, ti kamim niksisaeiyim simiir hiriinan mi iiya sima diminim paeprikab iikamim simiir hauuwiyim iki siyiuim sima hiriinan minam tiri iikamim sima nwoki hainanim simiir inig imiir. Kara kimiirin yaimwowar boinki simiir diminim, yim sima bidi haigiyim mi Mhoiia Adi Komii siya simiirin wi dimin whir swoki hauu rani. <sup>3</sup>Mi kira iikam paeprikabim simiir whinkinsiis haiginiuwi mi kima digworaekwowim wi iikam nhirim simiir whwonkam ida kipi hauu o iikam nhirim simiir kipi boinmauu. <sup>4</sup>Kira hindara haigiprakai hauu mi mhoiia kiriir Adi Komiiyin siya kigi kira siyiu miyik tirin mi siya wi dimin miyik miyik imiirar mi hauugi miya kira miriia sairsiyin. Iriig.

### Nhwo kwisboini siyugin

(Lk 11:2-4)

<sup>5</sup>Mi iiya kima nhwo kwisboiniyim, kira iki kamim niksisaeiyim simiir hiriinan kipi tir, yim simiir kwoinim minaramar naingwowikim nhwo iki omakaam yaimin dimin nidwokai wakaeyim mi iki siyiu komiiyim sim siyiumig siyiumigim sim kwisboinamim iki iikam simiir whwonkam ida mi sima simiir inig nwoki hainanim. Kara kimiirin yaimwowar boinkii. Yim simiir diminim bidiyar haiyim biyar. Mi Mhoiia Adi Komii siya simiirin wi dimin whir hauu rani. <sup>6</sup>Mi kima nhwo kwisboinam mini kimiir Adi Komii iirim, kira kiriir yapa maeyau krakra damwowiu, pi inkamki kig karamae kimiir ywo mi mhoiia kimiir Adi Komiiyin inkamki kigmimin karamae nwowin mi ta maeyau krakra aiirin wi siya siyar kigi. Mi siya kiriirin wi siyiu miyik iirar niisiimauwi.

<sup>7</sup>Mi iiya kira nhwo kwisboiniyim mi yai nhirim kiriir kwoinairgar kipi naingwo kiyaiyokiyokiiyam, iikam biyeyim naingwo tibmii karamaeyim simiir hiriinan. Niingaka. Sima hiniina naingwokim tiki yai prie prieiyim sima kwisboiniyim mi simiir uruwai siyaowaiyim simiirin pa wakaei. <sup>8</sup>Kima simiir siyiu iir kipi nap. Whisarii rani mi iiya kima siiram niki sriiboin karamaeyar niki owiyim mi kimiir Adi Komiiyin siya bidiyar yonkwokikaiwinin, diminim kima hainguguin siirin. <sup>9</sup>Iya kima nhwo kwisboiniyim kima hiniina kwisboin,

krimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin: krima kiriiram kwis boini kiriir inigin siirin dimin whirki bi kibukin. <sup>10</sup>Iya kira digworaekwo whiekakim simiir kigirkakan aeya witsisau, mi krima nu tirin, wari ninomor kouanim Adi Komii siir paekwosimim sima mi wakaeyokna diriraerariyim simiir hiriinan mi wakaeyokna

diriraeraram tiri. <sup>11</sup>Kira panaowin krimiirin naeyim pi taka iya sair naeyirya whaugi. <sup>12</sup>Kira krimiir dimin biye biyeyim simiir haiyoprindiyumiigi, iikamim krimiir tirbuim krime haiyoprindiyumiigi yim simiir hiriinan. <sup>13</sup>Mi kira dimin biyeyim krimiirim kipi kigninkinki krimiir kinankiuwam mi kira krimiirin yiu biyemi biyan inkam komiyyin siirsi ti haiyapyok haiginiu! <sup>14</sup>Wakae mi kima iikamim dimin biye kimiir tirbumbu haiginiuwim, simiir dimin biye imiir haiyoprindiyumiigi mi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin, kimiirin wi hiriyyar mi tiri. <sup>15</sup>Mi kima iikam nhirmi dimin biyeyim simiir haiyoprindiyumiigi karamae nwowi mi kimiir Adi Komiiyin ninomor kouanin, kimiirin wi hiriyyar mi tiri. Iriig.

### **Nae haiyani siyiu iki.**

<sup>16</sup>Mi iya kima nae min haiyaeyim mi Adi Komii siirim kwisboiniyim, kimiir whwonkamim iki kamim niksisaeyim sim ninkikiyim, hiriinan kipi ninkikii. Simiir whwonkamim minam ninkikii iki iikam nhirim sima nwoki boinim, yim nae haiyaekim mi simiir inig nwoki hainanim. Kara kimiirin yaimwower boinkii, yim sima simiir digworaekwowim bidi haiyim. <sup>17</sup>Mi iya kira nae min haiyai mi kiriir whwonkamin sibgu whausok tatao mi kana ha timi sibgu hopsin. <sup>18</sup>Mi sima kiriirin wa ninokninkin tani kira mhiigi naowi. Niingaka. Kiriir Adi Komiiyin inkamki kig karamae nwowiyin, kiriirin wi sasar ninokninkini. Ti digworaekwowim kira nimprio diriraerarim. Mi mhoiyya siya wi siyiu miyyik iirar tiri kiriirin wa hauu kiyyuwi. Iriig.

### **Siyiu digworaekwo miyyik hangiriyu haigini ikin Adi Komii siir hir (Lk 12:33-34)**

<sup>19</sup>Digworaekwo miyyik miyyikim kiramair kipi hangiriyu haigina ti nu iirin. Yio tiki nuin kikom tapin aii minim wi sima tirbumbugiyami. Mi kamim hii tauaeyim pi omaka ailar niinikirimtio ninopkainami ti digworaekwowim simiir haiyam. <sup>20</sup>Mi kima nu tirin mii miyyik miyyikim ninomor kou hirin wi Adi Komii siyar hauuwi yio kikom tapin aii minki bi tirbuwikim mi hiyan kamim wi niinikirimtio ninopkainam tani digworaekwo tauahaiyam. Niingaka. <sup>21</sup>Mi maeyauwa kiriir dimin miyyik miyyikim sima nwowin mi kiriir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wi ti om iirar mini owouwi. Mi kira nuan diminim simiiram kipi naingwokwonanae. Kira Adi Komii siir dimin imiiraram daingwo iski. Iriig.

### **Kwoin niuyani paeka (Lk 11:34-36)**

<sup>22</sup>Nhwowin yio piu sair niuya haiginiuwikin. Mi kiriir nhwowin wadiyar niki owi mi kiriir nhwowin digworaekwo whiekakim simiirin

ina kigomok irkakin nhwown yio piu irkaka saiirar niuya irkakikin, kwoinin yio nhwonakin mi kira sibgu aingwowni mi kira wadieyar nwowni. <sup>23</sup>Mi kiriir nhwowni siya biye nwowni mi ni wi hindara natisir whaowae iuwi. Mi kiriir kwoinin dimin biyeyam naingwowni mi siya wi niibwomambwo komiiyar namwowni mi ti diminim kiriir waraur nwowni yim miyiki miyiki mi iuwi. Iriig.

**Kwoin whisairni siyugin**  
(Lk 16:13; 12:22-31)

<sup>24</sup>Mi inkamin biiyan inkam nwiswo sowiir mii miyik kwiso sowiirar sibgu mirii swowni mi siya wi kwira saiir sibgu mirii mi kwira wi digiumii haigingiki mi ta ii aiirarin siya umir mii aiiramar naingwo tibmii iski mi siya Adi Komii siir mii miyiki saiirin wi paniina sibgu mirii, ha? Niingaka. Iriig.

<sup>25</sup>Mi kara kimiir asi boinki mi kima kimiir kwoinbudin siirsi kipi naingwoyimiyok boin mi ha kipi boin, krime wi dimu dimin naei? Mi wi dimu dimin kwiyaei? Mi kima kimiir piu aiirsi kipi naingwoyimiyok boin, krime wi dimu dimin mi haigiprakai. Mi tari kiriir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin, ini nae siir haiburin mi kiriir pua ini yuiis saiir haibura. Adi Komii siya tirikikin kiriir piu kwoinbudin mi kira siirar wakaeyokna iski mi ti diminim kira whaowayim wi siyar hauuwi.

<sup>26</sup>Kima ipiyin imiir kigninokninkinki, yim sima nae min bi ninkikin aeikim mi naeyim omakanau bi mi mirii haigiikim. Niingaka. Mi kimiir Adi komiiyin ninomor kou hir nwowni, simiirin nae siyar hauu aeyiski.

Mi wim kima ini ipiyin simiir haiburim mi siya kimiirin wa sibgu kigriraowi. <sup>27</sup>Mi kimiir nwirki ha naingwowni, siya biewi nhirim wi omwaiyar swoki hainis waiyayokiyokii, aniya? Niingaki niingakiinga.

<sup>28</sup>Mi kima yuiis digworaekwowam dimusi naingwokwonanaei? Kima kipim numir nwowni simiir kig, yim sima paniin paniina nimbiyami. Yim sima miinan mirii rani. Niingaka. Mi yim sima yuiis min bi nonkwokwowikim. Niingaka.

<sup>29</sup>Mi kara kimiirin yaimwowar boinki, biiya inkam komii Solomon siya piuaiyim siir piuapai piuapaiyim, ta kipa saiir hiriinan piuai miyik bi nwoka. Niingaka. <sup>30</sup>Ta kowa saeya mi kip aka Adi Komii siyar sibgu tirki mipi miyika nimbiyami. Tapa ko kip sowa wadieyar nwowni mi waka sowa waigi mi wi paeya sima nitkaigii. Mi wim kima ini ko kip sowiir haiburo. Mi Adi Komii siya wi kimiirar mi sibgu kigriraowi. Mi kimiir naingwo tibmiiya Adi Komii siirimin kirie nwo karamae dimusi nwowni, ha?

<sup>31</sup>Mi hiriinanki niuwi kima hiniina kipi naingwoyimiyok boin, krime wi dimu dimin naei mi wi dimu mi haigiprakai sasaei piu kima hiriinan kipi naingwo. Niingaka. <sup>32</sup>Yio tiki hiriinan digworaekwowim simiiramin iki iikamim naingwo tibmii karamae nwowni, sim ninaingwoyimiyok

boinikim. Mi kima simiir hiriinan kipi naingwoyimiyo. Mi kimiir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin, siya ina ninokninkinin ti digworaekwowim kima hainguguwim simiirin. <sup>33</sup>Kimiir biiyan kwoinin ta iia Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana mi siir siyiu miyik ieya minan siiram ti mirii. Mi mhoiia siya ti digworaekwo nhirim wi kimiirarar swoki inkin hauu mimirki. <sup>34</sup>Mi hiriinanki niuwi kima digworaekwowim waka nimbiyamanim simiirsi kipi naingwoyimiyo. Mi iigwir iigwirin dimin hikak hikakim ha nimbiyamikim. Mi tapan dimin hikak hikakim nimbiyamiyim simiirarar hai, wakanim simiir wara kipi ninkin hai. Ta iia saiir digworaekwowim yim simiiraramar timi naingwo. Iriig.

### **Inkam nwirni kipi hid**

*(Lk 6:37-38,41-42)*

**7** <sup>1</sup>Kima inkam nwirni kipi hid wim wi Adi Komii siya mi hidisi. <sup>2</sup>Mi ta hiriinan yaiya kima boin hiuriyuwa iikam nhirimi mi Adi Komii krimiir Wanin siya kimiirin wi hiriinanar mi boin hiuriyuwi. Mi kima iikam imiirin hiriga mi hauuwi mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinan iirar swoki iyopkiiyuwi. <sup>3</sup>Mi kira paeka sima kiriir nomiiyauwin siir nhwo iir nwokaiya saiir dimusi kigi mi kira wara paemir komiia kiriir nhwo iirar nwowa saiir bi naingwowarkainakin, aniya? <sup>4</sup>Mi kira kiriir nomiiyauwin siirin hiniin dimusi mi priiboini, nomiiyau, kara wara paeka kiriir nhwo iir nwowa saiir haiyam tiri mi wara paemir komiia kiriir nhwo iir kiikiriniua ya dimuga, ha? <sup>5</sup>Kira niksisaeyaki waiwigin! Kira biiyin wara paemir komiia kiriir nhwo iir niripua saiir tiki iinikiilbwaeki. Mi mhoiia kira wa nwoki kigomok iinikrae haiyim kiriir nomiiyauwin siir nhwo hir nwokaiya paeka sima saiirin.

<sup>6</sup>Kima dimin miyik miyikim Adi Komii siirim dimin whirki kimbu karamaeyim inkam biyeyim wrananim simiir kipi hauugi. Dimusi rani, mhoiia kimiirin wi simar swoki kwaeniniyokna pii. Kimiir dimin miyik miyikim iikamim hunanim simiir kipi hauu. Dimusi rani, sima ti dimin imiirim bi naingwokim mi ti diminim wi igani sima ninkin okwonami. Iriig.

### **Inkamim nhwo kwisboinanaeyim simiir siyiu ikin**

*(Lk 11:9-13)*

<sup>7</sup>Mi kima Adi Komii krimiir Wanin siiram kwisboini diminam mi siya wa hauuwi kimiirin. Mi kima diminam hansiri mi kima siirin wa kigi. Mi kima ano iir kaigakani mi Adi Komii siya wa haiwaokii. <sup>8</sup>Mi kara kimiirin yaimwowar boini, inkamim Adi Komii siiram kwisboiniyin sima pi dimina mi haii. Mi inkamim iki diminam mi hansiriyin yio siya siirin wa hauuwi mi inkamim ano kaigakanii mi Adi Komii siya siiramim wa haiwaokii. <sup>9</sup>Mi

kimiir inkam nwirin siir yinisimin siya siir ad iiramín nipuam boini mi adin siirin wi siiya hauugi, aniya? Niingaka. <sup>10</sup>Mi yinisimin ad iiramín anasuum boini siir hauuam mi adin siirin wi mipug biyie siir hauugi, aniya? Niingaka. Siya wi hiriinan tir tani. <sup>11</sup>Mi kima ti iikam bibiyeyim, hii min tauaeiyim sima simiir yinisimim simiirin dimin miyik miyik imiirar mi hauuwikim. Kimiir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siya ini nuan ad imiir haiburin, siya dimin biyekak rani, yio siya wi hiriinan digworaekwo miyik miyik imiirar mi sibgu hauuwi iikamim siiram srii.

<sup>12</sup>Kara kimiirin yaimwowar boini, ti yayim simiir yaimwokiayaimwowa biiya Moses mi profet kamim sima winkiyim yokwoni sima. Siyu miyik diriraerar iikam nhirim simiirin kira naingwowyim sima diriraeraram kiriir saiir hiriinan. Iriig.

### **Ano kopsim mi ano komii**

*(Lk 13:24)*

<sup>13</sup>Kima ano sapisapin siirgi siirar dapninopkainam. Dimusi rani, anowin maeyauwa paekaka saiir hiriir namiyin, yio prasae rani, bwaeya komiigin. Mi siyiuin siir namiyin bimbiuwi rani mi iikam whiekakim wi siirar nami. <sup>14</sup>Mi anowin kwoinbudin omwai waiya yokiyokiiyin siir hiriir namiyin yio kabigikabi rani. Mi iikamim ti siyiuin siiram namiyim miinan miriinanmikim. Mi siirin nwinwira iriraki hansiryiskaii. Iriig.

### **Kima profet niksisaeyim simiirsi mintarao**

*(Lk 6:43-44)*

<sup>15</sup>Kima profet niksisaeyim simiirsi mintarao yim sima kimaka wi yai iyop nini onii. Mi wim kima wa naingwowi sima inkam miyikim yaimwowar boinikim. Niingaka. Mi simiir kwoinim yim miyiki miyiki mi iuwi, ini wranan ywowin, kimiir niksisaeyam mi sima kimiir naingwo tibmii aiir warar mi tirbuwi. <sup>16</sup>Kima bidiya yinokninkinim simiir siyiuin sima tiriyin. Mi ti pae sinin siya wi tab bud rani mi niowin iriipi hiriinan siya wi am mi bud rani. Niingaka. <sup>17</sup>Mi hirii hiriinankina pae miyik miyikim yimbi paenid miyik miyik imiirar mi budi mi pae bibiyeyim yimbi paenid biyie biyie imiirar mi budi. <sup>18</sup>Pae miyikin siya paenid biyie bi budigin. Niingaka. Mi pae biyeyin yio paenid miyik bi swoki budigin. Niingaka. <sup>19</sup>Mi paeyim nae miyik bud karamae nwowiyim yim wi paeya sima niyitkaigaii. <sup>20</sup>Mi kima wa ninokninkini profet niksisaeyim simiir siyiuin sima tiriyin.

### **Kara kiriir bi ninokninkin**

*(Lk 13:25-27)*

<sup>21</sup>Mi kima hiniina daingwo iikam whiekakim sima kariirin hiniina dapikiuwi, kariir Biyan Inkam Komii, sima Adi Komii siir yinisim tani.

Niingaka. Sima wi nhirkimaka nami iiya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ninomor koua hiriirin. Mi inkamin kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir kwoin iirar sibgu api mi siya wi siir kigriraowi. <sup>22</sup>Mi taka ii komiia Adi Komii siya iikam whiekakim simiir hidi, wi kariirar dapboin wini, Biiyan Inkam Komii, Biiyan Inkam Komii, nim krime kiriir inig iir miriigim! Adi Komii siir yaiya iikam simiir. Mi iki uridyiu biyie biyeyim simiirin krime kiriir inig iirar haiswonimniskiigim! Mi krime dimin kirie komii komiiyim kiriir inig iiririn kasakasa bi tirkim! <sup>23</sup>Mi taka ii aairin kara simiirin wi hiniina boinmauu wakaei, kara kimiir bi swoki inokninkin miminkin. Niingaka. Kima siyiu bibiyie tiraki waiwigim, kima damki! Iriig.

**Omaka isair miriini siyugun**  
(Lk 6:47-49)

<sup>24</sup>Mi inkamin kariir yai aair wakaeyokna diriraerari, yio tiki hiriinan inkamin kwoin miyikakin, yio ini inkamin omaka siya idwo miriirin ini siir hiriinan ywowin. <sup>25</sup>Mi ta iiya opud nao owie komiiyin ha nitin ta omaka aair namitiunii mi saeya bi nakainamka. Niingaka. Dimusi rani, ta omaka ini siya kirie kirieyim nu aowa nwokaayim simakar yauni owiuwim.

<sup>26</sup>Mi inkamin ta kariir yai aair wakaeyokna karamae nwowiyin, yio ini ti inkamin omaka aowi maeyau miriirin ini siir hiriinan ywowin. <sup>27</sup>Mi iiya opud nao komiigi nitiyim mi owie komiiyin ha mi itin mi digworaekwo hiriinanim ta omaka aair namitiuniyim mi saeya ina yakainama. Ihi, saeya ina yakai iimik iuguskiya.

**Jisis siir kirie komii aeya**

<sup>28</sup>Jisis siya ti diminin siirin ha boin digiyin mi iikam whie komiia ini hindara yanaakiyim ti yai hiriinanim siya boinmimauuwim simiirsiyin. <sup>29</sup>Dimusi rani, siya simiirin kamim siyiu komii ninokninkiniyim simiir hiriinan bi boinmimauugin. Niingaka. Siya simiirin inkamin inigakin siir hiriinan boinmimauugin. Iriig.

**Jisis siya inkamin paowai minkim pisikomkopouwin**  
**siir haiswoniskiigim**  
(Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)

**8** <sup>1</sup>Mi Jisis siya mhiu hiranki niunaiiniyin mi iikam whie komiia ini siir mhoiyyar sidkaenamim. <sup>2</sup>Mi inkam nwirin paowai minki pisikomkopouwin ha nitin siiram mi siya ogmwo ini siir whwonkam idair ini akaihiuniyin. Mi siya ina boinin, Biiyan Inkam Komii, kira kariirsi naingwobumbuwi mi kira kariirin pa haiswoniskiigi. <sup>3</sup>Jisis siir iina siir ha nonkwokiyin mi siya ina boinkiyin, kara ha naingwowi, kira

wadieyar dwoki! Mi paowai minim siir pisikomkopouwim ha digiyim mi biri kimiminkikin siya ini wadieyar ywokiyein. <sup>4</sup>Mi Jisis siya siir boinki, kira sibgu wakae! Kira wi inkam nwirni kipi swoki boinmauumin. Niingaki, niingaka. Mi kira kiriir piua pris inkamim simiir tini iisimauii. Mi kira wi naemin dinkin imiiaeki, biya Moses siya boina saiir hiriinan. Mi iikamim sima wa nwoki inokninkinim kiriir ma Adi Komii siya bidi digiya. Iriig.

**Jisis siya sauan kamim simiir biyan inkamin siir miyan  
inkam iir haiswoniskikin  
(Lk 7:1-10)**

<sup>5</sup>Mi mhoiia Jisis siya om Kapaneam hiriir napninopkainamin mi om komii Rom hiran kamim yaii niniyim simiir biyan inkamin ha nitin mi siya siirin hiniina yasriini, <sup>6</sup>Biyan Inkam Komii, kariir miyan inkamin siya makakin, ini omaka hira whwonkaiein. Mi siir iga iin minim bidi yaowiguskiyim mi siir piua kimpipisu prasae kin tani. <sup>7</sup>Mi Jisis siya siirin hiniina boinki, siirin pi kara nini haiswo niskiuiwi mi siya pi wadieyar nwokii. <sup>8</sup>Mi kamim yaii niniyim simiir biyan inkam ieya boin, Biyan Inkam Komii, kara inkam paii rani mi kira kariir omaka pa nit rani. Kira hinda yaiyarar boinki mi kariir miyan inkamin pi wadieyar nwoki okiyim. <sup>9</sup>Mi an kara iriipi hiriinan ini iki kam nhirim inigakim kariir kigiraowiyim, ini simiir aowa mi owin. Mi karaki karar kigiraowiyim, kamim yaii niniyim simakisimaigim. Mi kara nwirni boinkii, kira dam! Mi siya pa mi ami. Mi kara nwirni, hiniina mi boinkii, kira wit! Mi siya pa mi iti. Mi iki kariir miyan inkam iir boinkiyim, kira ta mii aiir ti mirii mi siya pa diriraerarii. Kara bidi yinokninkinin kira pi yaiyara boinki, kariir miyan inkamin pi wadieyar nwoki.

<sup>10</sup>Mi Jisis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ini hindarar yanaakiyein. Mi siya kimidina iikamim siir mhoiia namim simiir boinki, kara kimiirin yaimwowa boinkii, kara iikamim Isrel mi iikam nhirim simiir hirin inkam nwirin ti inkamin siir naingwo tibmiiya saiir hiriinan naingwo tibmii inkam nwir bi kigin. Niingaki, niingaka. <sup>11</sup>Kara kimiirin yaimwowa boinkii, iikam ombud komiyein bieki nitiyein mi bieki nikiiyami ikin, wi hiranki niti mi sima wi krimiir brougaeyim Ebrahim Aisak mi Jepok, wi simakar nini idwo aeyiwi, maeyauwa Adi Komii siya iikamim mi digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir. <sup>12</sup>Mi yinie whiekakim nu Isrel hir niyioninkinim simiirin wi Adi Komii siya nhinikriropkii, maeyau iimiriima saiirim. Mi ta maeyauwa sima kauu prasae kin tani. Mi wi simiir big imiirar naegiyimkiyikaeyami. <sup>13</sup>Siya ha boin digiyein mi Jisis siya yaii nini kamim simiir biyan inkamin siir boinki, kira omaka dam! Kara ha naingwowi, ti digworaekwuwim, wi ta kiriir naingwo tibmiiya wadie saeyar swoki imbiyami. Mi ta yaiya

saiir mhoiia biri kimiminkikin, ta ii aiirarin, siir mii mirii inkamin ini wadieyar ywokiin. Iriig.

**Jisis siya Pita siir niu aiir haiswoniskikin**  
(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)

<sup>14</sup>Mi mhoiia Jisis siya ha namin Pita siir omaka hiriir mi siyar kig, Pita siir niua hii hirar whwonkaii. Ya ma piu huuwa kiniya saeya niiga. <sup>15</sup>Mi siya saiir iina aiirarar nini onkwokiin mi ta ma piu huuwa kiniya saiir nwowa ina digiya. Mi saeya ha ninsiin idwowa, ini siir nae imiirar swoki kwinsiin diriraerara. Iriig.

<sup>16</sup>Mi mhoiia naiowaka sima, simiir iikamim uridyiu biyieki nitkiiyim, ina yitim Jisis siiram. Mi siya iikamim uridyiu nitkiiyim simiirin hinda yaiyarar boinkiiyin mi ti iikamim ini wadieyar ywokiin. Mi siya iikamim maki niiyim simiirin warar yinkin haiswonimniskii. <sup>17</sup>Mi siya ha boin digiyan mi yai kwira biiya Adi Komii siya boinkiya profet Aisaiani, saiir swoki boinourwokaigikin. Siya hiniina boinkin, siya bidi haiyoprimdiyumiigiyim krimiir ma biye biyeyim mi krime miyik asi nnowi. Iriig.

**Siyuun Jisis siir mhoiia nami ikin**  
(Lk 9:57-62)

<sup>18</sup>Jisis siya iikam whie komiia simiir kigin, siir nakaeyokainiyim mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki, nimbi hinda whiigbid mirmiiya ninidnaidami. <sup>19</sup>Mi inkam nwirin siyu komii ninokninkiniin ha nitin mi kimidina siya yaboini siirin, hae! Ti nowomwarkaaiyuan inkamin kara iki omom omomim kira namim tiriiyim kara kinaka warar kainanaowamar tiri. <sup>20</sup>Mi Jisis siya siir boinki, ini wakaeyin, niimauan wra biyeyim, yim nu tirin nokakargim. Mi ipiyinim iriipi hiriinan, omakakak. Mi Yaowae Adin nimomor kouanki nitin, yio piu kikinsiisan maeyau karamaeyairgin. Niingaki, niingaka. <sup>21</sup>Mi siir kigna mirii inkam nwirin siya boin, Biyan Inkam Komii, kara biyirin kariir ad iir nini haingikaigiki. Mi kara pi kiriir mhoiia niti. <sup>22</sup>Jisis siya ina yowarkii boinin. Niingaka. Kira kanaka tariinanar kwit! Wari inkam wiirin, yio inkamim naingwo tibmii karamaeyim inkam wiirnanim yim sima, simar ti swoki haingikai. Iriig.

**Opud komiia Jisis siya boinkiya ina digiya**  
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

<sup>23</sup>Jisis siya ha boin digiyan mi siya i aiir nani kwiriiyin mi siir kigna miriiyim kamim, yim ini warar mani kwiriiyim. <sup>24</sup>Mi sima ina yinidnaidamim yarmiiya mi opud whoimwiini rani, whii hir hugnatmairiba. Mi hinina pariiparii i aiir niswitnatkaiyim. Mi siya

ini inau hīrar whwonkai taowin. <sup>25</sup>Mi kamim siir kigna miriīyim, ha namim, ina yami inidguwim siir. Mi sima boin, Biiyan Inkam Komii, kira krimiirsi daingwoyimyok mi krimiir whindiriraerarki, krima pa nokwomwainainami. <sup>26</sup>Mi siya simiirin hiniina yowarkii boinki, kima dimusi nididi, ha? Wari kimiir naingwo tibmiiya saeya komiigi mi iuwī! Mi siya ha boindigiyin ina yinsiin idwokaigiyin mi kimidina io opud hinin sowiir ywoki. Mi biri kimiminkika opuda ina yinkisanakiya mi opa ini mokmokuwaiya ywomaimiigiya. <sup>27</sup>Mi siya hiriinan tirkiyīn sima ini hindara yanaakiyim. Mi ini sima simar yomboin amboinkiyim, siya ti inkamin dimu naekisae. Opud hinino ini siir yaiyar mi wakaeyoknakiyo, ha? Iriig.

**Jisis siya haiswoniskigigo inkam nwiso uridyūgi nitkiiyo**  
(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

<sup>28</sup>Mi Jisis siya whiigbid mirmii kwira saiir hiriir ha nimbiyamin, Gadarani nu siir mi inkam nwiso uridyū biyieki nitkiiyo ina yitwo siiram. Mi ti inkam nwiso sowa maeyauwa inkam haingikaiiya saiir hiranki nitko. Mi inkam nwiso, sowa uridyū biyienan bidi ywokiyo. Mi iikamim ti siyū iir paniinsi yapsi, sowa tiowisi sima hiriinansi nididgim. <sup>29</sup>Mi sowa ina kauwok boinamnankiyo, ti Yaowae Adin ninomor kouanki nitin, kira krimiirin dimu dimin tiram nitkin, ha? Mi iya digana ina niki owa kira maeyau biyieya saiir nikropkiyana krimiir tīrbumbuamin. <sup>30</sup>Mi ti hu isid komii whirin arurig hīrar nokwo aekin. <sup>31</sup>Mi ti uridyū isid komiīyin ha nhinkii kaugiyim mi ina boinkiyim Jisis siirin mi kira krimiir nhinikriropkii mi kira krimiirin wari hu isid komiīyin siirim dikropki. <sup>32</sup>Mi Jisis siya simiirin ina boinkiyin, kima damki! Mi ti uridyū biyieyim sowiir ha haiburgiko mi sima ina yamkiyim ti hu isid komii iiram. Mi ti hu isid komiīyin ha niwitamim, ini siiyeno whirin siirarar iwit iugugusamim. Mi sima ini mhiuno whi kwira saiir kwiyae haingrimkrikiu aokaonamim.

<sup>33</sup>Mi kamim hu imiir waikaowiyim, sima ina yidamkiyim. Mi sima om komiīya hiriir ha niwit nimbimbiiyamim mi ina ini boinmimauuiuwim dimin sima kignaniyim simiirin. Sima diminin inkam nwiso, uridyū biyieki nitkiiyo, sowiir nimbiyamin, siir warar ini boinmimauuwū. <sup>34</sup>Mi saiir mhoīya iikam whiekakim ti om komiīyin siir hiranim ina yitim Jisis siir kigam mi sima ina yididim. Mi ina nhinikriropkiyim siirin, nu maeyau kwira namim. Iriig.

**Inkamin iga iin ninsimsiriuwīn Jisis siya haiswoniskiigin**  
(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

**9** <sup>1</sup>Mi Jisis siya igopsim ira saiir nani kwiriīyin mi ina swoki iyikidamin whiigbid mirmiiya hiriir. Mi siya ini siir omki om iirar

swoki amin. <sup>2</sup>Mi sima simiir inkam nwirin kiuminki naoninsimsiriuwini ina hainaniyin, Jisis siiram. Mi siya ini hii aiirar whinaniyin. Mi siya simiirin hiriinan kigiyin, sima siiram naingwo tibmii, siya siir haiswoniskiiyim mi siya ti inkamin kiuminkin naonisimsiriuwini siir boinki. Nomiiyau, kiriir kwoinin kirie ti oki. Kiriir dimin biyeyim kara bidi haiyoprindiyumiigiyim. <sup>3</sup>Mi mhoiia kamim siyiu komii ninokninkiniyim sima simar yimboin amboin. Mi tari ti inkamin siya nigbumbuwi. Mi siir igsop aiir nokwokairinaim mini. <sup>4</sup>Mi Jisis siya simiir kwoin iir bidi yinokninkinkiyin mi siya ina boinkiyin, kima wari kwoin biyie hiniinin kimiir kwoinau dimusi nwokaii, ha? <sup>5</sup>Paki hiniin yai aki kariir kirie komiia saiir niisiimauua? Kara ha boini, kiriir dimin biyeyim kara bidi haiyoprindiyumiigiyim, aniya? Mi kara ha boini kira ha dinsiin apririrki, saeya, aniya? <sup>6</sup>Ta saeyar niisiimauuga mi ankara ha naingwowi kima dinokninkin. Kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin siya ti nu iirin inig kirie kakargin mi siya wi digar mi owi dimin biyie biyeyim simiir mi haiyoprindiyumiigiyim. Mi siya ti inkamin iga iin ninsimsiriuwini siir asi boinkikin. Kira dinsiingi mipi kiriir hii aiirar dinsiin hainam mipa damigusam kiriir omaka hiriir. <sup>7</sup>Mi siya ha ninsiingiyin mi ini siir omakar yamigusamin. <sup>8</sup>Mi iikamim sima ti dimin hiriinanin siir kigiyin sima ini nididkakar yokiyim mi sima ini Adi Komii siir inig iirar hainankiyim. Dimusi rani, Adi Komii siya hauugin ta hiriinan kirieya Jisis siirin ti inkamin siir haiswoniskiiyin. Iriig.

**Jisis siya Matyu siiram nikiunakin siir mhoiia namim**

*(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)*

<sup>9</sup>Mi Jisis siya ta maeyauwa saiir haiburgikin mi ha napnamin mi siya youapkigam kariirin kara omom omomi umir nidwokai haiia omaka saiir nidwokaii ti inkamin Matyu karargin. Mi Jisis siya kariir boinki, kira kariir mhoiirar wit. Mi kara ha ninsiingiyin mi kariir digworaekwowim ini hirar iyopnisugigim. Mi kara ini Jisis siir mhoiirar yamin.

<sup>10</sup>Mi saiir mhoiia Jisis siya omaka hir nidwokai aeyin mi kam nhirim omom omomi umir haiiyim mi kam bibiyeyim dimin biyie biyie tirkiyami ikim sima ha nitim, Jisis siya mi siir kigna mirii ikim kamim ini simakar ini idwo aeniyim. <sup>11</sup>Mi Farisi kamim sima ti hiriinan siyiu iir kigim mi sima kimadiniya Jisis siir kignamirriiyim kamim simiir boin, wari inkamin kimiir nowomwarkaiyuuiyin, siya wari kamim omom omomi umir haiiyim mi inkam biyie ikim simaka dimusi nidwokai aei, ha? <sup>12</sup>Mi Jisis siya hiriinan wakaeyin mi siya ina yowarkii boinin, iikamim iki mamim karamaeyim yim sima inkamin paowai min widiyin siirim bi namikim. Niingaka. Siiramim iikamim maminki niiyim sima simar namikim. <sup>13</sup>Kima ha dam yayim kara boinim simiir tikini

aingwonaki Yokwo Komii saiir nwowim, ta yaiya Adi Komii siya hiniina boinkin, kara wraisu min ninkin imiiaeyim pi boriisopi. Niingaka. Kara ha naingwowi, kima iki iikam nhirim simiirsi daingwobumbu. Kara iki iikamim ha naingwowim krime iikam miyik miyikim simiiram bi nitkin, simiir nikiunaim. Niingaka. Kara iki iikamim ha naingwowim krime iikam biyie biyekim simiir nikiunam nitkin. Iriig.

**Siyyu win mi siyyu biyie sowa iripa kipi prid**  
(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)

<sup>14</sup>Mi taka iya Jon siir kigna miriyyim kamim sima ha nitim mi Jisis siir ya sriini mi Farisi kam ikim mi krime, nim krime nae mina mi haiyaei mipi mhiirima mi owi nhwo kwisboinam mi wara kiriir kigna miriyyim kamim yim sima hiriinan tir karamae dimusi nwowi, ha? Dimusika? <sup>15</sup>Mi Jisis siya ina yowarkii boinkiyin mi inkamin wig win nonkwonaei mi siya siir nomiiyau imakar nwowi mi ta iya mairgimairgani iiga, iyie? Hikak nwoni iiga. Mi nae minim pa haiyakii, aniya? Niingaka. Mi mhoiia ti inkamin wig nokwonain, inkam nhirkim ini ikiunakii, siir nomiiyauim, simiir hirankar mi taka iya kima wi hikak saiir dwo mi nae minim saiir haiyakii.

<sup>16</sup>Inkam nwirki yiuis win mirmiiya yiuis kaba saiir no iir bi swoki itkin pankin. Niingaka. Mi siya hiriinan tiri mi ta yiuis kaba saiir no iir mi ta yiuis kaba wi saeya swoki mimbimbiiraraokii. Mi nowin wi komiiyar nasae owiguskii. <sup>17</sup>Inkam nwirki wain wini opa meme kab isa saiir bi naokaigin. Mi siya hiriinan tiri ta op wain wina saeya niwit iyopiinaini mi ta meme is kaba wa nimbiriyamkii. Mi wainin wi nu arar naokiinonkwokwonam swokii. Mi meme isa ya wi warar ninkin iguskii. Mi yim sima wain wini opa pi meme is win aiirar naokaii. Mi sowa pi wadieyar naokaii. Mi sowa pi wadieyar ninan oswowi. Iriig.

**Biiyan inkam nwirin siir yinisim yinugiyina mi wiga siir yiuis aiir**  
**nonkwokiyaka sowiirin Jisis siya haiswoniskiiigiko**  
(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

<sup>18</sup>Mi Jisis siya yai hiar niki boinmimauuwim simiir mi Juda simiir biiyan inkam nwirin ha nitin mi siya ogmwo ini Jisis siir whwonkam idair ini hiuboiniyin. Mi siya siirin hiniina boin, kariir yinisim yinugiyina saeya tariinanar kwaonamka. Kira wit mi kiriir ina saiir wini onkwoni mi pi omwaiyar swoki waiyaim. <sup>19</sup>Mi Jisis siya ha ninsiingiyin mi ini siir mhoiiyar yamin. Mi kamim siir kigna miriyyim sima ini saikar yinkin amim.

<sup>20</sup>Mi wig ira hir nwoka ya nhieki mi apidwodwomaimiiga biewiyyim iuur whis. Mi ta wiga saeya kimidiniya Jisis siir yiuis mwis aiir yaka apiyokna onkwoki. <sup>21</sup>Mi saiir kwoinararin saeya hiniina naingwoka mi

kara pi siir yiuis aiirar nonkwokii mi ta nhieya pa ninkipraenakii. <sup>22</sup> Mi Jisis siya ha haiyug okwokaokiyin mi ina boinkiyin yinisim yinugiyin kiriir kwoinin hiisima ti oki. Kira kariiram naingwo tibmiiga mi kiriirin wadie saeyar swoki okika. Mi biri kimiminkika ta ii aiirarin ta wiga ini wadieyar ywokiya.

<sup>23</sup> Mi Jisis siya napnamin mi Juda simiir biiyan inkamin siir omaka aiir nimbiyamin mi siyar kigam kamim tidiyu kuuwi. Mi iikamim yaiya hiniin ninkiniu rani, hapi anaupaekiniuwi ta yinisim aiirim nouwi. <sup>24</sup> Mi Jisis siya ina boinkiyin, kima damki! Ta yinisim yinugiyina bi naonamka. Niingaka. Saeya nhwo whini. Hiya iikamim sima hiriinan wakaekiyim mi sima yaibu siirin hainingin bu. <sup>25</sup> Mi sima iikam imiirin ha nhinikriropkiyim mi Jisis siya ha napninopkainamin, maeyauwa yinisim yinugiyin aeya whwonkaiya saiir mi siya ha nini onkwo iuwun saiir iina aiir mi saeya ina yinsiin idwokiya. <sup>26</sup> Mi ta yaiya hinda tinda ina yinyokwiigiya. Iriig.

#### **Inkam nhwokwisae nwiso mi waeyai ikin, simiirin Jisis siya haiswoniskiigim**

<sup>27</sup> Mi Jisis siya ta maeyau aiir haiburgigin mi siya ina yapnamin. Mi iiya siya niki apamin, inkam nhwokwisae nwiso siir mhoiiyar napnamo, sowa siiramin, hiniina kauwok boinam, ti Devidni isidin siir yinisimin, Adi Komii siya nikropkiyin kira kririirsi timi aingwobuna. <sup>28</sup> Mi Jisis siya omaka ha napninopkainamin mi ti inkam nhwokwisae nwiso ha nitwo siirim mi siya ina sriiwinin sowiirin. Mi tari kowa ha naingwowi kara wi digar nwowi ti hiriinan dimin iirin, aniya? Mi sowa siir yai aka hiniina yowarkii boin. Ihi, Biiyan Inkam Komii. <sup>29</sup> Mi siir iina sowiir nhwo owiir ha nonkwokiyin mi siya ina boinkiyin, kowa kariirim naingwo tibmiigo mi kowa wi wadie asi nwowi. <sup>30</sup> Mi sowiir nhwonao ini biimiyar kinkiyo. Mi Jisis siya sowiirin hiniina yowarkii boinki, kowa sibgu wakaenam. Ti dimin iirin wi inkam nwirni kipi boinmauu. Wi sima pi ninokninkinisi. <sup>31</sup> Mi sowa idowiiya ha namwo mi ti diminin Jisis siya tirkiyin ina haigiririramin hinda tinda.

#### **Inkam waeyai mikrimin Jisis siya haiswoniskiigikin**

<sup>32</sup> Mi sowiir mhoiiyarin inkam waeyaimikrim nwirin uridyugi nitkiiyin siirin kam nhirim sima hainani Jisis siirim. <sup>33</sup> Mi ti uridyu biyeyin ti inkamin siir nitkiiyin, siirin kimidiniya Jisis siya yiniskiigi. Mi ti inkam waeyaimikrimin yai ina boinaikiyin. Mi iikam ombud komiyyin ha nanaakiyim mi sima ina boinim, biya ti hiriinan diminin nu Isrel tirin bi swoki imbiyamkin. Niingaki, niingaka. <sup>34</sup> Mi Farisi kamim sima boin, wari kirieya uridyu biye siya ninimniskiia ya uridyu biyeyim simiir biiyanin siir kirie aeya. Iriig.

**Jisis siya Isrelan iikamim simiirsi naingwoyimyokin**

<sup>35</sup> Mi ti simiir mhoiia Jisis siya om komii komiiyim mi omisisimim, simiirar yapyoki irkak. Mi siya iikam imiirin, simiir omakaim yaimin dimin nidwokai wakaeyim simiir hīrar yowomwarkaiyu. Siya simiirin yai win kibiya, iia Adi Komii siya digworaekwowim simiir kigirkakana saiir nowomwarkaiyugin. Mi siya iikamim mapai mapaiigi niyiyim mi iga iin ninsimsiruwim, simiir warar yinkin inimniskiiyam. <sup>36</sup> Mi siya iikam isid komiiyin siir kigin mi siir kwoinin simiirsiyin naingwoyimyok pranae bi kinkin. Dimusi rani, simiir kwoinim bidi whriewhriekiyim. Mi sima ini sibsibim inkamki kigrirao karam nwowiyim hinda sima sima sibap whaowaeyamiyim, ini simiir hiriinan ywowim. <sup>37</sup> Mi siya kimidiniya siir kigna miriiyim kamim simiir boinki, ti iikamim sima ini numiran sasaeyim wai nwowim, simiir hiriinankim mi miyan inkam hongak karamkim simiir ningugu haiyim. <sup>38</sup> Mi kima wi numiran adin siiram srii. Mi iikam nhirim wi siyar nwoki ikropkiyim, ti iikamim sima siirim nwoki amim. Iriig.

**Aposel kam iuur kwiso simiir inig ima**

*(Mk 3:13-19; Lk 6:12-16)*

**10** <sup>1</sup> Mi Jisis siya siir kigna miriiyim kam iuur nwiso simiiram yikiuna mi sima iripa ha nwowim mi siya simiirin kirieya uridyiu bibiyeyim sim ninimniskiiya mi mapai mapai minim sim mi haiswonimniskiiya ina hauugiya simiir. <sup>2</sup> Aposel kam iuur kwiso simiir inigim hiniin hiniingim. Biigi biyanin Saimonkin mi siir inig whirin, Pitakin mi siir nomousimin Andrugin mi Jems Sebedini yinisimin mi siir nomousim ieya, Jon <sup>3</sup> mi Pilip Batolomiyu mi Tomas mi Matyu mi kara, inkamin omom omomi umir haiiyin mi Jamisin Alfiasni yinisim ikin mi Tadias <sup>4</sup> mi Saimonin biya ta yaiya saiir boinmamauugin nu whiran inkam komiiyim krimiir kipi kigrirao. Judas Iskariot, inkamin wir Jisis siir napwouwin, siir sau omomin siir. Iriig.

**Jisis siya aposel kam iuur nwiso mii simiir hauugin**

*(Mk 6:7-13; Lk 9:1-6)*

<sup>5</sup> Jisis siya ti kam iuur nwiso simiir nikropkiyim mi siya simiirin hiniina boinki, kima wi iki Juda iikam tani simiir nu maeyau imiir kipi nam. Mi kima wi Sameria simiir om komii komii imiir kipi nam. Niingaka! <sup>6</sup> Kima wi iki Isrel simiir iikamim simiirgi simiiramar dam! Sima ini sibsibim inkamki kigrirao karam nwowiyim sima sima priiyap whaowaekaeyamiyim ini simiir hiriinan ywowim. <sup>7</sup> Kima nami mi kima wi hiniina dowomwarkaiyuwam simiirin, iia Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana kingiin bidi yinyaniya.

<sup>8</sup>Kima iki makak makak iikamim simiir dinimniskiiyam mi iikamim naokaowim, simiir warar hidninsiin idwowam mi iikamim paowaigi piskomkopouwim simiir wara haiswonimniskiiyam. Mi uridyiu bibiyeyim simiir warar dinimniskiiyam. Ta kirieya whisarii kara hauuwa mi kima iikamim simiirin niinga niinga priidiriraerar haiginiu. Mi kima wi umir kipi swoki hai sairsiiyin. <sup>9</sup>Mi kima umirim nibnau kipi haiginam. Niingaka. <sup>10</sup>Mi iya kima napnami mi naeyim wi nibnau kipi haiginam. Kima yaeya yuiis kipi hainam! Niigaka, niingar dam! Kima iikamim simiir whindiraeraram nami, kimiirin nae minim wi simar hauuwi.

<sup>11</sup>Mi kima om komii mi omisim whir napninopkainami mi kima wi sibgu kigrirao hiran iikam miyik miyik imiirin, kimiirin wi sima kigriraowi mi kima ti hiriinan kamim simakar dwokripkai. Mi ti om iirin wi simiir hirankar nhiinam. <sup>12</sup>Mi kima omaka ira nami mi kima omakain iikamim simiirin hiniina boin kimiir mhii kwonim hiinsima dwo. Adi Komii siya wi kimakar nwowi. <sup>13</sup>Mi ta omaka saier hiran iikamim sima kimiirin wadie nwowini mi Adi Komii siya wi kimiirar whindiriraerari. Sima kimiirin wadie nwo karamae nwowi mi ta yai miyika wa swoki iti kimiiramar mi Adi Komii siya wi simiir whindiriraerar tani. Niingaka. <sup>14</sup>Mi inkam nwirki kimiir nikiunam karamae nwowi siir omaka. Mi siya kimiir yai miyik aiir wakaeyona karamae nwowi mi kima ta omaka mi om ikin, siirin ha timi haiburgig. Mi nusinim kimiir igaim kima niyim simiir nwowim, yim hirar dikrimkrinkiigig simiir niisiimauuwam Adi Komii siya hikakin. <sup>15</sup>Kara kimiirin yai mwowar boinkii ta iya ti iikamim ti om komii siirim kimiir boinwokiop natkaigiyana, wi om komii Sodom mi om Gomora sowiir hiriinan hik hauuwi rani. Niingaka. Ya ta hiriinana ya wi komiigi komii nwowi. Iriig.

### **Dimin biye whiekakim wi mhoiia nimbiyam**

*(Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)*

<sup>16</sup>Wakae, kara kimiirin wi sibsibnan nikriropkii, iki niimauan wra biyeyim simiir hindaim. Mi wra biyeyim sima wi kimiir naeyamar mi naingwowi. Mi diminim kima tiram naingwowim kima sibgu hidnam, itin wraisuim kikaikaowiyin siir hiriinan kimiir siyiuim iki iikamim simakan hiinsim hiinsima dwo. <sup>17</sup>Kima iki iikam biyeyim simiirsi ha timi mintarao. Kimiirin wi sima boinwokiopnatkaigi simiir kaunsil imaka. Mi sima kimiirin omakam yaimin dimin nidwokai wakaeyim, wi simiir hir nipimpari idgiuni. <sup>18</sup>Mi wi sima nikiunami kimiirin inkam komiyyim omom omom nhirim sim kigriraowiyim simiiram. Dimusi rani, kima kariir yai aiir wakaeyoknakim. Kima kariir yaiya iki inkam komii komiyyim mi iikamim Juda iikam tani simiir warar boinmimauugim.

<sup>19</sup>Mi iya sima kimiir boinwokiopnatkaigiyim nikiunami. Mi kima wi hiniina kipi naingwoyimi yok idid boin. Krima yai minim wi paniin paniina boini? Niingaka. Mi ta ii aiirarin yaiya kima boinam tirim, kimiirin yayim wi Adi Komii siya boinmamaui haiginiugi. <sup>20</sup>Mi ti yayim wi kimar boin tani. Niingaka. Kimiir Adi Komiiyin siir naeyiun kimiirin wi siyar hiurworwokai boinkii.

<sup>21</sup>Mi yaowaeyin wi siir nomousim iirar kinmauwi mi siirin wi sima nisomaowi. Mi adin wi iriipi hiriinana mi kinmauwi siir yinisim iirin kam nhirim sima nisomaowim. Mi yinisimim yim wi simiir yopii ad imiirar mi kinmauwi mi kam nhirim sima mi isomsom aokaokiyim. <sup>22</sup>Mi iikam whiekakim wi kwoin biye kimiiram naingwowi. Dimusi rani, wim kima kariirgim mi inkamin kariir mii aiirar niki miriikripkaii. Mi saiir haiburgig karamae nwowi mi dimin taeminim kimiir nibiyami mi mhoyia kimiirin wi Adi Komii siya nanmaiwarkinaei. Mi siyakar nwoyokiyokiikaiyami, iinokiinokin. <sup>23</sup>Mi iya iikam biyeyim om whiranim sima hik kimiir hauuwi mi wim kima om whira timi idamki. Mi iya iikam biyeyim ti omin siir hiranim, sima hik kimiir hauwii mi kima ha timi idamki om whira. Kara kimiirin yai mwowar boinkii, kima kimiir miyim wi niki digi rani, Isrel simiir om imiirin. Niingaka. Wi hiriyyar kigwini. Iya kara Yaowae Adin ninomor kauanki nitin siya nitana saiirin.

<sup>24</sup>Yinisimin siya inkamin siir niisiisiimauuiyin siir bi haiburikin. Mi miyan inkamin siya siir biyan inkamin siir bi taouugaeikin. Niingaka. <sup>25</sup>Mi yinisimin siya siir niisiisiimauuiyin inkamin siir hiriinanar timi maigimaiga. Mi iriipi hiriinan mii mirii inkamin siya siir biyan inkamin siir hiriinanar timi maigimaiga. Mi sima kariirin ti hiriinan inig biye iir dapi Bielsebul mi kara wi kimiir adnan nwowi. Mi wim kima wi kariir yinisimnan nwowi mi sima kimiirin wi ti hiriinan inig biye iirar mi dapi, Bielsebul. Iriig.

### **Iikamim Adi Komii siirsi arar didid iski**

*(Lk 12:2-7)*

<sup>26</sup>Mi kima ti iikam biyeyim simiirsi kipi nidad. Digworaekwo whiekakim iki aowa aowa nwokiyamim, mhoyia wi idowiiyar nwokii. Mi nimprio yayim mhoyia iikam whiekakim wi simar wakaei mi ta yaiya wa haigiririrami. <sup>27</sup>Mi yayim niyiyim niyiyim kara boinim tariinanin iikamim sima wakae karam nwowi mi mhoyia kima simiirin wi idowiya boinmimauui. Mi sima wa wakaei. Mi yayim, wiinara kima wakaeim kima simiirin wi omaka akou hir tami okwo boinmimauugi hinda tinda. <sup>28</sup>Mi kima iki iikamim piu aiirara nisomaowiyim simiirsi kipi naingwo idid. Dimusi rani, sima kimiir kwoinbudin wi siir wara nonkwobumbuninkin tani. Niingaka. Mi kima Adi Komii krimiir Wanin

siirsi arar daingwoyimyok. Siya kiriekakin, maeyauwa paeya niutingi karamaeya saeya nwowa, ya nikrani, piu mi kwoinbudin wi saeya nonkwoninwomwiirninikini. <sup>29</sup>Mi kima iikamim ipiyein yinisisim iso umir kwiruwa, sima pi saiirarar saini. Mi ipiyein sim ira saeya nikii isomaowi. Adi Komii siya kwoinkakaargin siirin, siya ina ninokninkinin. <sup>30</sup>Mi wara kimiir kanmaiyim yim Adi Komii siya bidi mwan digim. Siya ina ninokninkinin simiirin. Mi dimin sisimim simiirin ini warar mi inokninkinin. <sup>31</sup>Mi kima wi hiriinanim simiirsi kipi nidid. Kima ini ipiyein sisim whiekakim simiir haiburim. Mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinasi kigriraowi. Iriig.

**Jisis siir inig iir boinmimauwi siyu ieya**  
(Lk 12:8-9)

<sup>32</sup>Mi inkamin kariir inigin iki iikam nhirim simiir whwonkam ida boinmimauwi mi an kara wi hiriyyar mi tiri simiir inigim wi kara mi boinmimauwi kariir Adi Komiiyein ninomor kou hir nwowin siir whwonkam ida. <sup>33</sup>Mi iikamim kariirin digiumii haimriyuwi iki iikam nhirim simiir whwonkam idain. Mi an kara simiirin wi hiriyyar mi tiri, kariir Adi Komiiyein ninomor kou hir nwowin siir whwonkam idain. Iriig.

**Jisis siya iikam imiir niinikibirim nitkin**  
(Lk 12:51-53; 14:26-27)

<sup>34</sup>Kimiir kwoinim ha naingwokim kara ti yai digworaekwowim iikam simiirim nu tiranim simiir nauuni minwokmainiyam nitkin iripa sima nongwomamair aeyam, ha? Niingaka. Mi ta kara nit aiirsiyein isidin wi whisa ninkibiirnaei. <sup>35</sup>Kara wi io ninwo anwowi siyuin siirim niti. Mi yinisisim yinkamiyinin yio wi io siir ad iirar swoki kwowi. Mi yinisisim yinugiyina ya wi io saiir yopii aiirar swoki kwowi. Mi yiniwignana ya wi io saiir giwai aiirar swoki kwowi. <sup>36</sup>Mi omaka iruwan iikamim, wi io sima sima swoki inwo anwowi.

<sup>37</sup>Mi iikamim simiir biyan kwoinin yopii ad mi yinisisim simiiraramar naingwowi mi sima kariiram naingwo karamae nwowi mi sima wi kariir yai aiir wakaeyokna wao rani. Mi sima wi kariir mii kigna miriyyan nwo rani. Niingaka. <sup>38</sup>Yipiki iikamkim kariirim nwokwokin karamae nwowim mi kariir mhoiyya nit karamae nwowim mi sima paeyin hiiniya nirioninkinin siir nao karamae nwowi o siir naoka windi sima kariir mhoiyya nit karamae nwowi mi sima wi kariir mii kigna miriyyan iikam nwo rani. Niingaka. <sup>39</sup>Mi iikamim sima simiir piu aiirsiyar haiyidid naingwoyimiyoynaeyim ti hiriinan iikamim sima wi Adi Komii saika nwo rani. Niingaka, niingaka. Yipiki iikamki inkamki nisomaowi simiirin dimusi rani, sima kariir yai aiir wakaeyoknakim. Mhoiyya sima wi Adi Komii saika nwowi. Iriig.

**Inkamin mii miiyik mirii mhoiia siirin dimin miiyikin**  
**wi Adi Komii siya hauuwi**  
*(Mk 9:41)*

<sup>40</sup>Mi inkamin kiriir sibgu kigriraowi, yio siya kariir warar mi kigriraowi. Mi inkamin kariir kigriraowi mi yio siya Adi Komiiyin kariir nikropkiyin siir warar mi inkin kigriraowi. <sup>41</sup>Mi inkamin profet inkamin siir whindiraerari. Dimusi rani, siya ina ninokninkinin siya profet inkamkin. Mi wi Adi Komii siya hauuwi dimin miiyik siirin. Mi ti profet inkam iir warar. Yipiki inkamki, inkam miiyikin Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknaeyim. Dimusi rani, siya inkam miiyikin. Mi wi Adi Komii siya hauuwi dimin miiyikin siir mi ti inkam miiyikin siir warar. <sup>42</sup>Kima ta yaiya saiirin daingworinukripkai, yipiki inkamkin kariir kigna miriiyim kamim inig karamaeyim simiirin dimin sim whira whindiriraerar haiginiuwi op mobsimnan. Whisarii rani, sima kariir yai miiyik aiir wakaeyoknaeikim. Mhoiia siirin wi Adi Komii siya hauuwi dimin miiyikin. Iriig.

**Jon siya siir mii kigna miriiyim kam nhirim Jisis siirim yikropki**  
*(Lk 7:18-35)*

**11** <sup>1</sup>Jisis siya ti miini yaiyim siir kigna miriiyim kam iuur nwiswo simiir boinmimauu digiyim mi siya simiirin ina yikropkiyin hinda tinda. Mi mhoiia siya ta maeyau aiir haiiburgik mi siya iikamim simiir boinmimauuwam omom siir om kingiin nwowim simiir.

<sup>2</sup>Mi ta ii aiirin Jon siya maeyauwa hiuyokyokaiya mii biyie miriia saiir hiarar niki owin mi siyar wakaewin mii whiekakim Krais inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya miriiyim. Mi Jon siir mii kigna mirii kam nhirim Jisis siiramin hiriinansi nikropkikin. <sup>3</sup>Mi sima ha napnimbiyamim Jisis siir hiriir sima siir sriigi mi kira tari ti inkamin nitam boinin Jon siya, siya, iyie? Krima yaeya inkam nwiram ti okwokin, aniya? <sup>4</sup>Jisis siya simiir yai aiir yowarkii boin, kima Jon siir boiniu digworaekwo whiekakim kima wakaeyim mi kima kigim simiir. <sup>5</sup>Nhwokwisae iikam simiir nhwowim ina swoki kaowirirkiyim mi iga biyeyim ina swoki apririrkiyim. Mi ma biyieya iga iin naoninsimsiriuiya ini wadieya swoki okiyim. Mi wiingirwii nwowim ina swoki wakae omokiyim mi iikamim paowaigi piskomkopou aokaowim mi iikam paeprikabim. Adi Komii siir yaiwin kibi aiirin ina wakaeyim. <sup>6</sup>Mi yipikin inkam nwirkin siya kariiram naingwo tibmii inkamin Adi Komii siya nikropkiyin karaargin Yaowae Adin. Mi siya sibgu okworinu kripkaii mi ha sibgu idwowi siya ha maigimaigra Adi Komii siir yaiwin kibi aiirin ina wakaeyim.

<sup>7</sup>Mi Jisis siya yai ha boin digiyin, Jon siir kigna mirii kamim ina yamkiyim. Mi mhoiia Jisis siya iikamim simiirin hinina boin Jon siirin,

biiya kima maeyau nu siin apa niinga saiir namim mi kima dimu dimin nini kigiukim, ha? Mi kima inkamin yai kripiinaniikiigiyin au whirin opudgi hugswoswowiyim siir kigim, iyie? Niingaka. <sup>8</sup>Mi niingaka niuwi kima dimu dimin komii kigam namkim, ha? Mi kima tari inkam nwirin yuiis miiyik niiyin siir kigam namkim, ha? Iyie? Niingaka. Mi iikamim hiriinan yuiis miiyik miiyikim simiir niiyim yim inkam komiiyim nu kigriraowiyim simiir omaka hinar nwowikim. <sup>9</sup>Mi niingakiniuwi kima dimu dimin kigam namkim, ha? Kima profet inkam siir kigam namkim, aniya? Ihi, kara kimiir boinmauwuwi siya inkam komiikin inigkakin mi siya ini profet kamim simiir haiiburim. <sup>10</sup>Ti inkamin siyairgin Yokwo Komii saeya boinin, wakae, kara Adi Komiiyin wi inkam nwirin siir nikropki kariir yaiya saiir boinmimauwam mi kiriir biyyin wi siya namkwokini. Mi kiriir kwoin iirin wi siyar kisisop haigikwokini iikamim simiirin. <sup>11</sup>Kara kimiirin yaimwo aiirar boinki, Jonin op baptais haiiginiuanin ini kam whiekakim nu tir nimbiyamim ini simiir haiiburim. Biyan ikim mi tariinanan ikim yipikin iikamkim kariiram naingwo tibmiiyim mi iikamim Adi Komii siya kigriraowiyin sima nwowin siya paeprigab inkamin inig karamaeyin siir hiriinan ywowin. Ti hiriinan inkamin siya ini Jon siir haiiburin. <sup>12</sup>Mi iya Jonin op baptais haiiginiuanin siya boinmimauwa ha nityokiyokiya mi tisi tariinanan nadigniya. Maeyauwa Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir. Mi ta iya iikamim yaii ninii nansaowim mi ini yaii komiiyar ywowim mi ina yininswomswu ta hiriinan saiirsi, sima Adi Komii siyar kigriraowim iikamim simaka iripa nwowim. <sup>13</sup>Mi profet kam whiekakim Moses siya biiya sima winim Yokwo Komii saiir, Jonin wi sipi niti. <sup>14</sup>Mi kima ta yaiya saiirim daingwo tibmii, wakae, Jonin Ilaija siya sima boinin ti inkamin wi siya swoki iti. <sup>15</sup>Inkamin wiingakaingin siya wakae ta yai aiirin.

<sup>16</sup>Kara iikamim ta iiii aiir nwowim tariinan ti nu iir wi dimu dimin nikrii, ha? Sima ini yinisim sapisapim maeyauwa nae haiginiya saiir nidwowiyim mi ha gwowiyim ini simiir hiriinan yowim mi sima yinisim nhirim simiirim pi hiniina kauwoki, <sup>17</sup>krima kidiibim kimiirimar huni, kima mwai wao rani, krima tisa nouuboponim mi kima wara nou rani. <sup>18</sup>Jon siya ha nitin mi siya nae mi op wainmin bi naekwiyaekin mi sima boin, uridyiu biyeyin ini siir hir nwowin. Mi kima siyaka bi maigimaigakim. <sup>19</sup>Mi kara Yaowae Adin ninomor kouanin ha nitin mi kara nae op minim ina ini aekwiyaenyim mi sima ina boinin, kigi inkamin naenanaeyin hiniingin mi siya op wain whiekak kwiyaekiriekim. Kamim omom omomi umir haii ikim mi dimin biyie tiri ikim siya simiir nomiiyaugin, Adi Komii siir miiyim siya kririir niisiimauuim, krira bidi miriiyim mi kima kriraka maigimaigra nwo rani, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir bidi yinokninkin digim mi krimiir warar, ti diminim krima boinmimauwim simiirsi.

**Om nhirim simiir iikamim simiirsi daingwoyimyok  
sima bi naingwo tibmiigim  
(Lk 10:13-15)**

<sup>20</sup>Mi om komii nhirim Jisis siya dimin kirie komii komii nhirim simiir haiswonimniskiigin mi simiir mhii kwoinim bi kisina haiigigim. Mi ta ii aiirin Jisis siya io simiir asi nwokin. Dimusi rani, sima siir mhoiia bi namkim mi siir yai aiir bi wakaeyoknakim. <sup>21</sup>Mi siya ina kauwaeyimiyok boinin. Haei! Om Korasinan mi om Betsaidan iikamim kimiirsi naingwoyimiyoki. Mi ti dimin kirie komiiyim krira tirim kimiir. Mi krira om Taia mi om Saidon sowiir hiran iikamim simiirin hiriinan haiswoniskigiswo sima sinin bidi bidiniyar pi masin, sima ha pimi aingwo tibmii Adi Komii siir niisiimauuim sima dimin biyiekakim. Mi wim niingaka, hiriinan siyu bi tirkim. Niingaki, niingakiinga. <sup>22</sup>Mi kara kimiirin yaimwovar boini, iikamim simiir boinwokiyop natkaigi Adi Komii siya, om Taia mi om Saidon sowiir hiran iikamim wi hik komiia hai. Mi kimiirin wi hik komiigi komii aiirar hauwi. <sup>23</sup>Mi kima iikamim om Kapaneamanim, kima hiniina naingwowi Adi Komii siya kimiirin iikam miyika kigim, aniya? Niingaka. Adi Komii siya kimiirin wi dimin biye tiran iikam nikiuwi. Mi siya kimiirin wi maeyau paekaka saiir nitkaigi mi kara om Sodom siir iikamim simiir hiriinan kirie komii komiiyim simiir tirkiswo ti dimin hiriinanim simiir, iikamim sima wa pi kisina haigi mi ti omin wa piki owin. <sup>24</sup>Kara kimiirin yaimwovar boini, mhoiia Adi Komii siya iikamim simiir boinwokiyop natkaiyana wi taka hika Sodom siya haiya saiir haiburi mi wim kima wi hik komiigikomii aiirar haii. Iriig.

**Yipiki iikamim naingwo tibmiiyim kima ha wit kariiram piusiisam  
(Lk 10:21-22)**

<sup>25</sup>Mi ta ii aiirin Jisis siya hiniina kwis boinkin, Adi Komii kira nu mi ninomor sowiir biyan inkamkin. Kara kiriir boin wadieki, kira ti kiriir dimin taeminim simiir haiigiprakaigi inkamim ninokninkin komiikakim sima ninokninkinisi. Kira ta ninokninkina iikamim inig mi ninokninkin komii karamaeyim simiir hauuga. <sup>26</sup>Ihi, Adi Komii, kiriir kwoinin hiriinanargin.

<sup>27</sup>Kariir Adin siya digworaekwo whiekakim kariir iin bidi yonkwo hauugiyin. Kara kigiraowim. Mi siir Yinisimin kariir kwoin iirin inkam nwirkin ninokninkin tani, kira kariir Adin kinakina ninokninkin iski. Mi kariir Adin siir kwoin iirin inkam nwirkin mi ninokninkin tani, siir Yinisimin kanakana ninokninkin iski mi iikamim siir yinisim ieyar niisiimauuwiyim, simasima asi ninokninkini kariir Adin siir kwoin iirin.

<sup>28</sup>Kima iikam whiekakim hik kimpipisu haiiyim kima whiekak kariirarama wit mi kimiirin wi mhii kwoin hiinsima mi ningwomamair

wi kara nwowaiginiwi. <sup>29</sup>Mi kima kariiram niti mi kariir yai whiekak imiir wakaeyoknaei mi kara dimin miyik miyikim wi kiriir diriraerari. Kara inkamin yai iikamim simiir yai miyik imiirin hiinsima boinikin. Inkamin sau nikwowaishiinaeyin siir hiriinan. Mi kima wi mhii hiinsima nwowi ningwomamair aei mi wi wadieyar sibgu owi. <sup>30</sup>Diminin kara sriiyim kima tirim mi simiir wakaeyoknam, yio hikak tani. Mi wi hikak nwo rani, ti dimin iir tirsiiyin. Niingaka. Kira wi mairgimaigaka nwowi. Iriig.

**Judami ii komiia Sabat piu siiskwowakiya dimin taemin tir karamae  
nwowiya saiir haiyani yaiga  
(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)**

**12** <sup>1</sup>Mhoiia Judami ii komii kwira Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya Jisis siya wit numira saiir bopwo hiriir napriokiinamkin. Mi kamim siir kigna miriyyim sima mhiigi naokim mi witnid nhirim simiir haii mi sima ina yiinibrombrop aeyim. <sup>2</sup>Mi Farisi kam nhirim sima ti hiriinan kigim mi sima Jisis siirin hiniina boin. Kigi, ti siyu hiriinanin kamim kiriir mii kigna miriyyim sima tirin ya Judami ii komiia Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya igbid kamiyaugak nwowiya saiir taouugakim. <sup>3</sup>Jisis siya simiir boin, kima niwiiyim biya Devid siya tirim simiir bi mwaingim siir isidin sima mhiigi naowim, aniya? <sup>4</sup>Devid siya Adi Komii siir omaka aiir yapninopkainam mi naeyim Adi Komii siir ninkin imiiaeyim siya siir kam nhirim simiir warar yinkin hauu ae. Moses siir yaiya biya Yokwo Komiini wina saiir hiriinan, prismi biyan kamim sima sima naekim mi sima yaigak bi nwokim ti naeyim sima naeyim simiirsiyin. Niingaka. <sup>5</sup>Mi kima ti yayim yokwowa Moses siya wina saiir nwowim simiir siyu imiir bi mwaingim mi pris simiir miyim mi maeyauwa hiuyokiyokaiya nae ninkin imiiaeyia Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir, aniya? Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya pris kamim sima wara bi siisikim mi sima dimin biye bi tirkim. Niingaka. Piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya pris sima piu bi siiskim mi sima dimin biye bi tirbugim. Niingaka. Adi Komii siir digworaekwowim yim ini ta Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya ini saiir haibura. <sup>6</sup>Kara kimiirin yaimwower boini. Ti diminin nwowin ini omaka Adi Komii siir inig hainaniya ini saiir haiburin. <sup>7</sup>Mi kira ti yayim Adi Komii siir Yokwo Komii saeya boinim simiir sibgu ninokninkini mi kima wi iki iikamim dimin biye tirbu karamaeyim io simiir kipi nwo. Adi Komii siir yaiya hiniina boinka, kara hiniina naingwowi kima iikamim simiirsi daingwobumbu. Ti hiriinan siyuin ini wraisuim kima ninkin imiiaeyim kariir ini simiir haiburin. <sup>8</sup>Kimiirin hiriinan dimusi boin tani, kara

Yaowae Adin ninomor kouwonin Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir Biiyan Inkamin karargin. Iriig.

**Judami ii komiia piu siisiya Sabat Jisis siya inkam iina  
biyiekakin siir niniskiigin  
(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)**

<sup>9</sup>Mi Jisis siya ha boin digiyin mi siya ta maeyau aiir haiburgigin mi ina yamin simiir omaka Adi Komii siir yai nidwo wakaieya saiiram. <sup>10</sup>Mi inkam nwirin hir nwokin mi siir niimwo waeyaowim bidi yaoninsimsiriuwim. Kam nhirim sima Jisis siir boinwokiyo natkaigiyam naingwowi, Moses siya winim diminim biia simiirsi. Mi sima siirin hiniina srii, Moses siir siyuin igbid kamiyaugak bidi ywowin makak inkamin siirin wi ii komiia piu siisiya Sabat saiirar haiswoniski, aniya? Iyie? <sup>11</sup>Mi Jisis siya simiir boinki mi inkam nwirin kimiir bopwo waraur nwowin siya sibsib irkaki niuwi mi ti sibsibin Judami ii komiia piu siisiya Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya ienau saiir niniwarkainami mi ti inkamin siir sibsibin pi koua tiriirar nonkwokiyitkinki, iyie? Niingaka. <sup>12</sup>Mi iikamim krima ini sibsibim simiir haiburim, sibsibim yim dimin komii rani. Mi Judami ii komiia piu siisiya Sabat dimin taemin tir karamae nwowiya krima saiirin wi hiriirar whindiriraerari iikamim makakim simiirin. <sup>13</sup>Mi Jisis siya ti inkam iir boinki, kiriir iinib waeyaowim kinanwomwokaigi mi siir iinib waeyaowim ina kinanwomwokaigiyin mi siir iinib waeyaowim ini wadieyar swoki sibgu okiyin iina kwira saiir hiriinan. <sup>14</sup>Mi siya hiriinan tirkiyin Farisi kamim ina nhiinamim mi maeyau kwirua yahaingiriyiu imprio boinaiyiu Jisis siir nisomaowam.

**Jisis siya Adi Komii siir miian inkamkiingin**

<sup>15</sup>Jisis siya ti diminin sima tiram minim siir, simiir bidi yinokninkinin mi ti omin siirin hiriinansi haiburgigin mi siya ina yamin. Mi iikam whiekakim makakim sima ini siir mhoiirar yamim, simiir haiswonimniskiiyamin. <sup>16</sup>Mi Jisis siya simiir yikiduki siir inigin iki iikam nhirim simiir kipi boinmimauu, diminim siya tirkiyim simiirin. <sup>17</sup>Mi siya ti diminim ta Adi Komii siir yaiya biia profet Aisaia siya wina saiir ninkin boinourwokaigikin. Ta yaiya saeya hiniina boinka,

<sup>18</sup>ti inkamin yio kara nimbingin kariirgi kariir miian inkamkin, kara siir bidi yimbinin. Kara siirimar naingwo iski mi kariirin maigimaigra siyar hauwi. Mi kariir naeyuun wi siir hauugi mi wi siir whinkinsis haiginiuwu. Mi siya wi iikamim hinda tindainim simiir boinmimauuwam nami kariir kwoin miyik iir. <sup>19</sup>Mi siya wi io yai boin tani mi iig yai boin tani sima siir yaiya wi hiniina wakae rani mi siya wi iki siyuim simiir bopwo nokwo

kauwokam tani. <sup>20</sup> Mi siya siir iikamim kirie karamaeyim auwim opudgi hugswoswowyim siir hiriinan nwowi wi simiir tirbu rani. Niingaka. Mi iikamim yipiki diminsi niimimiini yim paridsimin tingiyam kingiin nwowin siir hiriinan ywowim ti hiriinanin Adi Komii siya simiirin wi paenan niuwao rani. Mi wi iiya kariir kwoin miyikin dimin biyie imiir nikwowaisii ana saiirar nadigiuiwi. <sup>21</sup> Mi iikam nhirim nu whiekakim simiir hiranim sima wi siirim naingwo tibmii mi wi siirima nwokwokini simiir nanmaiwarkainaim. Iriig.

**Jisis mi Bielsebul siir inig whirin Setankin**

*(Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)*

<sup>22</sup> Mi ta ii aiirin sima inkamin nwira yikiunani siirim mi ti inkamin uridyiu biyieyin siir hiar nwokin. Mi siya nhwokwisaekin mi siya ini waeyaiya mi owin. Mi siirin Jisis siya haiswoniski haiginiugin mi siya yai ina boinaigiyin mi siir nhwoin ina swoki kaowirirkiyin. <sup>23</sup> Mi iikam isid komii whiekakim sima ini hindara yanaakiyim mi sima boin, ti inkamin Divid siir isidankin. Biia, Biian Inkam Komiiyin siya nimbinin nitam tari siya, aniya? <sup>24</sup> Mi Farisi kam nhirim sima ti hiriinan yai wakaeyim mi sima ti iikam isid komiiyin io simiir ywoki, ti inkamin siya uridyiu biyie imiirin Bielsebul siir kirie aiirar haiswonimniskii, siya uridyiu biyieyim simiir biian inkamkin. <sup>25</sup> Mi simiir kwoinim Jisis siya ina ninokninkinim mi siya simiir boinki mi om whiruwani iikamim sima isido whisa ninkibirnaki mi yai sowa sowa ninii mi ti omin wi miyika nwoki, aniya? Niingaka. Mi iikamim piugan kwiruwanim sima isido whisa nwowi mi yai sowa sowa ninii mi ta piugana wi miyika nwowi, aniya? Niingaka. <sup>26</sup> Mi Setan siya kariir whindiriraerar haiginiuiwi uridyiu biyieyim simiir haiswoniskiyam. Mi siir isidin wi whisa ninkibirnaki. Mi siya wi paki hiniin kirieya sae haiswoniski, ha? Niingaka. <sup>27</sup> Mi Bielsebul siya kariir whindiriraerari mi kara uridyiu biyieyim siir kirie aiir haiswoniski mi kimiir isidin simiirin wi nhinga whindiriraerar haiginiuiwi, uridyiu biyieyim sim, aniya? Mi Bielsebul? Niingaka. Mi kimiirin Bielsebul siya whindiriraerar tani uridyiu biyieyim simiir haiswoniskiyim. Niingaka. Ti diminin Bielsebul siir niisiimauugin siya kariir bi whindiriraerarkin. <sup>28</sup> Mi Adi Komii krimiir Wanin siir naeyiun siyar whindiraerari mi kara uridyiu biyieyim simiir asi haiswonimniskii, ti digworaekwowim kimiir niisiimauuwi mi kima wa dinokninkin iiya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saeya bidi yamwoniya. <sup>29</sup> Mi yai kwira kara kimiir boinmauuiwi inkam nwirin siya inkam Setan kiriekakim siir omaka hiriir nami mi wi siir digworaekwo imiir tauae haii, aniya. Siya ti inkam kirie iirin weyinsopni tiki inirkaikikingik, siir iiga inin hiriinan tiri mi siir digworaekwowim omakanau hir nwokaiyim wi siya hainaki.

<sup>30</sup>Inkamin nomiiyau kanaka nwo karam nwowi mi siya io kariir nwowikin. Mi yipikin kariir whindiriraerar karam nwowi iikam simiir kwoinim Adi Komii siirim ninkpit haigiyim, sima ini iikamim dimin biyekakim sima nhinikriropkiyim hinda tinda ini simiir hiriinan ywowin. <sup>31</sup>Kara kimiirin pi hiniina boini, Adi Komii siya wi digar nwowi kimiir digworaekwo biye whiekakim simiirar haiyoprimdiyumiigi mi iikam whiekakim sima nigbumbu boinim simiir warar mi inkamin Adi komii siir naeyiu iir nigbumbu boini mi Adi Komii siya ta yaiya siya nigbumbu boina wi saiir wara haiyoprimdiyumiigi rani. Niingaka. <sup>32</sup>Inkamin Yaowae Adin ninomor kouan kariir nigbumbu boini mi Adi Komii siya siir dimin biye imiirin wa haiyoprimdiyumiigi. Mi inkamin Adi Komii siir naeyiu iir nigbumbu boini mi Adi Komii siya siir nigbumbu boina wi saiir haiyoprimdiyumiigi rani. Mi tariinanin, iriipa hiriinan mi mhoiia iriipa hiriinan. Iriig.

**Pae biyieyin pi nae biyieya mi budi**

*(Lk 6:43-45)*

<sup>33</sup>Paeyin miyik nwowiyin mi siir naeyim pi wadieya mi owi, pae biye mi owiyin mi siir naeyim pi biyieya mi owi. Inkamim sima bii nae imiirar niki kigi mi sima pa ninokninkini, pae miyikin, iyie? Pae miyik rani. <sup>34</sup>Kima ti iikam biyieyim, kima ini mipug biyieyim simiir hiriinan ywowim. Mi kima wi piki hiniin yai miyikim simiir nimboboini, ha? Yai paniin paniin kwoinkim iikam krimiir mhii kwoinawu nwokaiiyim pi simiirar prii boininisami. <sup>35</sup>Inkam miyikin mi kwoin miyikim ini siir mhii kwoinawu hirar nwokaiyim. Mi siya siyiu miyik miyik asi tiri. Inkam biyieyin siir kwoinawu yio yai bibiye kasaki nwokai rani. Mi mhoiia siya wi yai biye imiirar boini.

<sup>36</sup>Kara kimiirin pi ti dimin taemin hiniinim sim boinki, boinwokiopnatkaini iya Adi Komii siya wi iikamim simiir hidi yai bibiyieyim sima priiboin priiboinim simiirsi. <sup>37</sup>Mhoiia Adi Komii siya wi krimiir srii yai whiekakim biya krimiir yai aeya boinim. Mi ti kimiir yai whiekakim wi simar niisiimauwi. Kira miyiki pi yamisi owin, iyie? Kira inkam miyik rani. Mi siya kimiirin wa hidi dimin taemin whiekakim kima boinim. Iriig.

**Kam nhirim dimin kirie kirie komii komiiyim simiir**

**kigam kauwok boinkikim**

*(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)*

<sup>38</sup>Ta ii aiirin kam nhirim siyiu komii ninokninkiniyikim mi Farisi kam nhirim sima boin, inkamin iikam nowomwarkaiyuwiyin, krma ha naingwowi kira dimin kirie komiiyin whira diisiimauu haiginiu mi krma wa nwoki inokninkinim kira Adi Komii siir yinisimkin. <sup>39</sup>Mi Jisis siya

simiir yai aka hiniina ywowarkii boin, kima iikamim kariiram kauwokim dimin komii kirie kimiir niisiimauuim, kima iikam miyyik rani. Kima Adi Komii siirim bi swoki aingwo tibmiigim. Kara dimin kirie komii pi kimiir swoki iisiimauu rani. Diminin whirin kara kimiirin pi siirrarar niisiimauuwi iiya biiya profet Jona siya tira ti nu iir. <sup>40</sup>Biiya Jona siir hiriinan, siya nwokaiyin anasu komiia sair mhiinau, nabieyim kwoim mi niyyim kwoim. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin wi iriipa hiriinan, nabieyim kwoim mi niyyim kwoim ienau hir nwokaii. <sup>41</sup>Mhoiia iiya Adi Komii siya iikamim simiir hidi. Mi iikamim biiya om Niniva hir nwowim mi wi ti iikamim simaka ninkin okwowi. Mi sima wi hiniina boini. Kima iikam biyiekiingim. Mi sima wi hiniina boini. Dimusi rani, biiya Jona siya Adi Komii siir yai aiir boinmimauuim mi iikam whiekakim sima Adi Komii siiram bidiya yaingwo tibmiyyim. Inkamin nwira nwowi tirin, yio ini Jona siir haiburin mi kima siirim bi naingwo tibmiikim. Niingaka. <sup>42</sup>Mhoiia Adi Komii siya iikamim simiir hidi, biiyan wig komii ira nu nhirim simiir kigriraowiya saeya biiya iikamim nu Sivanim simiir kigriraoka. Mi saeya wi ti iikamim tariinan nwowim wi simaka nokwowi. Mi saeya wi hiniina boini, kima iikam biyieki biyie kiingim. Mi saeya wi hiniina boini. Dimusi rani, biiya saeya sair nu iirar mi haiburgigi mipi aru maeyauwar mi rimtioki inkam komii Solomon siir yai wakaeyam. Ti inkamin tir nwowin siya ini Solomon siir haiburin mi kima iikamim siir yai bi wakaeyoknakim. Niingaka. Iriig.

**Uridyiu biyieyin ina swoki itin**  
(Lk 11:24-26)

<sup>43</sup>Mi iiya uridyiu biyieyin siya inkam nwirni haiburgigiyin mi maeyau niinga niingaim op karamaeyim pi simiir priiyam priiyamki siya sair nini owouwim. Mi siya maeyaukwir bi kigin. <sup>44</sup>Mi siya hiniina yaingwo, kara pa swoki ami maeyaua biiya kara nwonaniya sairam. Mi siya ha swoki amin mi siya kig ta maeyaua sima bidi nhiskiia mi bidi piuaia mi maeyau nhirkim niinga bi nwokim mi uridyiu biyie nwirki hir nwo rani. Niingaka. <sup>45</sup>Mi siya hiriinan kignamin mi ina swoki amin mi uridyiu biyie iriyyar nwiso simiir swoki ikiuna mi siyyu bibiyieyim sima tiriyim ini ti siir haiburim. Mi sima saika yam mi sima ina yapninopkainamim mi ta maeyaua sair ini owou. Biiya ti inkamin uridyiu biyie whirin siya nwowin biiya siya biyie wao bi nwokin. Mi tariinanin ini ti uridyiu biyie iriyyar nwiso simar yonkwobumbuninkin iuguskiyin ti inkamin siirin. Mi wi hiriinan kinar nimbiyamswowi iikam biyieyim tariinan nwowim simiirin. Iriig.

**Jisis siir apua aeya mi siir nomousisim ima siir kigam namkim**  
(Mk 3:31-35; Lk 8:9-21)

<sup>46</sup>Mi Jisis siya yai, iikam imiirar niki boinmimauuim mi siir apu aeya mi siir nomousisim ikim sima yaba yaka okwoni. Sima yai saika

boinaiyam nitkim. <sup>47</sup>Mi inkam nwirin Jisis siir boinki, wakae, kiriir apu aka mi kiriir nomousisim ikim sima isi yaba hinar nokwowim mi sima yai kinaka boinaiyam nitkim. <sup>48</sup>Mi Jisis siya ti inkamin siir yai aka hiniina yowarkii boinki, siya Adi Komii siir isidin simiir nowomwarkaiyuim siya hiniina boinkin. Yipiki kariir apua? Mi yipiki kariir nomousisimim, ha? <sup>49</sup>Mi Jisis siya siir mii kigna miriiyan kamim iina simiir yiisiimauugi, kigi! Kariir apua mi kariir nomousisimim ti simargim. <sup>50</sup>Inkamin kariir Adi Komiiyin ninomor kou hir nwowin siir kwoin iirara napi, yim kariir apu mi kariir nomousisim mi kariir yokmankim. Iriig.

**Inkamin sasae ninkiniyin numir aiir siir yaiga**

*(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)*

**13** <sup>1</sup>Ta ii aiirin Jisis siya omaka hir haiburgikin mi ina yapnaniyamin yaba hiriir. Mi siya whiigbid hir yani idwoiu. <sup>2</sup>Mi iikam whiekakim siir yani kaeyokaifu. Mi siya i ira saiir yani kwirii idwokaiyu mi siya i hir nidwokaiyin mi iikam whiekakim opmaiga hir yani okwomaiyu.

<sup>3</sup>Mi siya boiniyo yai kasa bi boinkin. Siya boin, wakae mi inkam nwirin siya siir numira witnid saiir nitkinam namkin. <sup>4</sup>Mi siya witnidim ha nitkinamim mi nhirim siyu nikiigiyim mi ipiyan nhirim ha nitim sima ini atkin idwo aeni. <sup>5</sup>Mi witnid nhirim maeyau siiyakaka saiir nikiiyim mi nuin aowa bi namkin mi ti hiriinan witnidim ina whakiyim. <sup>6</sup>Mi bieyin ha whwonaidniyakwokin mi ini simiirar yawhwoniyan. Mi ti witim simiir miyim haimii bi namkim simiirin ini bie siyar whwowaigiyim. <sup>7</sup>Mi witnid nhirim urid nimridgakin siir bopwo nakaigaiyim mi urid nimridgakin ha niisikiyin mi ini siya yiisirimdinugiyin. Mi sasaenidim bi sibgu whakim. <sup>8</sup>Mi witnid nhirim nu miyikin siir nikiigiyim, yim nae ina budgiyim. Mi nhirim yim hiniina bud nhirim kamairim iriirar mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwoim mi nhirim yim hiniina mi bud, kam nwir iur. <sup>9</sup>Inkamin wiingakairgin mi siya ti kariir yai imiirar wakae mi ha sibgu daingwo. Iriig.

**Mi Jisis siya boiniyo yayim siya boiniyim simiir bwamkibwamim  
simiir boinmauugin**

*(Mk 4:10-12; Lk 8:9-10)*

<sup>10</sup>Jisis siya ta yai aiir boin digiyin mi kamim siir kigna miriiyim sima Jisis siirim nitim mi siirin hiniina ini boini, hae! Kira simiirin boiniyo yai dimusi boini, ha? <sup>11</sup>Siya hiniina yowarkii boin, Adi Komii siya bidi yiisiimauuwim nimprio yayim ii Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana. Mi siya iikam nhirim simiir wara bi niisiimauugin. <sup>12</sup>Ti diminim inkam nwirin siya ninokninkin

komiigakiniuwi mi Adi Komii siya wa swoki inkin hauugi mi siir ninokninkina wi komiiyar nwowi. Mi inkam nwirin siir digworaekwo simim kwisuwakiniuwi mi wi Adi Komii siyar swoki haii. <sup>13</sup> Mi kara ti hiriinanin simiirin boiniyio yai boini. Dimusi rani, simiir nhwowim ina kaowim mi sima dimin kig rani. Simiir wiinim ina mauim mi sima yaimwo aiir wakae ninokninkinkin tani. <sup>14</sup> Kima ti iikamim yai kwira profet Aisaia siya boina biiya saeya bidi yimbiniya saeya hiniina boinka.

Kima yai aiirin wa wakaei mi kima saiir yaimwo aiirin wi ninokninkin tani. Mi kima wa kigi mi kima wi siir siirara kignanaei. Mi kima wi ninokninkin tani kima dimu dimin kigim. <sup>15</sup> Ti iikamim simiir mhii kwoinim ini hindara hiugimkikiugiyim. Mi simiir wiinim ti yai imiir wakaeyim pi piyaowi mi simiir nhwowim ina kwisnamim. Mi simiir nhwowim pi dimin whir kigisi. Mi sima kariir yai aiir sibgu wakaekini mi simiir kwoinim wa sibgu ninokninkinki. Mi simiir mhii kwoinim wa kisina haigii mi wa naingwo tibmii mi kara simiirin wa haiswonimniskii haiginiuwi.

<sup>16</sup> Mi kima hiriiyar maigimaigra. Mi kimiir nhwowim dimin taemin imiirar sibgu kigikim. Mi kimiir wiinim yaimin dimin imiirin ha sibgu wakaeyomokikim. <sup>17</sup> Kara kimiirin yaimwo airar boini, biiya profet kam whiekak ikim mi iikamim dimin whirki kimbu karamae nwo ikim sima ti diminim kima kigam naingwowim simiir kigama naingwokim mi sima simiir bi kigim. Mi sima ti ya iyim kima wakaeyam tirim, simiir wakaeyamar naingwokim mi sima simiir bi sibgu wakaekim. Iriig.

### **Sasaeya ninkinin inkamin numir siir boiniyio yaiga**

*(Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)*

<sup>18</sup> Tariinanin kima inkamin sasaeya ninkinin numir siir boiniyio yaimwoki yaimwo aiir wakae. <sup>19</sup> Iikam whiekakim sima yai win kibi aiir wakaei, iya Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, saiir wakaei. Mi sima saiir yaimwoki yaimwo aiir bi sibgu ninokninkinkim. Mi Setan siya simiir mhii kwoinau hiriir namin mi ta Adi Komii siir yaiya biiya simiir hir nwowa saiir hainiknatki. Iikam whiekakim sima yaiwin kibi aiir wakaei ninomor kouana mi saiir yai aiir ninokninkin karamae nwowi ya hiniinga witnidim siyu nikiigiiyim mi Setan siya simiirim niti mi simiir boini kima ta yai aiir kipi wakae Adi Komii siya ninkina kimiir mhii kwoin imiir waraur. <sup>20</sup> Mi witnid nhirim nu maeyauwa siiyakaka saiir nikiigiiyim, yim ini iikamim yai aiirin winwinarar sibgu wakaeyim mi maigimaigra ha nwowiyin ini simiir hiriinan ywowim. <sup>21</sup> Mi yim ini witnidim mii grinkii karamae nwowiyim ini simiir hiriinan ywowim. Mi sima wi ii priei nokwo rani. Mi wa swoki kwaowainami. Mi iikam nhirim simiir naingwo tibmiiya

ini ti witnidim simiir hiriinan ywowim mi sima ii priei naingwo tibmii rani. Mi iya simiirin hik kimpipisuki nimbiyami, ta sima naingwo tibmiiya Adi Komii siiram, wi digiumii haimriiyugigi mi wa nikii iuguskii. <sup>22</sup> Mi witnid nhirim urid nimridgakin siir bopwo nakaigaiyim yim ini iikamim Adi Komii siiram naingwo tibmiiyim mi simiir hiriinan ywowim. Mi ti nuan dimin biyeyim simiirim naingwoyimiyoki, umir min hiniinim, simiiraram naingwowiyim, ti hiriinanin ya Adi Komii siir yai aiir higriniuwi wa nikii iuguskii. Mi sima wi digiumii Adi Komii siir haimriiyugigi. Mi simiir miya sima miriia, sima saiirin miyik panisi miriisi. <sup>23</sup> Mi ti witnidim nu miyik nitkinim, yim ini iikamim Adi Komii siir yai sibgu wakaeyim mi simiir yaimwokiayimwo sibgu inomokninkiniyim, ini simiir hiriinan ywowim. Mi ti iikam hiriinanin sima wi mii miyikar mirii, ti sasaenidim kamairim iriayara budiyim mi kamnwoima mi budiyim mi kam nwir iura mi budiyim ini simiir hiriinan ywowim. Iriig.

#### **Boiniyio yaiya ko biyeya numir whakiya saiir boiniyioaka**

<sup>24</sup> Jisis siya yaeya boiniyio yai kwira saiirin hiniina boin simiirin, Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, ya ini ti inkamin witnid ninkinin siir numir aiir ini siir hiriinan ywowin. <sup>25</sup> Mi iya iikamim ha whwonkai aokaokiwiyim mi siir sau omomin siir inkam nwirin ha nitwiyim mi siya ko biyeya kimidiniya siir numir aiir ini itkingig. Mi siya ina swoki idamkiwiyim. <sup>26</sup> Mi mhoiia ti sasaenidim ha ninan iigiyim mi sasaeyim wai ha nwokiyim mi siyar kigi ta ko biyeya warar ninkin whakiya. <sup>27</sup> Mi miyan kamim ina yamim numiran adin siiram. Mi sima boin, biyan inkam, krimiir kwoinim ha naingwokim kira numir hirin sasaeya miyikim simiirara ninkini mi ta hiriinan ko biyeya saeya paniina nimbiyamka, ha? <sup>28</sup> Mi siya simiir boinki, kimiir sauan inkam nwirki nitkingikin ta ko biyeya! Mi siir miyan inkamin siir boinki, kiriir kwoinin paniina naingwowi krime iki ko biyeyim simiir pini akiu, aniya? <sup>29</sup> Mi siya simiir boinki. Niingaka. Sasaeyim wi ko biyeya saika kima ninkin akisi. <sup>30</sup> Kima sowerin hiriayar kigninkin whakii mi wi iya sasae ningugu haiyana, wi saiirar nadigiuwi. Mi iya sasae imiir ningugu haiyana miyan kam imiirin wi kara boini, ko imiirin maeyau kwiruwa dak haigin mimir. Mi simiirin wi iripa kog hainami mi wi pae namginki. Mi sasaeyim, yim wi kariir omaka nae haigiya wi saiir hir haigii. Iriig.

#### **Boiniyio yaiya mastetnidin mi yis ikin sower boiniyioaka**

*(Mk 4:30-32; Lk 13:18-19)*

<sup>31</sup> Jisis siya yaeya boiniyio yai kwira simiirin hiniina boinki, Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini mastetnidin

siir hiriinan ywowa. Mi inkam nwirin siirin siya hainam siir numir aiir ini inkin iu. <sup>32</sup>Mastetnidin siya nae whirni nidnan bi nwokin. Niingaka. Siya komii rani. Mi mhoiia siya wi komiia nimbiyamki mi numir hiran naeyim simiirin siyar mwrii haiburigigi. Siya pae komii nwokiiyim mi ipiyinim pi siir kwiya imiirar mi atkikini mi whie minim pi hirar mi haigii. Mi iia Adi Komii siya siir digworaekwo whiekak imiir kigirkakana, siir iikamim sima wi ti mastetin siir hiriinan nwowi mi wi komiiyar nasae owiguskii.

### **Yisin siir boiniyio yai aeya**

<sup>33</sup>Jisis siya yaeya boiniyio yai kwira ina swoki boinkiyin. Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ini yisan iyopin bwaembwaekin howoknamin. Iiya wig ira saeya ti yis iir haiia, praua aka kaipridgiyam mi ti prauain pa niyopin bwaembwaekii howopnami. Iriig.

### **Jisis siya ta boiniyio yaiya iikamim simiir boinka** (Mk 4:33-34)

<sup>34</sup>Jisis siya ti yayim biiya siya boinim digworaekwo whiekakim iikam imiirin boiniyio yai ara boinkin. Siya simiirin yai whir wara bi boinkin. Niingaka. Siya simiirin boiniyio yai arar boinkin. <sup>35</sup>Siya simiirin boiniyio yayim hiniina boinkin, siya profet inkamin siir yai aiir swoki boinurwokaigikin, biiya yokwoni siya win boinkiya yaiya saiir. Ta yaiya saeya hiniinga,

kariir yaiya wi boiniyio yai imiirara kaonisboini. Adi Komii siya ti nu iir nonkwokwo karamaeya niki owa mi kara ti diminim biiya haigipraprakaiyim mi tariinan namwoniyim wi simiirarar boininkiigi. Iriig.

### **Ko biyieya saiir boiniyio yaiga**

<sup>36</sup>Jisis siya ha boin digiyin mi siya iikamim simiir haiburgigin mi siya omaka saiir yapninopkainam. Mi kamim siir mii kigna miriiyim, sima ina yitim siirim mi ina boinim, kira ta boiniyio yaiya ko biye saiira numir whaka krimiir unki boinmimauu. <sup>37</sup>Jisis siya ina yowarkii boinin simiir yai aka, inkamin sasaeya miyik ninkiniyin numir, yio karargin, biyan Yaowae Adin ninomor kouanki nitin. <sup>38</sup>Mi numira ya ti nu ieya mi sasaeya miyikim yim iikamim Adi Komii siir yai aiir wakaeyoknaeyim, ya simiir nikri boinka. Mi ko biyieya ya iikamim Setan siir yai aiir wakaeyoknaeyim ya simiir nikrii boinka. <sup>39</sup>Sauan omomin siir inkamin ko biye aiir nankaiyin yio Setan siya. Mi iia sasae imiir ningugu haiyana, ya ta iia Adi Komii siya iikam imiir hidana ya saiir boinka. Mi kamim numiran sasae imiir ningugu haiyim, yim Adi

Komii siir paekwosim ima. <sup>40</sup>Mi ko biyieyim maeyau kwiruwa sima haingiriyu haiginim mi ha namginkiyim paeya mi mhoiia wi hiriinanar tiri. Iikamim dimin biye biyekakim, simiirin wi hiriinan hidi. <sup>41</sup>Mi kara Yaowae Adin ninomor kouanki nitin, wi kariir paekwosimim simiir nikropkii hinda tinda. Mi sima wi ti nuin siir diminpai diminpai whiekakim iikamim simiir naingwo tibmii aiir kiyopsimsibgiyim mi iriipi hiriinan, sima wi iikamim dimin biye tirim, simiirin wi Adi Komii siir isidin simiir hiranki nhinikriropki. <sup>42</sup>Mi simiirin wi pae komiia saiir hiriir nitkaigaigi mi sima wi paenau hirar kaouubopboinkaeyami mi wi simiir big imiirar naegimgiyikaeyami. <sup>43</sup>Mi ta ii aiirin iikamim dimin whirki kimbu karam nwowim wi bienan simiir whwoyaei. Adi Komii siir iia digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saiir. Inkamin wiingakaigrin siya ta yai aiirin ha timi wakae. Iriig.

**Inkamin umir miiya nu haingikaiya saiirim  
hansranin saiir boiniyio yaiga**

<sup>44</sup>Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, saeya ini ta umir miiya numira saiir haigiprakaiya inkam nhirkim biiyar, ini saiir hiriinan ywowa. Mi mhoiia inkam nwirin ha swoki hansir haiyin mi ina swoki haigiprakaigigin ta maeyau aiirar mi siya ini maigimaigra ywonamin. Mi siir digworaekwo whiekakim ina hauugiyim inkam nhirmi sima sainam. Mi ti umirim siya haiyim wi ta maeyau aiir nwoki sainim. Iriig.

**Umir komii saini siyiun siir boiniyio yaiga**

<sup>45</sup>Mi boiniyio yai kwira ya hiniinga, Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ya ini ti inkamin umir miiyik miiyik haiyam hansraniyin ini siir hiriinan ywowin. <sup>46</sup>Mi siya umir miiyik kigiyim mi ti siir umir digworaekwo whiekakim wi iki inkam nhirim simiir umir digworaekwo miiyik miiyikim simaka ninowana haii. Iriig.

**Haimnani boiniyio yaiga**

<sup>47</sup>Mi boiniyio yai kwira ya hiniinga. Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana ya ini inkamin haimna whiinau kwira sae humii ikouwiyin, wraisupai wraisupai simiiram, ini siir hiriinan ywowin. <sup>48</sup>Mi iia haimnan, wraisuki naokinguguninkiniyim mi siirin pa kinaidami nupaiga hiriir. Mi sima pa nidwowi mi anasu miiyik miiyikim pi two nhirmi kigmamak isitnoudnankaigii. Mi biye biyieyim yimbi paeya nisitnoudnankaigi. <sup>49</sup>Iia Adi Komii siya iikam whiekakim simiir hidana, ya wi ti anasuwim simiir hida wi hiriinan nwowi. Mi iia paekwosim ima nitana mi wi sima kigmamak haii, piki hiniin iikam ikim wadieyim mi piki hiniin iikam ikim biyieyim. <sup>50</sup>Mi sima simiirin wi pae

komiiya saiiir hiriir nitkaigaigi. Mi ta iiya, sima wi kaouu ou prasae kin tani. Mi simiir big imiirar ninin aekiyimkiyikaeyami. Iriig.

**Inkamin dimin miyik mi dimin kab sowiir haii ikin**

<sup>51</sup> Mi Jisis siya simiir sriigi mi kima ti yai whiekakim, simiir yaimwowim simiirin ina ninokninkinim, aniya? Mi sima ina boinkiyin siirin, ihi. <sup>52</sup> Siya simiirin hiniina boinki mi kam siyiu komii ninokninkiniyim yipiki kariir kigna miriiyan inkam nwowim sima Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, sima saiiir bidiyar haiyim. Mi sima ini omakain inkamin siir hiriinan ywowin. Mi siya omaka siir digworaekwo haigiiya pi saiiir napninopkainami mi siya dimin miyik mi dimin biyie, pa nini hainakinaka mipa sioitkin hauunami iikamim simiir whinkinsiisam. Mi ti hiriinan siyiui, wi sima boinmimauuami Adi Komii siir yaiya biiya profet inkamim sima boina mi ta yaiwin kibiya saiiir warar. Iriig.

**Om Nasaret hiran iikam sima Jisis siirin digiumii haimriiyugigin**  
(Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

<sup>53</sup> Jisis siya ti boiniyo yayim simiir boin swokiyim mi siya ti om iirin ina haiburgigin mi ina yamin. <sup>54</sup> Mi siya siir omki om iirar swoki amin mi siya iikamim simiir ini boinmimauui, Adi Komii siir yai aiir omaka yaimin dimin nidwokai wakaeiya simiira saiiir. Mi sima wakae digiyim, sima ini hinda yanaakiyim. Mi sima ina yomboin amboinim, ta ninokninkina dimin kirie kirie iikamim sim haiswonimniskiiya siya papi haigin, ha? Siya krimiir hiriinan inkamaigin. <sup>55</sup> Mi ti yinisimin siya inkamin omaka miriiyin, siir yinisim tani, aniya? Mi tari siir apua Maria saeya rani, aniya? Mi tari Jems, Josep Saimon mi Judas, yim tari siir nomousisim tani, aniya? <sup>56</sup> Mi tari siir yokman whiekak rani, ti krimakar nwowim, aniya? Mi ti digworaekwo whiekakim siya papi haigin, ha? <sup>57</sup> Sima hiriinan yai boinim mi simiir mhi kwoinim ini hikaka ywokiyim. Dimusi rani, sima ninokninkin tani, siya ta kirieya papiyanka haiga. Mi Jisis siya simiir boinki, profet kamim sima inigakim iki om whiekak imiirin mi siir omki om hiran mi siir piugana saiiir hiran iikam ikim, siya simaka inigak bi nwokin. <sup>58</sup> Mi siir om hiran siya dimin kirie whiekak bi haiswonimniskigim iikam imiirin. Niingaka. Dimusi rani, sima siiram ha bi naingwo tibmiigim, siya ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin. Niingaka. Iriig.

**Jonin op baptais haiginiuanin iikamim simiir siya bidi yaowin**  
(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

**14** <sup>1</sup> Ta iiya Herot siya nu kigriraowan inkam komii nwokin Galili hir mi siya diminim Jisis siya tirim simiir wakaewin, <sup>2</sup> Mi siya

siir miian kamim simiir boin, kara ha naingwowi, ti Jon siyaki siyairgin inkamin iikamim simiir baptais haiginiuin op, aniya? Biiya kara siir nimbinkin inkamki nisomaowim. Siya ie hiranka swoki insiin idwokin mi ti hiriinan kirie komiia siir hir asi nwowi.

<sup>3</sup>Mi Biiya Herot siir kamim sima Jon siirin hiriinansi nonkworinugin mi siirin wiewinsopni yinirkai mi maeyauwa hiuyokiyokaiya mii biyie miriia hir ini haigigik. Dimusi rani, Jon siya maigimaigra bi nwokin, Herodias saeya Filip siirar wiga mi ini yaowae biyieyin Herot siya swoki hainikiionkwonan. <sup>4</sup>Biiya Jonin op baptais haiginiuiwan inkamin, siya Herot siir boinainanaekin ti dimin siir, siya hiniina boinkin, kira ta wig aiir hainikiionkwonan kira nonkwonani siyu komii iir nikripkin yio ti hiriinan siyuiin miyik rani. <sup>5</sup>Herot siir kwoinin Jon siir nisomaowamar naingwokin mi siya ini Juda iikamim simiirsi yididin. Dimusi rani, sima ha naingwokim Jon siya profet inkamkiniui.

<sup>6</sup>Mhoyia iigwira iikam nhirim sima ina yitim, iia Herot siirin siir yopiiga naokaina saiir naemirsim aiiram mi taka iia Herodias saiir yinisim kopaka saeya ig simiir bopwo hir ini swaeyu mi Herot siya maigimaigra komiika saiirimin. <sup>7</sup>Mi siya saiirin hiniina yimbinki, kara kiriirin yaimwowa boini, diminin kira kariirim srii mi kara kiriirin wa hauwi. <sup>8</sup>Mi saiir apua Herodias saeya saiir yin kopak aiirin hiniina boinimauugi Herot siirimin mi saeya ina boina, kira Jonin op baptais haiginiuiuiyin siir nii iir kaigripki mi siirin mobmir kwirni haiginki mi kira kariirim tirir whauugi mi kara wa ninokninkinim siya bidi yaowin. <sup>9</sup>Mi saeya hiriinan yai aiir boin digiya mi inkam komii Herotin siir kwoinin ini hikaka ywokiin. Dimusi rani, siya iikamim saikar nidwokai aeyim mi siya simiir whwonkam ida nimbingin mi siya simiirsi asi nididgin. Mi siya siir kamim simiir boinki, ha ti hauugi saiirar ti diminin. <sup>10</sup>Mi Herot siya inkam nwirin maeyauwa hiuyokiyokaiya mii biyie miriia saiir hiriir namam yikropki Jon siir nii iir kaigriphainakiyim. <sup>11</sup>Mi sima Jon siir mwo kaigriphaii digin mi sima siir mwoin mobmir kwira saiir haiginki mi sima ta yin kopaka saiir hauugi. Mi saeya saiir apu aiirim hainam. <sup>12</sup>Mi kamim Jon siir kigna miriyyim sima wakaewinim mi sima ina yamim siir piuis aiir ini hainaki mi sima saiirin ina haingikaiyim. Sima kikai digigim mi sima Jisis siir ini boinmauuu. Iriig.

**Jisis siya hauu aeyim kamim nae 5,000 kim**  
(Mk 6:30-44; Lk 9:10-17; Jo 6:1-14)

<sup>13</sup>Hiya Jisis siya ta yai aiir wakaeyin mi siya ti om iir haiburgik mi i ira saiir kwiriinam mi maeyau iikam karamaeya mirmiia hiriir yam. Siya siya namkin. Iikamim sima hiriinan wakaeyim mi sima om iir haiburgik mi sima ini siir mhoyia yapnamim. <sup>14</sup>Mi Jisis siya ha namasukuin mi

i aiirin ina haiburgigin mi siyar yapkigidam iikam isid komiiyin hiral nrowi. Mi siya simiirsi yaingwoyimiyokin mi iikamim makakim ini siyar haiswonimniskiiyim.

<sup>15</sup> Mi naiowaka kamim siir mii kigna miriiyim sima ina yitim siirim mi ina boinim, ta maeyauwa iikam karamaeka iya ini namkiriba. Mi hainiingin niuwi kira ti iikamim simiir dikropki mi sima ti omi sisimim kingiin nrowim simiir damtib mi naemin ti sainaeyam tib. <sup>16</sup> Mi Jisis siya simiirin hiniina boinki, sima whisarii pi dimusi nami? Kima hauu ae simiirin. <sup>17</sup> Mi sima siirin hiniina boin, krimiir tirin nae homgaki nwo rani. Niingaka. Bretim iriiyar mi anasu whis ha nrowi. <sup>18</sup> Jisis siya ina boinkiyin, naeyim kariirim hainaki. <sup>19</sup> Mi iikamim simiir boinki, kima ko aiir didwoki mi siya ti bret iriiyarim mi anasu whiswo simiir hai mi ninomor koua hiriir kaoki mi Adi Komii siir boin wadieki mi siya anasu bretim ina yimbimbir yinop hauugiyim kamim siir mii kigna miriiyim simiir. Mi kamim siir mii kigna miriiyim simiir hauugi mi sima iikam imiir hauunam. <sup>20</sup> Mi sima ha naeyim mi simiir mhiiyim ini digar ywokiyim mi kamim siir mii kigna miriiyim sima nae haimiihaimiiyim sima naepipiru haiginim simiir swoki haingiriyu haiginam mi nibim sima haigiyim nae haimiihaimii imiir partiig iuur is. <sup>21</sup> Kamim ti nae imiir naeyim 5,000 kim, sima wigyin imiir wara bi mwaingim. Iriig.

**Jisis siya whii kwira nunan opa saiir idwower napnaidamkin**  
(Mk 6:45-52; Jo 6:15-21)

<sup>22</sup> Mi Jisis siya nae simiir hauuwae digikin mi siya kamim siir mii kigna miriiyim simiir boinki, kima i ira saiir kwiriinam mi kariir biya damkwokin whiia saiir mirmiiya hiriir. Mi iikamim simiirin siyar yikropki. <sup>23</sup> Mi siya iikamim simiirin ha nikropkiyin mi mhiuisim whir iirin Adi Komii siirim siya siyar ini kwisboiniu. Mi naiowaka Jisis sasa ywokairib mhiuisim iirin. <sup>24</sup> Mi ta ii aiirin siir mii kigna miriiyim sima ini igak whii idopwoniya hiral yakiririr mairibim mi opuda ini irib hiranka hugnaniya mi hinin komiia ini i aiirar kaibombokiigiya. <sup>25</sup> Piunok nugakin bie ha niyok naidniyakwokin iya pirkin kingiin nwoyakwoka Jisis siya ini nunan ta whiia ini saiir op ida yapamyakwokin mi kamim siir mii kigna miriiyim simiir hiriir yapnimbiiyam. <sup>26</sup> Sima kigwin siya opa saiir idwower napni mi sima nidid pranae bi kinkim. Sima boin, wari napniyin wraigin mi ha nididim mi ina yinkau ankauim. <sup>27</sup> Mi Jisis siya bi kimiminkikin ini simiirar boinkiyin, kima kirie dwo! Karargin, kima kipi nidid! <sup>28</sup> Pita siya siir yai aka hiniina yowarkii boin, Biyan Inkam Komii kirargin niuwi mi kira kariir boinki mi kara pi opa saiir idwowa napnani kiriirim. <sup>29</sup> Jisis siya ina yowarkii boinki, kira ha wit! Mi Pita siya iya saiir haiburgik mi ini nunan opa saiir idar kwaewiskin apamin Jisis siirim. <sup>30</sup> Siya opuda

saiir kinainkiuwiniin siya ina yididwiniin mi siya op aowa hiriirin ina yokwokwomairaraonainamin. Mi siya hiniina kauwoki, Biiyan Inkam Komii kira kariir kibokiinawid! <sup>31</sup>Jisis siir iina bi kimiminkika ini Pita siirar yanka nonkwo sasaugiya mi siya siir boin, kiriir naingwo tibmiiya kabi rani, kiriir kwoiniin dimusi naingwo yisyiskin. <sup>32</sup>Mi sowa iya saiir ini kwirii mi opuda ina hugwokmaigiya. <sup>33</sup>Mi kamim siir mii kigna miriiyim i hir nwowim sima ti dimin iir kigiyim, sima ini Jisis siir inig iir hainanim mi sima hiniina boin, kibie idwai kira Adi Komii siir yinisimkin. Iriig.

**Jisis siya nu Genesaret hiran iikamim maki  
niiyim simiir haiswonimniskiigin  
(Mk 6:53-56)**

<sup>34</sup>Mi sima whii aiir niyikrionaidamim mi sima maeyau kwira nu Genesaret hirana saiir yamamasu kuu. <sup>35</sup>Iikamim ta maeyau aiiranim sima ina yinokninkinim, Jisis siya tio. Mi sima yaiya ina hauu ninkikinkiya om whiekakim kingiin nwowim simiiram mi sima ina hainaniyim iikam whiekakim makakim Jisis siiram. <sup>36</sup>Mi sima siir sriinanae, ini mi owin iikamim makakim sima kiriir piu aiir nonkwokiyin mi niingaki mi iuwi mi yuiis mwis iirarar timi onkwoki iinara, aniya? Mi iikamim siir yuiis piu owiir nonkwowim sima ini wadieyar swoki okiyim. Iriig.

**Adi Komii siir yaiya ini yidiwi wanwiyaе simiir yai imiir haiburim  
(Mk 7:1-13)**

**15** <sup>1</sup>Mi Farisi kam nhirim mi kam nhirim siyiu komii ninokninkiniyim, sima om komii Jerusalem hir haiburgigim mi sima ini Jisis saika yamwoniyim mi sima siirin hiniina sriigi. <sup>2</sup>Kamim kiriir kigna miriiyim sima yidiwi wanwiyaemi siyiuim simiir biri napkim. Moses siya boina mi iina min simiirim biyin hiisok rani, iya sima naeyim krimiir yidiwi wanwiyaemi siyiuin kirieyin siir hiriinan. <sup>3</sup>Jisis siya simiir yai aka ina yowarkii boinin, kima ti yidiwi wanwiyaeyim simiir siyiuim simiir, dimusi napkripkaii. Mi Adi Komii krimiir Wanin siir siyiu iir dimusi nikwo waisigim, ha? <sup>4</sup>Biiya Adi Komii siya hiniina boinkin. Kira, kiriir yopii adwo sowiirwai yai aiirar sibgu wakaeyokna mi kira sowiirin siyiu miyik iirar diisiimauu. Mi dimin whirin siya simiir boinin, nwirki siya sowiirwai nikbumbu boini mi sima wi siir nisomaowi. <sup>5</sup>Mi kima ta yai aiir bi wakaeyoknakim, kima hiniina boinkim. Inkam nwirin siya umir digworaekwo kakiniuwu yopii ad owiir whinkinsiisim. Mi kira yopii ad owiirin hiniina kipi boin, ti umirim Adi Komiini umirkim. Mi kara bidi yimbiniin ti umirim Adi Komii siirgin mi kara pi kowiirwai hauu rani. Niingaka, niingakiinga. <sup>6</sup>Mi tiki hiriinan

siyiuin siir tiri mi ini mi owin kima sowerwai mi kigrirao karamae mi owi mi kima Adi Komii siir siyiu iir bidi haigin ikworinugigim mi kimiir wanmi siyiu iiramar yikpitkii namim. <sup>7</sup>Kima ti iikamim niksisaeyan iikamkim. Ta yaiya Adi Komii siya boina biiya profet Aisaia siya kimiiram nimbina ini kaimwowa ywowa mi siya kimiirin hiniina boinkikin.

<sup>8</sup> Ti iikamim sima kariir inig iir hainaniyim sima yai ara nhinkini, simiir mhii kwoinim kanaka namasu rani. <sup>9</sup> Sima kariir inigin whisariiyar priihainani ti diminim sima boinmimauuim iikamim simiir, ya kariir yai rani, simiirar yaiga. Iriig.

**Inkamin kwoin biyie nwowiyin yipi miyik nwo rani,**  
(Mk 7:14-23)

<sup>10</sup> Mi Jisis siya simiir boinmimauu digiyin mi siya iikamim simiir yikiuna, sima siirim namim. Mi siya simiirin hiniina boin, kima sibgu wakae nonkworinugi, ti diminim simiirin. <sup>11</sup> Diminin inkam ieya nonkwo haiiyin mi ha naeyin, yio iikamim ioki siya bi hio haiginiuwigin. Niingaka. Mi kwoin biyie yio nikrani io pi siya hiowi mi inkamin pi siya kiyainami siyiu biyie tiramin.

<sup>12</sup> Mi siya ti dimin imiir boin digiyim. Mi siya kamim siir kigna miriiyim sima ha nitim mi ina yaboiniyim kira ina ninokninkinin ti Farisi kamim sima ti diminim kira boinim simiirar wakaekiyim. Mi sima kinaka io komiiga?

<sup>13</sup> Mi Jisis siya ina yowarkii boinin. Adi Komiiyin ninomor kou nwowin, siya numirkakin. Digworaekwo whiekakim siya ninkikin karamae nwowim mi siirin wi miigakar kiyop haigi. Mi wa nitkaigi. <sup>14</sup> Kima Farisi inkamim simiirsi kipi naingwoyimiyok, sima ini nhwokwisae inkamnan ywowim. Nhwokwisae inkam nwirin siirin siyiu bi niisiimauuwikin. Mi siya nhwokwisae inkam nwirin siir niisiimauuwi mi sowa wi ieno iirar napnatkaigai namswowi.

<sup>15</sup> Pita siya Jisis siirin hiniina boinki, ta boiniyio yaiya kira saiir yaimwo aiirar boiniski mi krime saiir nwoki inokninkinin. <sup>16</sup> Jisis siya simiir boin kima ini inkam whaowaeyar niki owim iki iikam nhirim simiir hiriinan, aniya?

<sup>17</sup> Kima ninokninkin tani, ti hiniin diminin yaiya naekiyim pi mhii kwoina nam tani, pi dini siyiuin pi siir namki. Mi mhoyia pi waisi hir nini iugik rani, aniya? <sup>18</sup> Mi diminim inkamni mhii kwoinau nwokaiiyim, mhoyia wi yai saeyar boininkigi mi ti diminin inkam iirin wi siyar nwowaiginiuwim dimin biyiekak. <sup>19</sup> Mi digworaekwowim kwoinau nwokaiiyim yim hiniingim. Kwoin biyie nwowi ikin mi inkam nwirni nisomaoni siyiu ikin. Mi inkam nwirni wig hainikii nonkwonani siyiu ikin. Mi hii inkam nwiraka nanaeni siyiu ikin. Mi hii tauaeni siyiu ikin mi niksisaeni ikin mi nikbumbuni siyiu ikin.

<sup>20</sup> Ti digworaekwo biyie biyie hiniinim inkamin biyie sima nwowi. Mi siyiuin inkamin ina hiisok ae karamae nwowiyin, ti hiniin diminin yio inkamin io siya bi hiowikin. Adi Komii siir whwonkam idain. Niingaka. Iriig.

**Nu Kenan hiran wiga Jisis siirim naingwo tibmii kiinga**  
(Mk 7:24-30)

<sup>21</sup> Mi Jisis siya ti omin siir haiburgik mi om Taia mi om Saidon sowiir hiriir yam. <sup>22</sup> Mi wig ira Juda wig rani, nu Kenan hirana saeya ta maeyau aiir nwowika mi saeya ha nita mi siirim ini kauwokni. Kira Devid siir isidan inkamkin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin kira kariirsi daingwoyimiyok. Uridiyu biyeyin siya tirbumbugin kariir yinisim yinugiyina. <sup>23</sup> Mi Jisis siya saiirin yaimirsim kwir bi swoki owarkii boinmiminkin. Mi kamim siir kigna miriiyim sima siirim nitim mi ina boinim, ta wiga saeya krimiir mhoiia nitka mi yai saeya sisinanaei. Mi kira saiir whindiriraerarki mi saiir dikropki. <sup>24</sup> Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin. Niingaka. Adi Komii siya nikropkikin kariirin Isrel simiir iikamim simiiraramar sibsibnan kigugu iuguskiyim simiiram. <sup>25</sup> Mi ta wiga ha nita mi ina ini waisii hiuniya siir igmiiga kingiin mi saeya ina boina. Biian Inkam Komii kira kariir whindiriraerarki! <sup>26</sup> Mi Jisis siya ina yaingwown krima Juda iikamim Juda iikam tani simiirin wranan naingwokim mi Jisis siya boiniyo yai kwira saiirin hiniina boinkin, yio siyiu miyik rani krima yinmi naeyim simiir kipi hai mi wrami kipi nitkiniu aeki. <sup>27</sup> Mi ta wiga saeya ina boina Biian Inkam Komii wara yaiya kira boina kaimwoka. Krima wra biye nankim. Wra sima naemirsisimim yin ima naekrimkrinkiiyim pi simiirar mi iumimin aei. <sup>28</sup> Mi Jisis siya saiir yai aka ina yowarkii boinin, wigra, kiriir naingwo tibmiiya ini komii ywowa! Diminin kira naingwown siya wi kiriirar nimbiam! Mi ta ii aiirarin bi kimiminkin saiir yinisim yinugiyina ini wadieyar ywokiya. Iriig.

**Jisis siya iikamim makakim simiir haiswonimniskigin**

<sup>29</sup> Mi Jisis siya om Taia mi om Saidon sowiir haiburgik mi whikbid Galili saiir hiriir yapam mi siya mhiuisimin siir hiriir iiyam mi hir ini idwown. <sup>30</sup> Mi iikam whiekakim ini saika yamwoniyim mi sima iga iin biye biyiekakim mi nhwokwisae mi kiu minim ninsimsiriuim mi waeyai mikrim ikim mi makak iikam nhirim sima Jisis siir igmiiga ini kikinuni. Mi siya simiir haiswonimniskii haiginiugig. <sup>31</sup> Iikamim sima hiriinan kigim mi sima ina yanaakiyim. Dimusi rani, sima kigi waeyai mikrimim sima yai ina swoki boinaikiyim mi kiu ninsimsiriuwim ini wadieya ywokiyim. Mi iga iin biye biyeyim ina sibgu apririrkiyim mi nhwokwisaeyim simiir nhwowim ina kaokiirim. Sima Isrel simiir Adi Komiiyin siir inig iir asi hainankim. Iriig.

**Jisis siya hauu aeyim iikamim 4,000 kim**  
(Mk 8:1-10)

<sup>32</sup> Mi Jisis siya simiir haiswoniski digiyin mi siya kamim siir kigna miriiyim simiir yikuna. Mi siya simiir boinki, kara ti iikamim simiirsi naingwoyimiyoki iiyim kwoim sima kanaka nwokaigiyim. Mi sima nae bi

naemiminkim kara pi bortiisopi simiirin mhiirima nikropkiyim mi sima pi siyu hir naokaowi mhiigi. <sup>33</sup>Mi kamim siir kigna miriyyim ina yowarkii boinkiyim siir yai aka, ta maeyaua iikam karamaeka mi krime naeyim pi papiyanki mi inkiguna haii, ha? Ti iikamim simiir hauu aeyamin. <sup>34</sup>Jisis siya simiir sriigi, kima bretim pariiga nwokaii? Mi yim ina boinkiyim, krime bretim iriyyar mi antousisim ikim ina mi okaiyim. <sup>35</sup>Mi Jisis siya iikamim simiir boinki, kima nu iir grinkin idwoki. <sup>36</sup>Mi siya ti bret iriyyar nhiswo simiir haiyin mi ti anasum simiir warar yinkin hai mi Adi Komii siir boin wadieki mi ina yimbimbir yinoop priigikiyim. Mi siir kigna miriyyim kamim simiir hauugi mi yim ina yapninkwokwo hauunamim iikam imiir. <sup>37</sup>Mi sima ha nae digiyim. Mi ti nae haimii haimiyyim sima naepipiru haiginaowidim. Mi kamim siir kigna miriyyim nibim simiir swoki tau haigiyim iriyyar is. <sup>38</sup>Ti kamim ti nae imiir naeyim sima 4,000 kim. Mi sima wig yin imiirin wara bi ninkin mwaingim.

<sup>39</sup>Sima nae digiyim mi Jisis siya iikam imiir nikropkiyin mi siya ina kwirriyyin i kopsim ira sair kamim siir kigna miriyyim sima warar mi ina yamim whiigbid yarmiya hiriir, nu Magadan hiran maeyau airam. Iriig.

**Farisi nhirim Adi Komii siir kirie komii komiyyim simiir kigam sriigim**  
(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)

**16** <sup>1</sup>Mi Farisi mi Sadyusi kamim sima Jisis siir kinankiuwam nitkim. Mi sima siiram sriigi. Kira ninomor kouan kirie komii komii nhirim Adi Komii siirim krimiir wiisiimauu krime nwoki kigim. <sup>2</sup>Jisis siya simiir yai aka yowarkii boin. Naiowaka kima pi hiniina boin tibi, ninomora ini pariidnan maskwonaiinamtiba waka ii miyyik sapi nikiii. <sup>3</sup>Mi nugakin kima pi hiniina boinyakwoki. Bieyin iyyaka bi maskwonaidniyakwokin mi iya pa swoki imiimgi, panao ii miyyik nwo rani, pi naokak nwowi. Ihi, kima kigninokninkinikim ninomor sairir. Mi kima ti hiriinan iyyim ina ninokninkinim mi kima Adi Komii siir diminim ti tariinan nimbiyamim simiir kigninokninkin tani, aniya? <sup>4</sup>Kima iikam bibiyyeyim ta ii air nwowim Adi Komii siiram nam karam nwowim kima kariiram kirie komii diriraeraram sriigim mi kima Adi Komii siiramin mhoiia bi namkim. Niingaka. Kara kimiirin wi dimin kirie niisiimauu rani. Niingaka. Kara kimiirin wi dimin kirie komii whiruwan iya Jona siya nwowa pi siirarar niisiimauuwi biya Jonah siya anasu komiia sair mhiinau nwokaiyin iyyim kwoim mi siya ini omwaiyar swoki waiyain. Mi kima wi Jonah siir kirie komiia sairara kigi. Mi siya ti yayim simiir boin digiyim mi Jisis siya simiir haiburgik mi siya ina yamin. Iriig.

**Boiniyio yaiya Farisi Sadyusi simiir yisin siir boinkin**  
(Mk 8:14-21)

<sup>5</sup>Kamim siir kigna miriyyim sima whiia sair ninidnamkim i kopsim ira sair mi bret nhirim ini sima yaingwo owougikim simiir wara bi

hainamkim. <sup>6</sup>Mi Jisis siya simiir boinki kima sibgu mintarao mi aru dwo Farisi Sadyusi simiir yisin siirsi. <sup>7</sup>Sima, simasima yimboin amboin. Siya hiniina boinkin siya ta yaiya krimiir boina dimusi rani, krime bret biri hainanikim. <sup>8</sup>Jisis siya simiir yaiya bidiya yinokninkininkiyin mi siya simiirin hiniina srii. Kima ti kamim kimiir naingwo tibmiya tari kabi rani. Kima hiniina dimusi boinkim. Krime bret karamaeka, ha? Kariir kirieya kimiir whinkinsisim wi dig nwo rani, aniya? <sup>9</sup>Kima ini ninokninkin karamaeyar niki owim, aniya? Mi kima bi naingwokim iya kara nimbimbir hauuwim bret iriayarim 5,000 iikamim sima naeyim mi kima ini yaingwo owouwim, aniya? Mi kima nae haimiihaimiiyim nibim pariiga haigi, ha? <sup>10</sup>Mi kima ti bret iriayar nhiswo 4,000 kamim kara hauu aeyim simiir bi naingwokim mi kima ini yaingwo owouwim, aniya? Mi kima nae haimiihaimiiyim nibim pariiga haigi, ha? <sup>11</sup>Mi kima ninokninkin karama dimusi nwowi, ha? Kara kimiirin bret bi boinkin niingaka. Kara hiniina boinkikin, kima Farisi mi Sadyusi simiir yisin siirsi mintirao. <sup>12</sup>Mi kamim siir mii kigna miriiyim sima ina yinokninkinkiyim, siya simiirin yisin bret aka haigiyin siirsi mintiraosi bi boinkin. Niingaka. Siya Farisi, Sadyusi simiir yai biyieyin yisnanim simiirsi mintiraosi boinkin. Sima simiir yai kipi wakaeyokna. Iriig.

**Pita siya boinmimauugin Jisis siya Kraiskin siya krimiir  
nanmaiwarkainam nitkin  
(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)**

<sup>13</sup>Mi iya Jisis siya om komiiyin Sisaria Filipai nikiuwiyin siir kingiin hiriir nimbiyamin mi ta iya siya kamim siir mii kigna miriiyim simiir srii iki iikam sima paniina boini, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin siya yipikin, ha? <sup>14</sup>Mi sima hiniina yowarkii boin. Nhirim ha boini, kira ti Jon op baptais haiginiuan inkamin siya mi nhirim ha boini. Ilaijakin mi nhirim ha boini. Jeremaiakin mi yaeya profet inkam nhirim biya naonamim sima. <sup>15</sup>Mi Jisis siya simiir boinki. Mi wim kinarin kariirin paniina dapikim, ha? Kara yipikin, ha? <sup>16</sup>Mi Saimon Pita siya ina yowarkii boinin. Kira ti inkamin Krai Adi Komii siya nikropkiyin siya. Mi siya Adi Komiiyin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiin iinokiinok mi siir yinisimkin. <sup>17</sup>Mi Jisis siya yowarkii boin, saimon Joni yinisim, Adi Komii siya kiriiramar maigimaigaei. Kiriirin ta yaimwowa nuan inkam nwirkin bi niisiimauugin. Niingaka. Kariir Adi Komiiyin ninomor kou nwowin kiriirin siyar niisiimauugin. <sup>18</sup>Kara kiriir boinki, kira Pitakin mi ti kiriir inigin siir inigmwokimwoin siiyakin. Mi kariir iikamim naingwo tibmiiyim wi ti siya siir idwo nwowi. Setan siir kirieya wi ti iikamim naingwo tibmiiyim simiir nikwowaesii rani. Mi wi nao rani. Niingaka. <sup>19</sup>Mhoiia kara tidiyinin wi kiriir hauwi Adi Komii siir maeyauwa digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana sair haiwaowam.

Diminin kira nu tir kigninkinkikin mi Adi Komii siya ninomor kou hiriin wi hiriinanar mi kigninkinki siirin. Diminin kira naingwowin nu tir kigninkin owim mi Adi Komii siya ninomor kou hiriin wi hiriinanar mi kigninkin owi siirin. <sup>20</sup>Mi siya kamim siir mii kigna miriiyim yai kirie simiir boinikiduki, kima ti inkamin Kraisi Adi Komii siya nikropkiyin kariirin iikamim simiir nanmaiwarkainam nitin, kariirin inkam nwirni kipi boinmauu. Iriig.

**Jisis siya boin kara naowi wa swoki insiin idwowi**  
(Mk 8:31–9:1; Lk 9:22–27)

<sup>21</sup>Mi Jisis siya ha boinmimauu bwakainamin kamim siir mii kigna miriiyim simiir. Mi ii kara om Jerusalem hiriir nami mi kara wi hik kimpipisu kasa hai rani. Mi inkam komiiyim Adi Komii siir mii kigriraowi ikim mi prismi biiyan inkam ikim mi kamim siyu komii iir ninokninkini ikim. Mi wi hik kimpipisu kariir hauuwi mi kariirin wi sima nisomaoki. Mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi ie hirankin. <sup>22</sup>Mi Pita siya siir yikiunam mi siirin igao yai yani boiniu. Biiyan Inkam Komii kibie idwai ti diminin wi kiriir kipi swoki imbini mimin. Adi Komii siya wi hiniina boini. Niingaka. <sup>23</sup>Mi Jisis siya ha haiyug kaokiyin mi Pita siir boinki, Setan kira ti amki! Kira kariir mii aiir kipi kiyopsibgi. Kira Adi Komii siir kwoinin siir biri ninokninkinkin. Niingaka. Kira inkami kwoinin siirara ninokninkini.

<sup>24</sup>Mi siya ti diminim simiir boin digiyim. Mi Jisis siya kamim siir kigna miriiyim simiir boinki. Mi inkamin kariir siyu imiir napam niti mi siya siir kwoin iir hidnani mi ha haiburgigi mi kariir mhoiia wit inkamin kariir mii imiir mirii. Mi siya hik mi naosi kipi nidid. Kara naowi paeyin hiiniya nirioninkinin siir hiriinan. <sup>25</sup>Inkamin kariir siyu iir nap karamae nwowiyin siya siir kwoinairgar priinaingwo diriraeramar naingwowi. Mi siya naosi nididiyin mi mhoiia siir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyin wi hindara kigugu iuguski wi omwai Adi Komii saika waiyayokiyokii rani, iinokiinokin mi yipiki inkamkin saama naingwo karamae nwowiyin, inkamin siya kariir mhoiia niti mi yio siya naosi bi nididkin mi mhoiia ti inkamin siir kwoinbudin wi Adi Komii saika nwoyokyokii kaeyami iinokiinokin. <sup>26</sup>Mi inkam nwirin digworaekwo whiekakaki niuwi ti nu iirin mi siya Adi Komii siir mhoiia nam karamae nwowi mi siir kwoinbudin wi hindara kigugu iuguski mi ti siir dimin taemin whiekakim nu tiranim wi siirar whinkinsiisi, aniya? Niingaka. Mi siya wi dimu dimin haii kwoinbud iir whinkinsiisamin iinokiinokin Adi Komii saika nwowamin, ha? Niingaka. Siya siyu karamaeka. <sup>27</sup>Mhoiia kara Yaowae Adin ninomor kouanin, kara wi Adi Komii siir kirieyim simaka niti mi saeya wi paenan niuya haiginiuwi krimiirin. Mi Adi Komii siir paekwosimim wi kanaka ninkin

iti. Mi taka ii aiirarin kara wi nu tiran iikamim simiir mii imiir hidi mii miyika kara wi dimin miyik iirar hauuwi mii biyieya kara wi dimin biyie iirar mi hauuwi. <sup>28</sup>Kara kimiirin yaimwowar boini ti iikam nhirim tirar nwowim kima wi niki ao rani, kima wa kigwini iya Yaowae Adin ninomor kouanin mi dimin taemin komiiyim mi iya siya iikamim simiir kigirkakana saiirin. Iriig.

**Jisis siir piua ya ina kisinakiya**

*(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)*

**17** <sup>1</sup>Mi ii iriiyar kwira yamki mi Jisis siya ina yikiunamin Pita mi Jems mi Pita siir nomousimin Jon siir warar. Mi siya simiir yikiunam mi sima simar iinainam mhiu whirin siir. Ti mhiuwin haruwa rani, ini kougikou hirar nwowin mi sima siir ini owiu ti mhiu iirin sima simar. <sup>2</sup>Sima hirar nwowa mi Jisis siir piua ina kisinakiya simiir whwonkamidar mi siya ini yaeya piu ywokiyin. Mi siir whwonkamin ini bienanar whwoyakiyin mi siir yiuisa ini paenanar yiuuyakiya mi ini whisininar ywokiyin. <sup>3</sup>Moses, Ilaija sowa Adi Komii siir om iir haiburgiko mi sowa Jisis saika nokwo boinaiko. Mi kamim siir kigna miriiyim sima ina kigim sima boinaiyim. <sup>4</sup>Mi Pita siya hiriinan kigiya mi Jisis siir boinki, Biyan Inkam Komii krime tir nwowim ini wadieyar mi owim mi kira naingwowi mi kara amirim pi kwoima mirii, ira kiriirga mi ira Moses siiram mi ira Ilaija siiram? <sup>5</sup>Mi siya hirar niki boinaiyin mi wau kwira ini paenana yiuuyakiya ini simiirar yakikirinuniya. Mi yai kwira ini ta waua saiir hirankar yimbiniya, saeya boinki. Tikiin kariir yinisimkin, kara siirimar naingwo nanaeikin mi kariir mhii kwoinim siirimin wadieya nwowi mi kima siir yai aiir waka! <sup>6</sup>Mi kamim siir kigna miriiyim sima ta yai aiir wakaekiyim mi ogmwo nua hiriir waisi kaiyirou hiunainam mi sima nidid prasae bi kinkim. <sup>7</sup>Mi Jisis siya simiir kingiin ha nitin mi simiir yonkwoni mi siya simiir boini, kima dinsiingi, kima kipi nidid! <sup>8</sup>Mi sima ha ninsiingiyim mi koua ha ninansiin kaokiyim mi sima yaeya inkam nwir biri kigim. Niingaka. Sima Jisis siirarar kigi. <sup>9</sup>Mi sima ti mhiu iir haiburgigim mi ha niuunainamim mi Jisis siya igao yai simiir boinki, kima inkam nwir kipi boinmauu ti diminin kima kigin. Niingaka. Iya Yaowae Adin ninomor kouanin siya nitana mi siya ie hiranki ninsiin idwowi mi wi saiirar nhinkigi. <sup>10</sup>Ti diminim simiir mhoiia mi kam nwoimim siir kigna miriiyim sima sriigi. Mi kamim siyu komii ninokninkiniyim, sima hiniina dimusi boinkim, biyin wi Ilaija siya niti, ha? Mi ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyim wi mhoiia niti. <sup>11</sup>Mi Jisis siya ina yowarkii boinin. Ihi, kaimwoka, biyin wi Ilaija siya niti mi digworaekwo whiekakim wi siyar diriraerar kwokini. <sup>12</sup>Jisis siya simiir boin, kara kimiirin, pi hiniina boinki Ilaija siya bidi yitin mi iikamim sima siir bi ninokninkinkim niingaka, sima simiir siyu

imiir napama naingwokim mi sima siirin siyiu biyie asi tiraiginiugikim mi kariirin Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin siirin wi hiriinanar mi tirbumbuwi. <sup>13</sup>Mi Jisis siya kam nwoimim siir kigna miriiyim simiirin hiniina boinki mi sima ina yinokninkinkiyim, siya simiirin Jonin op baptais haiginiuwanin siir boini, Iriig.

**Jisis siya yinisim nwirin urid yiu biyiekakin siir haiswoniskigin**  
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43a)

<sup>14</sup>Mi sima ha swoki apamim mi ini maeyauwa iikam isid komiiyin siya nwowa saiir yimbiam. Mi inkam nwirin ogmwo siirim ini hiiuu. <sup>15</sup>Mi siya ina boinin, Biiyan Inkam Komii, kira kariir yinisim iirsi daingwoyimyok, kariir yinisim yinkamiyin iir kigi siya miyiki miyik rani, whaowa piunan nwowi mi nopnopa mi kini. Hinokiinokin siya paenau nakaigainanaei mi ii nhirim pi opa mi amainami. <sup>16</sup>Mi kara siirin kamim kiriir kigna miriiyim simiirim nikiunamin mi sima siir haiswo niskiyim dig bi nwokim. <sup>17</sup>Jisis siya simiir yayiaka ina yowarkii boinin. Kima ti hiniin kam isidin naingwo tibmii karamaekim mi kimiir mhii kwoinim wadie sibgu o rani! Iiya kara kimaka niki owim pariigim, ha? Mi kima Adi Komii siir yai aiir mi sibgu wakaeyim, kara kimiirin wi pariig iya swoki boini, kima naingwo tibmiiyim kima wara yinisim iirin kariiram wikiunani. <sup>18</sup>Mi Jisis siya ti uridyiu biyeyin igao yai siir boinki, uridyiu biyie kira damki mi siya ti uridyiu biyeyin biri kimiminkikin, ina yamkiyin mi siya ti yinisim iirin ina haiswoniski haiginiugiyin.

<sup>19</sup>Mi mhoyia kamim siir kigna miriiyim simasimar yit, omaka hiriir, Jisis siir ini srini. Mi siir ini boiniu mi krime ti hiriinan uridyiu biyeyin ti siir nwowin siir haiswoniski karamae dimusi nwokim, ha? <sup>20</sup>Mi Jisis siya simiir boinki, kimiir naingwo tibmiiya kabi rani. Mi kima hiriinanin wi dig nwo rani. Ihi, kara kimiirin yaimwowa boini, kimiir naingwo tibmiiya kabi rani, mastet nidisimin siir hiriinan nwowi mi kima wi ti mhiuwin siir boinki, kira pi hinda dinsiin apnam! Mi siya wa nami mi kima Adi Komii siirim naingwo tibmii mi diminin kima boini sima wa nimbiam. <sup>21</sup>(Ti hiriinan uridyiu biyeyin siir haiswoniskiyim yio yaeya siyiu whir karamaeka. Niingaka. Mi siyiu whiruwan siirar haiswo niskiyyin mi nhwo kwis boini siyiu ikin mi nae haiyani siyiu ikin mi sowa sowairgo.) Iriig.

**Jisis siya kwisaka ina swoki boinin kara wi kapi naowi**  
**mi wa swoki insiin idwowi**  
(Mk 9:30-32; Lk 9:43b-45)

<sup>22</sup>Mhoyia Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim sima nu Galili hir nidwo boinaigim mi Jisis siya simiir boinmimauu. Mi kara Yaowae

Adin ninomor kou hiranki nitin siirin wi wir sauwan kam nhirim simiir napwouwi. <sup>23</sup>Mi wi sima nisomaowi siirin mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi mi wi omwaiya swoki waiyaei mi iiya kamim siir kigna miriiyim sima ti dimin iir wakaekiyim sima hik prasae biri haigim.

**Inkamin omom omomi takis umir haiiyim sima Pita  
siirim sriigim umir haiiyin siyiun siiram**

<sup>24</sup>Hiya Jisis siya mi kamim siir kigna miriiyim sima om Kapeneam hiriir nimbiyamim mi inkamim umir haiiyim Adi Komii siir omaka saiir mi sima Pita siir hiriir yimbiyam mi sima siirin hiniina srii, kimiir inkamin inkam nowomwarkaiyiuwiyin siya takis umira hauuwigin omaka Adi Komii siira saiirin, aniya? <sup>25</sup>Mi siya hiniina yowarkii boinin, ihi, umirim omaka Adi Komii siira saiirar hauuwikin. Mi siya omaka hiriir yapninopkainam mi yaiya biyyin Jisis siya boinkinkina mi Pita siir srii, Pita kira paniina naingwowi, ha? Mi yipikin inkam komiiyin nu kigriraowiyin simiir hauuwi, ha? Sima pi simiir om komii whiruwan isidan inkam ikim mi om komii whiran ikim pi simiir takis umir namisi haii? <sup>26</sup>Mi Pita siya hiniin yowarkii boin, iikamim om komii whiranim. Mi Jisis siya siir boinki mi inkam komii nu kigraraowiyin iikamim. Mi nim krima Adi Komii siir yinisisimkim. Mi ta omaka siirga mi takis umirim siirin pi hau rani. Niingaka! <sup>27</sup>Mi krima simiirin hiriinan tiri umir hau karamae nwowi mi sima wi io krimiir nwowi, kira whiia saiir dam mi sir tini kimaaiyu. Mi anasuin biigi bii kira kikali kira pi siir yai aiirar diinisakwo kig mi kira pa kigi umir kwira ini siir yainau hira nwokaiya. Mi kira ta umira anasuin siir yainau nwokaiya saiirar sain kamim takis umir haiiyim simiirin. Mi ta takis umira Adi Komii siir omaka saiir saina ya kririirga. Iriig.

**Yipikin Adi Komii siir iikamim simiir kigriraowiyim simiir bii nwowin  
(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)**

**18** <sup>1</sup>Mi ta Hiya kamim Jisis siir kigna miriiyim sima siir hiriir yimbiyam mi ina sriiyim, yipikin Adi Komii siir iikamim simiir kigriraowiyim simiir kou nwowin? <sup>2</sup>Mi Jisis siya yinisim nwirin siir yikiuna okwo simiir bopwoniya hirin. <sup>3</sup>Mi siya ina boinin, kara kimiirin yaimwowa boini, kima ti yinisim sapisapin siir hiriinan nwowi, digworaekwosi naingwoyimiyok karamae nwowi mi kima Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana saiirin wi wara nwo rani. <sup>4</sup>Inkamin siyamar naingwona karamae nwowi mi inig karamae ti yinisim sapisapin siir hiriinan mi ti inkam hiriinanin bii wi siya nwowi, Adi Komii siya siir iikam whiekakim simiir kigirkakana. <sup>5</sup>Yipiki kariir yai aiir wakaeyoknaei mi siya iikam nhirim simiirin siyu miyik tiri, ti yinisim sapisapin siir tirin saiir hiriinan. Mi ti hiriinanin yio siyu miyik kariirar tirhaiginiuwi. Iriig.

**Inkamin siir naingwo tibmiiya pi siyiu biyie ieyar mi tirbumbuwi**  
(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)

<sup>6</sup>Mi inkamin, inkam nwirin inig karamaeyin siir naingwo tibmiiya saiir tirbumbuwi, yio ini ti yinisimin siir hiriinan ywowin. Mi siya siyiu biyie tirnami. Mi kima yiibsiya komii saika kogi ti hiriinan inkamin mi whii solwara saiir bopwoniya hir kimai whiridgi mi siya pi hir kwiyaie haingrikiu aonamim. Ta hiriinan hika ini wadie ywowa mi Adi Komii siya hauukiswo wi biyieki biyie pi ywowin. <sup>7</sup>Mintarao ti nu iirin digworaekwo biyie biyie whiekakim ini tirar nwowim mi sima tirbumbuwi kimiirin mi ti dimin biyie whiekakim sima wi hiriiyar nwoyokiyowii. Mi mhoiia wi Adi Komii siya tirbu iguski inkamin, inkam nwirni naingwo tibmii tirbuwin. <sup>8</sup>Mi iga iina sowa siyiu biyie tiram mini mi kira sowiir kaigrip itkiki mi kiriir iga iina kwokwira nwowi mi ini mi owin kira iga kwir mi iina kwira namim omwai waiyae yokiyokiiyim. Yio wi miyik miyik nwo rani, kira paeya niuyokiyokwiiya saiir hiriir nami iga iin kwiiyarar. <sup>9</sup>Mi kiriir nhwoin siya dimin biyie tiram mini mi kira siir habitkiigi mi ini mi owin kira nhwona nhiruwa mi ami omin omwai waiya yokiyokiiyin. Yio wi miyiki miyik nwo rani, kira paeya niuyokiyokwiiya saiir hiriir nami nhwona nhisar.

**Boiniyio yaiya sibsib irin whaowaekiyin siir boinka**  
(Lk 15:3-7)

<sup>10</sup>Kima mintarao! Kima ha kipi naingwo ti iikam sima kariir siyiu iir napin sima iikam niingaki niuwi. Niingaka. Kara kimiirin pi hiniina boini, Adi Komii siir paekwosimim sima kigriraowi simiirin. Mi sima ini siir om hirar nwowim. Mi simiirin wi siya boini. <sup>11</sup>Kara Yaowae Adin ninomor kouanin siya iikam biyieyim nu tiranim simiir nanmaiwarkainam nitkin. Iriig

<sup>12</sup>Kima paniina naingwowi, ha? Inkam nwirin siir sibsibim kamararim iriiyarkim (100) mi simiir irin ini niimau whaowaekiyin mi siya wi siirim hansiram tani, aniya? Iyie? Niingaka. Mi siya ti kamnwii iuur iriiyar idiyim (99) wi mhiuisimin siir hir haiburgigi mi siya sibsib irin whaowaekiyin wi siirim nini hansiriui. <sup>13</sup>Kara kimiirin yaimwowa boini, iya siya pi siir hansir haii mi maigimaigra ti irua siirim nwowa mi ini ti kam nwii iuur iriiyar idiyim (99) simiir haibura. <sup>14</sup>Mi iriipa hiriinan ninomor kouanin siya hiniinim naingwo rani, siir yinisim nwirki wi kipi swoki whaowae iguski paeya hiriir. Iriig.

**Nomiiyau siyiu biyie tiriin mi siir whinkinsiis haiginiui siyiu ikin.**

<sup>15</sup>Mi kiriir nomiiyauin siya siyiu biyie kinaka tirbugin mi kira siirim dam mi kowa maeyauu kwiruwa didwo mi siyiu biyie siya kiriir tirbuin

mi kira siir boinmauu. Mi siya kiriir yai aiir wakae ti hiriinan siyu biye siya tirin wi digiumii siir haimriiyugigi mi siirin kirar whindiriraerar haiginiu mi siya wi wadieya sibgu owim. <sup>16</sup> Mi siya kiriir yai aiir sibgu wakaeyokna karam nwowi mi kima Moses siir yaiya saiir hiriinan diriraerar mi kira inkamo naingwo tibmiiyo nwis dinkin ikiuna mi sowa kinaka dam, yai kiriir whinboinaiyim. <sup>17</sup> Mi siya kam nwoimim kimiir yai wakae karam nwowi mi kira iikam nhirim Adi Komii siirim naingwo tibmiiyim simiir dikiuna mi kima iripa hangiriyu boina mi siya simiir yai wakae karam nwowi mi kira siirin hiniina daingwo siya naingwo tibmiiyan inkam tani siya siyu biyeyim simiir tirikim mi kima siirin hindara hiuriyumi iuguski.

**Igbid kamiyau nwo mi kigninkin o.**

<sup>18</sup> Kara kimiirin yaimwo aiirar boini, diminin kira nu tir kigninkinkikin, mi Adi Komii siya ninomor kou hirin wi hiriinanar mi kigninkinki siirin. Diminin kira naingwowin nu tir kigninkin owam mi Adi Komii siya ninomor kou hirin wi hiriinana mi kigninkin owi siirin. <sup>19</sup> Mi kara kimiirin pi hiniina swoki boini inkam nwiswo nu tirano sowiir kwoinin whiruwa nwowi mi ha kwisboini diminam mi kariir Adin ninomor kou hir nwowin siya sowiirin wa wakaei. <sup>20</sup> Ihi. Dimusi rani, inkam nwis o nwoim sima sima nwowi maeyau kwir mi hangiriyu owi kariir inig iirim mi kara wi simaka hirar mi inkin owi mi simiirin wi karar whindiriraerar haiginiuwi. Iriig.

**Boiniyo yaiya miian inkamin dimin siya priihaiyin siir boinka**

<sup>21</sup> Pita siya Jisis siir hiriir yimbiyam mi ina sriiyin, Biian Inkam Komii, kariir nomiiyauin siya kariirin siyu biye tirbuwi mi siir dimin biyeyim wi pariig iya haiyoprimdiyumligi ti dimin imiirin mi ii iriirar kwiswo ini digar mi owim, aniya? <sup>22</sup> Mi Jisis siya siirin hiniina yowarkii boinki, kara kiriirin ha boin tani iiyim iriirar kwis. Niingaka. Kara ha boinki kira haiyoprimdiyumligi iiyim kam nwoim iuur iriirar kwis (77). <sup>23</sup> Kara kimiir boini ti siyuin dimin biye haiyoprimdiyumliiyim. Dimusi rani, Adi Komii siya siir iikamim simiir kigirkakana ini inkam komii nu kigriraowiyin siya umirim siir miian kamim whisarii sima priihaiyim simiir swoki hauu kiyyuwam tiri, ini saiir hiriinan ywowim. <sup>24</sup> Siya kamim umirim whisarii priihaiyim simiirar kwamirii bwakainamin simiir hauukiyyuwam mi sima inkam nwirin siirim yikiuna mi umirim siya haiyim 10 milionkim mi siya yamdi siir swoki hauuwim. <sup>25</sup> Mi siya ti umirim siya priihaiyim simiir umir imiir swoki hauukiyyuwam dig rani. Mi inkam komii ina boinin kima wara inkamin mi siir wig yinim mi siir digworaekwo whiekakim simiir wikropki iikam nhirim sima sainim mi ti umirim wi iki diminim siya prii haiyim simiir nwoki hauukiyyuwim.

<sup>26</sup>Mi ti miyan inkamin siya inkam komii ogmwo saika kingiina ini hiuni mi ina boinin, kira kariirsi daingwoyimyok mi ha tiki o! Umir whiekakim kara priihai priihaiyim wi kiriir swoki hauukiiyu digi. <sup>27</sup>Mi inkam komiiyin ti siir miyan inkam iirsi yaingwoyimyok mi siirin ina swoki ikropkiyin mi umirim siya priihaiyim simiir warar yinkin iuguski.

<sup>28</sup>Mi ti miyan inkamin yaba hiriir napniyamin mi siir nomiiyau nwirin iripa mii sowa miriiyin siir yani kigiu mi umirim siya siir hirankin priihaiyim paeyarin hairkin mi siya siir nii iir yonkwo nhiowomwan mi siirin ina boinin, umirim whisarii kira haiyim kariir tirinkin, kira kariir swoki hauugi. <sup>29</sup>Mi siir nomiiyauin ogmwo ha hiuin mi hiniina kauwok boinanae, kira kariirsi daingwoyimyok mi ha tiki o, umirim whisarii kara haiyim simiirin wi yamdiya swoki hauwi. <sup>30</sup>Mi siya ini boriisop waeyao in mi siirin maeyaua hiuyokiyokaiya mii biye miriia sair hir ini whinap kinisugik mi siya siir umir yamdi swoki hau digi mi siya yaba wa niti. <sup>31</sup>Mi siir nomiiyauim ti hiriinan siyu iir kigim mi simiir kwoinim miyik bi naingwokikim mi sima ini inkam komii iirima yamim, ti siyu hiriinan siya simiir nomiiyau iir turgigin siir ini boinmimaui. <sup>32</sup>Mi inkam komiiyin siya asi nikiunakikin ti siir miyan inkam iirim mi siirin hiniina boinki, kira inkam miyik rani, biya kira kariirima niki kauwok boinanaekin. Kira kariirsi daingwobumbugi mi kara kiriirsiyin ina yaingwobumbugiyin mi kara kiriirim in ha bi nikiunanaekin kira kariirin ti umir komiiyin siirin yamdiya whauukiiyu sasau. <sup>33</sup>Dimusi rani, kira kiriir nomiiyauin iripa mii kowa miriiyin siirsi bi naingwoyimyokin kara kariirsi naingwoyimyoka sair hiriinan, ha? <sup>34</sup>Mi inkam komiiyin siir kwoinin haugihauga whwiyeyin mi kam nhirim simiir yikropki mi sima siir yinimnan itkin mi sima siirin maeyaua hiuyokiyokaiya mii biye miriia sair hir ini whinap kinisugik iia siya umir hauukiiyuwi wi sair digi. <sup>35</sup>Mi kara kimiirin pi hiniina boinki. Mi kimiir kwoinim dimin biye whiekakim kimiir nomiiyauim sima tirbumbuim mi simiir haiyoprimdiyumiigi karamae nwowi mi kariir Adin ninomor kou hir mi owin siya iriipa hiriinan, kimiir dimin biyeyim wi simiir mi haiyoprimdiyumiigi rani. Iriig.

**Jisis siya wigkam hainikiinonkwonani siyuin siir boinkin**

*(Mk 10:1-12)*

**19** <sup>1</sup>Jisis siya ti siir yayim simiir ha boin digiyim mi nu Galili siir haiburgik mi nu Judia mi yabie komii Jodan siir yarmiia hiriir swoki haiyuug nam. <sup>2</sup>Mi iikam whiekakim ini siir mhoiia kaikwokwo namim. Mi ta maeyau aiirin iikamim makakim simiirin hir haiswonimniskigim.

<sup>3</sup>Mi Farisi kam nhirim ina yitim siirim mi sima siirim ini boinkinankiuni mi siirin ina sriiyim, Moses siir siyuin ti krime napin

siya miiyikargin, siya hiriinan bidi boinin inkamin siya siir wig aiirin ha sopki, aniya? <sup>4</sup>Jisis siya hiniina yowarkii boin mi kima ti yaiyim Yokwo Komiiya saiir nwowim, simiir bi mwaingim, ha? Siya hiniina boin, bidi bidiniyarin Adi Komii siya digworaekwo whiekakim simiirar nonkwokwowin mi siya wigkam warar yinkin onkwokwoki. <sup>5</sup>Mi Adi Komii krimiir Wanin siya hiniina boinkin, ti hiriinan siyiin, kamim siir yopii ad owiir haiburgigi mi siir wig anaka namwoiwi mi sowa ini iripa piu kwiruwa ywokiwo! <sup>6</sup>Mi kira hiriinan tiri. Mi sowa ini piu kwiruwa ywokiwo. Diminin Adi Komii siya nokiyopmasugiyin inkamki siir nikripim dig nwo rani. <sup>7</sup>Mi Farisi kamim sima siirin hiniina srii boin Moses siya ti hiriinan yaiya krimiir dimusi hauugigim, kamim siya yokwowa ha winki, ta wig aiirim sowiir nonkwona air nikripam mi siya hiriinan dimusi winkin, ha? <sup>8</sup>Mi Jisis siya simiir yai aka yowarkii boinki. Dimusi rani, kima pi nantamyiriyirkim Adi Komii siir yai air. Mi Moses siya kimiirin asi kigninkinkikin. Wigkam sopni siyiin mi bidi bidiniyarin Adi Komii siya wig sopni siyiin siirim bi naingwokin. <sup>9</sup>Kara kimiirin pi hiniina boinmauugi. Mi kam nwirin siir wiga saeya hii kam nwir aka bi nanae miminka mi ti hiriinan kamim siya saiirin whisariiyar sopkikin mi siya yaeya wig ir yonkwonau, ti hiriinan inkamin siya nonkwonani siyiin siir tirbugin.

<sup>10</sup>Kamim siir kigna miriiyim sima hiniina boinki mi siya hiniina boinkiswo wig nonkwonani siyiin yio ini kirie ywowin mi inkamin siya iindima mi owi ini mi owin. <sup>11</sup>Mi Jisis siirin hiniina yowarkii boin, iikam whiekakim sima ta yaiya saiir wakaeyokna apam pi boriisopi. Niingaka. Mi iikamim Adi Komii siya nimbinim sima simargim ti siyiin siir wakaeyoknaei. <sup>12</sup>Wakae, kam nhirim sima wig nonkwona dig nwo rani. Dimusi rani, iya simiir yopiiga naokaininkinkiyin yim isi hiriinanar mi owin, sima wig aka iripa piu nwowim wi dig nwo rani. Dimusi rani, sima wi dig nwo rani, wiga aka iripi piu nwowim mi kima nhirim kimiir miomaiyim bidi kintiwim mi kima wig aka iripa piu wa nwowi mi kima wi yiniekek nwo rani. Mi nhirim sima Adi Komii siir miiya saiir miriiyamar naingwowi. Dimusi rani, siya digworaekwo whiekakim simiirar kigriraowikin mi sima wig nonkwonam pi boriisopi. Inkamin ta yaiya saiirim naingwowi mi maigimaigra nwowi mi siya wi saiirar wakaeyoknaei. Iriig.

**Jisis siya yinisisim imiir nokboinmamair haiginiugin**  
(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)

<sup>13</sup>Ta ii aiirin iikam nhirim sima yinisisim nhirim Jisis siirim hainamkim mi sima hiniina naingwokim, Jisis siir iina simiir nonkwo okboinmamairim. Mi Adi Komii siirim kwisboinim. Mi ti kamim siir mii kigna miriiyim sima io simiir ywoki. <sup>14</sup>Mi Jisis siya boin, kima

yinisisimim simiir kigninkinki sima kariiram wit, kima simiir kipi nikidu. Niingaka. Adi Komii siya ti iikamim simiirar kigriraowi mi ini ti yinisisimim simiir hiriinan ywowim. <sup>15</sup>Mi siir iina simiir mwo idwo yonkwo. Mi siya simiirin ina yokboinmamairin. Mhoiia siya ta maeyau aiir haiburgigin mi ina yamin. Iriig.

**Umir digworaekwokak inkamin siir niiwiigin**  
(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)

<sup>16</sup>Mi inkam nwirin Jisis siir hiriir yimbiam mi ina srii boinim. Inkamin iikam nowamwarkaiyuwiyin, kara wi paniin dimin miyikin siir tiri mi kariir inigin wi kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin iinokiinokin siir haiyamin, ha? <sup>17</sup>Mi Jisis siir yowarkii boinki, kariiram dimusi srii piki hiniin dimin miyikin siir haiyam sriigin, ha? Adi Komii siyairgin inkam miyik nwowiyin. Mi kira kwoinbudin omwai waiyaiyin siiram naingwowi mi kira siyu komiyyin Moses siirin siya winin biya siirarar dapkripkai. <sup>18</sup>Mi ti inkamin Jisis siirin ina sriiyyin, piki hiniin siyu ikim, Moses siirim, ha? Mi Jisis siya ina yowarkii boinin, ti sima. Kira inkam nwir kipi nitkikai mi kira hii kipi nanae, kira hii kipi tauae, kira inkam nwirni kipi niksiae boin hiuriyu. <sup>19</sup>Kira yopii adim simiir yai imiirar wakaeyokna mi sowiirwaiyin siyu miyik iirar tir. Mi kira iikam nhirim simiirim naingwoyimiyokiyim mi kiram naingwoyimiyoknaeiyi mi saiir hiriinana daingwoyimiyok. <sup>20</sup>Mi whranisimin siya siir boinki, ti siyu whiekakim, kara simiirarar mi apikin. Kara whaowaeyin piki hiniin dimin ikin? <sup>21</sup>Mi Jisis siya siir boinki, kira wadie nwowi kiriir digworaekwo whiekakim iikam nhirim simiir hauu sima sainim mi ti umirim kira iki iikam paeprikabim simiir hauugi. Mi kira hiriinan tiri, ninomor kou hirin kira wi digworaekwo whiekaka nwowi. Mi ti kira tirim simiir mhoiia kira wi kariir mhoiia wit. <sup>22</sup>Mi iia ti whranisimin ta hiriinan yai aiir wakaeyin siir kwoinin ini hikaka ywonamin mi siya Jisis siir haiburgikin mi ina yamin. Dimusi rani, siya digworaekwo whiekakakin.

<sup>23</sup>Mi Jisis siya kamim siir kigna miriyyim simiir boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boinki. Inkamin umir digworaekwo whiekakakin siya Adi Komii siir mhoiia namamin wi miinan mirii nami yipiki siir digworaekwo whiekakim simiir kigriraowiyim siirim. <sup>24</sup>Kara kimiirin pi hiniina swoki boinki hab saeya tidiyyinin digworaekwo paniyin siir no iir ninopkai namamin wi dig nwo rani, inkamin umir digworaekwo whiekakin siya ta haba miinan saeya miriia saiir hiriinan mii mirii rani. Niingaka. Yio wi mii kamiigikomii miriinami mi siya Adi Komiiyin digworaekwo whiekakim sim kigirkakiyyin wi saika namasu rani. Niingaka. Dimusi rani, siya umir digworaekwo imiirimar naingwokwowi mi siirin wi simar nikiduwi. <sup>25</sup>Kamim siir mii kigna miriyyim sima ta yai

aiir wakaeyim mi sima ina yanaakiyim. Mi sima boin mi siya ti hiriinan inkamim siya dig nwo karam nwowi mi yipikin kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin siirin dig nwowi, ha? Nim krime ha naingwowi inkam nwrki namim wi dig nwo rani. <sup>26</sup>Mi Jisis siya simiirar kao hiririukiyyin mi ina yowarkii boinin. Iikamim sima sima whindiriraerarna simiir kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin wi dig nwo rani, Adi Komii siya ti dikworaekwo whiekak imiir diriraerari wi dig nwowi.

<sup>27</sup>Pita siya Jisis siir boinmauugi Kigi! Krime krimiir digworaekwo whiekakim simiir hiriinansi haiburgigim. Mi wi kiriir mhoyiyar niti. Mi mhoyiya krime wi piki hiniin diminin siir haii, ha? <sup>28</sup>Mi Jisis siya simiir yowarkii boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boinki. Ti nu winin kara Yaowae Adin ninomor kou hiranki nitin mi kara wi ipiia Inkam Komii nu kigriraowiyin siira wi saiir nidwokaii. Mi wi paenana niuyaei mi ti nu winin kima kam iur nwiso kariir mhoyiya nitim kima wi ipiiyim simiir nidwokaii, kariir hiriinan. Mi Isrel simiir iikam isid iur whiso wi simiir siyu imiirar hidi. <sup>29</sup>Mi iikam whiekakim sima simiir omaka mi simiir yinissim mi simiir yokman mi simiir yopii adim mi simiir nu digworaekwo whiekak ikim, simiir bidi haiburgigim. Dimusi rani, sima kariir mhoyiya nitam bidi yaingwowim. Mi mhoyiya kara simiirin wi yaeya digworaekwo whiekakar swoki inkin hauugi mi sima kwoinbudin omwai waiyayokiyokiyyin wi siir haii. <sup>30</sup>Mi iikamim inig komiigakim tariinan nwowim yim wi mhoyiya hispriprikiini mi iikamim tariinan sima inig komii kamaeyim mhoyiya sima wi inig komiigak nwowi. Iriig.

### Numir waina saiir miyan kamkim

**20** <sup>1</sup>Adi komi siya iikam whiekakim simiir kigirkakana saeya ini numir waina saiir adin ini siir hiriinan ywowin. Mi nugak iimumain siya ina yamyakwokin kam nhirim simiir nikiunakiyim siir numir waina saiir miriiyam. <sup>2</sup>Mi siya kam nhirim simiir haiyim sima ini wadieya ywokiyyim ta wain numira saiir miriiyam. Sima saiir miriiyim umirim pi ii kwokwirani umirim simiirara mirii haii. Mi siya simiir asi nikropkikin siir numir waina sairamin. <sup>3</sup>Mi iia 9 klok nwowa siya saiir yapninopkainam siir numir waina hiriirin mi siya yap kigam kam nhirim maeyauwa nae haiginiya hirar sibokwowi. <sup>4</sup>Siya simiir boinki, kima iriipa hiriinan kariir numir waina saiir tini miriiyu mi kara umirim pi kimiirar hauu digi. Mi ta mii aiirsiyin umirim wi kwokwirani umir maira hauuwi. <sup>5</sup>Mi sima asi namkim. Mi ii bie mwo kou nokwoniyyin 12 klok mi 3 klok bie nad nwowin siya ha swoki amin mi siya kigam kam nhirim sima hindara sibokwowi mi siya biia siya tira mi saiir hiriinana swokini tiriuwun. <sup>6</sup>Mi 5 klok naiowaka siya ha swoki amtibin mi siyar kigamtib kam nhirim hindara sib okworibi. Mi siya simiir sriigi mi ti biewi komiiyin kima ta maeyau aiirin whisarii dimusi nokwo kaoikiirigim, ha? <sup>7</sup>Mi sima siir yai aka yowarkii boinin, inkam nwirin

mii krimiir bi swoki hauu miriigin. Mi siya simiir boinki, kima kariir wain numira saiir tini miriyyiu.

<sup>8</sup>Hiya bidi kakauugiriba mi adin numir wainanin siya inkamin siir mii imiir kigiriraowiyin siirin hiniina boinki, kira iki miyyan kamim simiir dikunaki mi simiirin umir hauugi. Inkamin mhoii nitin mi umirin siirar hauu bwakainam mi hiriinanar hauuyokiyokiiyam mi inkamin bii nitin nugak iimuma siirar tina hauu digiu. <sup>9</sup>Mi kamim iya 5 klok nwowa ha namiriiniyin bii sima yit mi sima umirim iikwokwirani umir mairin siirar hainamim. <sup>10</sup>Mi simiir mhoiia kamim biigi biia namiriiniyim sima ina yitim mi ina yaingwowim, krima pi umir komiia hai. Mi sima umir komii bi haiigim mi sima hirihiirinankinar hai. <sup>11</sup>Mi sima hai digiyim mi sima io ina ywowim numir wainan ad iirin. <sup>12</sup>Mi sima ina boinim, ti kamim naiowaka namiriiniyim mi sima ti umirin krima haiyin siir hiriinan dimusi haigim, sima ii priei bi nini miriinkim. Mi krira nugakiya miriibumbuyakwokim mi ini bie ieyar yikiyamkiribin mi bieyin krimiirar whwonanaewakin. <sup>13</sup>Mi numir wainan adin siya yaiya kwira yowarkii boin simiir nwir inakan. Siya hiniina boinkin, nomiiyau kara kiriir bi tirbugin. Mi krima tari ti umir iuurim simiirimin iripa kwoin whiruwa bi nwoko, aniya? <sup>14</sup>Kira kiriir umir iir bidi haiyin mi ha dam. Ti umirin kara kiriir hauuwin kariirar kwoinkin ti inkamin mhoiia nitin siirin hiriinan umirin kara siirar mi hauuwi. <sup>15</sup>Kariirar diminkin. Kara kariir umir imiir mi diriraerari yio kariirar kwoinkin. Kira kanaka dimusi ninkinimpisuwi, ha? Kara siyiu miyik iirar tirkin. <sup>16</sup>Yio hiniingin mi iikamim mhoigi mhoiiyanim yim wi biigi biyyin sima nwowi. Mi iikamim bii nwowim yim wi mhoigi mhoiia nwoki. Iriig.

**Jisis siya ina boinin kara naonami mi ii kwoimaka wa swoki insiin idwowi**  
(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)

<sup>17</sup>Jisis siya om komii Jerusalem hiriir niinaianamin mi kam iuur nwiso siir kigna miriyyim sima warar yinkin am. Mi siyiu hiar napamim mi Jisis siya simiirin siyiu mig hiriir yikunam. Mi siya simiirin ina boinin. <sup>18</sup>Wakae, panaowin krima pi om komii Jerusalem hiriir nami. Kara Yaowae Adin ninomor kouanin kam nhirim sima kariirin wi prismi yaowae adim mi kamim siyiu komii ninokninkiniyim simiir kinmauu iti. Mi sima bidi yimboin tibmiyyim kariir nisomaowim. <sup>19</sup>Mi sima kariirin wi Juda iikam tani wi simiir iin nonkwo hauugi mi sima kariirin wa nigbumbu boini mi idgiu mini nipimpari mi paeyin hiiniya nirioninkinin wi saika ninkin irinugi. Mi ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi. Iriig.

**Jems Jon sowiir apua Jisis siir sriiga sowa biyyan inkam nwowam**  
(Mk 10:35-45)

<sup>20</sup>Mi taka iya Sebedi siir wiga saeya yinisim nwiso Jisis siirim yikunam. Mi saeya ogmwo ina ini akai huiuwuwa siir kingiin hir mi ina

sriiya siirim, Jisis siya saiirin dimin miyyik whir tirim. <sup>21</sup> Mi Jisis siya saiir boinki, kira pi hiniin dimin siirim naingwowi. Mi saeya siir boinki, kira kariir boinki ti kariir yinisim nwiso sowa ini mi owo, sowa kiriir iin inig yaoyae owiir mi idwowi mi nwirin iniga mi nwirin yaoyae, iiya kira inkam komii nwowi, aniya? <sup>22</sup> Saeya hiriinan yai boina mi Jisis siya ina yowarkii boinin, ti diminin kima sriiyin kima siir bi sibgu inokninkinkim. Ta hik hiriinana kara haiiya kowa saiir haiyim wi digar nwowi, aniya? Mi sowa siirin hiniina yowarkii boinki, ihi. Krira wi digar nwowi. <sup>23</sup> Mi Jisis siya sowiir boinki, kaimwoka ta hika kara haiiya kowa saiirin hiriinana mi haii. Mi yipikin kariir iina inig yaoyae sowiir nidwokaii, yio kariir dimin tani. Niingaka. Ti kamim simiir ipiiyim sima nidwokaiiyim, yim kariir Adin siyar bidi diriraerarkwokinin.

<sup>24</sup> Mi kam iuurim siir kigna miriiyim sima hiriinan yai wakaeyim ti iwinyaowo sowiir apua saeya tirin mi sima io sowiir ywoki. <sup>25</sup> Jisis siya simiirin ina yikiunan mi siya simiir boin, kima ina ninokninkinim inkam komii nu kigriraowiyin siya iki Juda iikam tani simiira nikwowaissiigim. Mi sima ti inkam komiiyim simiirin yai kirie aiir yikwao boin, simiirin wi sima niki sibgu kigriraowim. Mi sima wi simiir yai imiirar wakaeyoknam. Mi inkam komiiyim sima iki iikamim simiirar nikwao boinaeikim, sima simiir yai imiirar wakaeyoknam. <sup>26</sup> Ti hiriinan siyiun kimiir tir kipi niki o. Niingaka. Inkamin siya kimiir inkam komii nwowam naingwowi mi siya kimiir miyan inkam niingan dwo, siyu miyyik kimiir tirhaiginiuwim. <sup>27</sup> Mi inkamin siya kimiir bii nwowam naingwowi mi siya kimiir mii priimiriiyan inkamnan dwo. <sup>28</sup> Kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara minam bi nitkin iikam whiekakim kima kariir whindiriraerar haiginiuwim. Niingaka. Kara kimiir whindiriraerar haiginiuwam nitkin. Kara iikam whiekakim dimin biyekakim simiirim naowim mi simiir dimin biye haiyoprimdiyumiigiyam. Iriig.

**Jisis siya inkam nhwokwisae nwiswo sowiir haiswo niskigo**  
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)

<sup>29</sup> Mi sima om komii Jeriko siir haiburgigim mi ina yamim. Mi iikam whiekakim sima Jisis siir mhoiiyar yamim. <sup>30</sup> Mi inkam nhwokwisae nwiswo sowa siyu mig kingiin hirar yidwokwokin. Mi sowar wakaewin Jisis siya tiriir napni mi ina kauwoknanaekiyo, Biyan Inkam Komii, kira Devidni isidin siir yinisimkin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, kririirsi daingwobumbu. <sup>31</sup> Mi iikamim sowiir boinainanaeki, kowa yai tanki. Mi sowa ina swoki kauwoknanaekiyo, Biyan Inkam Komii, kira Devid siir yinisimkin, kira kririirsi daingwobumbu! <sup>32</sup> Mi Jisis siya ha namikwowiin mi sowiir yikiuna mi ina boinin, kowa paniina naingwowi kara kowiirin pi hiniin diminin siir tirki, ha? <sup>33</sup> Mi sowa siir boinki, Biyan Inkam Komii, krira ha naingwowi kira kririir

nhwo owiir haiswoniskiigi. <sup>34</sup>Mi Jisis siya sowiirsi naingwoyiinyokin mi siir iina ina yonkwokiya sowiir nhwo nhis owiir mi sowiir nhwowa ha kaokioyi mi ini Jisis siir mhoiyar yapnamo. Iriig.

**Jisis siya om komii Jerusalem hiriir napninopkainamin inkam komii  
nu kigriraowiyin siir hiriinan nwonamkin**  
(Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Jo 12:12-19)

**21** <sup>1</sup>Mi sima om komii Jerusalem kingiin nwowamin mi sima omisim Betfasi hiriir yimbiyam mhiu whirin Oliv siir kingiin. Mi Jisis siya inkam nwiswo siir mii kigna miriyo sowiir yikropki bii sowar namkwokinim. <sup>2</sup>Mi siya sowiir boinki, kowa iki omin krime kigiyan siir dam mi kowa kingiin tirar kwakig. Mi kowa wi kimiminki rani, donki irin uridni sima nimburuwin paeyaka pi siir kigi mi saiir yinisim ii iirin wara mi kowa pi sowiir whro hainani mi kariirim kiyanani. <sup>3</sup>Mi inkam nwirin siya yai kwir kowiir boinki mi kowa siirin hiniina boinki, krimiir Biyan Inkam Komiiyan siya sowiirin miigakin mi mhoyiya siir miya dig nwoki mi siya wi kiriirar swoki hauugi mi siya wa nami. <sup>4</sup>Ti dimin hiriinaninimbibiyyamim mi yayim biya profet sima boinin ini simiirar boinourwokaiyim mi sima hiniina boinkim,

<sup>5</sup>kima iikamim om Saion hiranin simiirin hiniina boin, kigi! Kimiir Inkam Komiiyan nu kigriraowiyin isirin kimiiram niti. Siya inkam miuungin mi siya donki haomim siir nidwo namkin mi donki iyyin yopii aeya naokainan siir! Mi iya Jisis siya om Jerusalem hiriir nimbiyamim, ti diminim sima ina yimbiyamim.

<sup>6</sup>Mi inkam nwiswo Jisis siir kigna miriyo mi yayim siya boinkiyim simiir hiriinana ini tiru. <sup>7</sup>Mi sowa donki iwinbugao sowiir hakainamwo mi sowiir yiuusim siir idwo yitimwaniu mi Jisis siya yiuus idwowa yidwonam donki yinin siir. <sup>8</sup>Mi iikam whiekakim simiir yiuusim ini siyiu iirar haknamin siir biyar mi nhirim paekwowim sikwonanim simiirar kripknam siyiu iirar. <sup>9</sup>Mi iikam nhirim biya napnam ikim mi nhirim mhoyiya saika ninkin apnam ikim sima ina kauwok boinamim, Devid siir isidan yinisimin Adi Komii siya nikropkiyan siya wadieki wadiekin, siir inig iir dokboinmamaigri! Adi Komii siya ti Biyan Inkam Komiiyan nitan siir whinkinsiis haiginiugin, siya inkam miyikin krime Adi Komii siir inig iir hainan prapraskikin.

<sup>10</sup>Jisis siya om komii Jerusalem hiriir napninopkainamin mi iikam whiekakim om komii hir nwowanim sima hiriinan dimin iir kigwinim ini hindara yanaawanim mi ina boinin, ti inkamin siya yipikin? <sup>11</sup>Ti iikamim napnaniyim sima boin, Jisis siyairgin profet inkamin om Nasaret nu Galili hiranin. Iriig.

**Jisis siya Adi Komii siir omaka saiir napninopkainamkin**  
(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Jo 2:13-22)

<sup>12</sup>Jisis siya Adi Komii siir omaka komiia hiuyokiyokaiya siir inig nidwokai hainaniya saiir hiriir napninopkainamin mi kam nhirim umir hir ninwowana

haiyim mi nhirim pi saingim, siya simiir nhinitnowidninkiigi. Mi siya umir hiyyim simiir inankrimkrinkiigi mhoiia sima Adi Komii siir ninkinimiyaei. Mi ipii minim kamim umir mii miriyyim sima nidwokaiyyim simiir warar. <sup>13</sup> Mi siya simiir boinki, Adi Komii krimiir Wanin siir yaiya Yokwo Komii saeya hiniina boinka, kariir omaka iikamim hinda tinda nwowim sima saairin hiniina dapi, nhwo kwis boini omakaka! Mi kara kimiir boinki, kima kariir omaka ini hii tauae inkamin siir hiriinan omaka biyienan ywonama.

<sup>14</sup> Mi Jisis siya Adi Komii siir omaka saair hirar niki owin mi kam nhirim nhwo kwisaeeyim mi iga biyie ikim sima ina yimbiniyyim siirim mi siya ini simiirar haiswonimniskiiyin. <sup>15</sup> Prismi biiyan kamim mi kamim siyiu komii ninokninkini ikim sima Jisis siya haiswonimniskiiya saair kigim mi sima wakae yinisimim hiniina ninikiu anikiuwi krime Devid siir isidin siir yinisimim siir inig iir hainan prapraski. Mi sima io hiriinansi nwokim. <sup>16</sup> Mi sima io ha nwowim mi sima minam naingwokim ti yinisimim sima kauwoknanaeyim pi tankiyyim mi sima hiniina boin, kira ta yaiya yinisimim sima boina ina wakaeyim, ha? Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boinki, ihi, kara tisa wakaeyin. Kima Yokwo Komiiya saair yai imiir bi mwaingim. Saeya hiniina boinka, Adi Komiiyin yinisim budirig ikim mi yinpraigak ikim simiir bidi yiisiisimauuin mi sima Adi Komii siir inig iirin hiriinan asi sibgu hainan prapraskim, aniya? <sup>17</sup> Mi siya simiirin ha boin digiyyim mi siya simiir haiburgik mi om Betani hiriir yam mi hirar whwonkaowi. Iriig.

**Jisis siya boinkiiyin pae figin ina whirkiiyin mi ina wainamin**  
(Mk 11:12-14, 20-24)

<sup>18</sup> Mi nugak imumarin Jisis siya ina swoki haiyiug apam yakwokin om Komii Jerusalema hiriir mi siya mhiya ina yapaowamin. <sup>19</sup> Mi siya pae fig whirin siyiu mig hir nokwoin siir kigam mi siya siirim ha namin mi siya hiniina bi kigamkin nae bidi budin. Niingaka. Paekwo niinga nwowi mi siya ti pae figin siirin hiniina boin, kira wi nae swoki budmimin tani, niingakiinga. Mi ti pae figin bi kimiminkikin ina wainamin. <sup>20</sup> Kamim siir kigna miriyyim ti hiriinan dimin iir kigim mi ina yanaakiyyim. Sima boin, ti pae figin siya dimusi wai sasaunamkin, ha? <sup>21</sup> Mi Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kima naingwo tibmii kiini mi kima wi diga nwowi ti pae figin kara minkiiyin siir hiriinan. Mi dimin whirin kira wi diga mi owi. Mi kira ti mhiu iir boinki, kira whii solwara hiriir diswitnatmainam mi siya wi hiriinana mi tiri. <sup>22</sup> Mi kima Adi Komii siirim naingwo tibmii mi ha srii digworaekwo whiekakim kima haiyam srii boini, siya kimiirin wa hauuwi. Iriig.

**Sima Jisis siir srii yipikin inigak kiriir nwo haiginiuwun**  
(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

<sup>23</sup> Jisis siya Adi Komii siir omaka saair swoki haiyiug apninopkainam mi iikamim simiir yowomwarkaiyyu siir yai imiir. Mi siya ha niki boinin,

prismi biyan kamim sima mi Isrel simiir biyan inkam komii komiiyim  
 sima siir hiriir yimbiyam mi sima siirim sriigi mi yipikin inig komiigak  
 kiriir nwowaiginiuin mi kiriir nimbinin yipikin ti digworaekwo simiirin  
 kira piki hiniin inigin siir diriraerari, ha? <sup>24</sup> Mi Jisis siya simiir yai aiirin  
 ina yowarkii boinin, kara iriipa hiriinan kimiirin pi dimin whirin siir  
 sriiyim mi tiri. Mi kima saiir sibgu owarkii boini mi kara iriipa hiriinan  
 wi kimiirar boinmauwu inkamin inig komiigak kariir nwowaiginiuin  
 ta miya saiir miriiyam. <sup>25</sup> Yipikin Jon siir nwowaiginiuin inig komiigak  
 iikamim op simiir baptais haiginiuwam Adi Komii siya, iya inkamkin,  
 aniya? Mi sima, simasima hiniina yimboin amboina krima siirin pi  
 paniin yaiya saiir boini, ha? Mi krima siirin hiniina boini, Adi Komii  
 siya hauugin mi siya krimiirin pi hiniina boini, kima Jon siir yai  
 wakaeyokna diriraerar karamae dimusi nwokim. <sup>26</sup> Mi krima ha boini  
 ti diminin inkamki hauugin mi krima hiriinan yai boini mi wi iikamim  
 simiirsi nididi. Mi sima wi krimiir tiowi. Dimusi rani, sima hiniina  
 naingwo tibmii Jon siya profet inkam komiigin. <sup>27</sup> Mi sima Jisis siir yai  
 aka hiniina yowarkii boin, krima ninokninkin tani yipikin inig komii  
 Jon siir hauuwin ti diminim simiir tiram. Jisis siya simiir boinki. Dimusi  
 rani, kima kariirin bi sibgu boinkikim Jon siirin. Mi kara iriipa hiriinan  
 wi kimiir mi boinmauu rani, yipikin inig komii kariir hauuwin ti dimin  
 taeminim simiir tiram. Iriig.

### **Boiniyo yaiya yinisim nwiswo ad nwiruwaniyo sowiir boinka**

<sup>28</sup> Kima paniina naingwowi, ha? Biya inkam nwirin siir yinisimo  
 nwisko mi mhoiia iya sowa inikamae nwokiyo mi adin siya siir  
 yinisim yaowaeyin siirim yam mi siir ini boiniu, yinisim, panaoin kira  
 kariir numir waina saiir kigriraowam dam. <sup>29</sup> Mi yinisimin adin siir yai  
 aka yowarkii boin. Niingaka. Kara pi boriisopi. Mhoiia siir kwoinin  
 ina swoki kisina haigiyin mi ini adin siir wain numira saiir swokini  
 miriiyuin. <sup>30</sup> Mi adin ina swoki apnamin siir yinisim nwirin siirim mi  
 siya ta hiriinan yai aiirar swoki boiniu siirin mi kira kariir wain numira  
 saiir tiram dam. Mi yinisimin hiniina yowarkii boinki, kara pi kapi nami  
 mi siya numira hiriir bi swoki amiminkin. <sup>31</sup> Mi siya simiirin hiniina  
 sriigi, tiki yinisim nwiso yipikin adin siir kwoin iir napin, ha? Mi sima  
 ina boinin Biyan iya mi Jisis siya simiir boinki, kara kimiirin yaimwo  
 aiirar boinki mi iikam biyeyim omom omomi umir takis haiyanim mi  
 wigim hii nanaei ikim simiir mhii kwoinin bidi kisina haigiyim mi  
 sima Adi Komii siir yai aiiram bidi yaingwo tibmiiyim mi kimiir biyin  
 wi simar nami iikamim Adi Komii siya kigriraowiyim kimiiram. Niingaka.  
<sup>32</sup> Dimusi rani, Jon siya kimiir waraur nimbinikin siyu miyik  
 miyikim simiir niisiisimaugim kimiirin mi kima siir yai aiir bi naingwo  
 tibmiigim. Mi kamim omom omomi umir haii ikim mi wigim hii nanaei

ikim sima siir yai imiir bidi yaingwo tibmiiyim. Mi kima ti hiriinan diminim simiir bidi kigim mi kimiir kwoinim biri kisina haigikim mi siir siyiu iir napam bi naingwo tibmiigim. Niingaka. Iriig.

**Ta boiniyio yaiya inkam biyieyin numir waina saiir  
kigriraowiyin siir boinka  
(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)**

<sup>33</sup> Jisis siya simiirar niki boinin, kima wakae, boiniyio yai kwira hiniinga. Inkam komii nwirin siya nu komiigakin mi wain numir yinkin mi ina hiuyokiyokaiyin mi numir hirin ie whira yop mi nantwo komiia ienau hir haigi mi sima wain nidim ina whinitkaigaiyim mi simiirin ina yokwobrombropim simiir hii imiirim mi saiir mhoiia numiran adin siya omaka pada ira mirii ta wain numira saiir kigriraowam. Mi siya ta numira inkam nhirimi hauugi sima kigriraowam mi umir mii saiir warar mi miriiyim. Mi numiran adin ina yamin aru maeyau kwira. <sup>34</sup> Mhoiia iia wain nidim simiir haiyana ini kingiin nwowa mi numiran adin siya whisarii mii prii miriiyan kam nhirim simiir yikrop amki wain nidim simiir ninguguhainakiam. <sup>35</sup> Mi kamim ta numir aiir kigriraowiyim mi sima siir miyan kam imiirin siyiu miyik bi tirkim. Mi sima nwirin hindara tioki mi nwirin hindara yisomaoki mi nwirin hindara kaigromkrorki siiyani. <sup>36</sup> Mi numiran adin kam nhirim miyanim simiir yikropki, siya hoimgakriga yikroki, biyana saiir hiriinan tani. Mi kamim numir aiir kigriraowiyim hiriinan siyiu iirar swoki tirwin simiirin. <sup>37</sup> Mi mhoigi mhoiyan siya siir yinisimki yinisim yinkamiyinin siirgisiirar yikropki simiiramin. Adin siya hiniina yaingwo, sima wi kariir yinisimin wi siir yaiyar wakae yoknaei. <sup>38</sup> Mi kamim ta numir aiir kigriraowiyim sima ti yinisim iir kigwinim mi sima sima hiniina boinaiwin, tiki yinisim hiniinin siya wi siir adni digwraekwowim wi siya haii. Humbae! Nim siir disom aoki mi ta siir adni numira wi krime haii. <sup>39</sup> Mi sima siirin ha kiyainaniyamim numir yaba hiriir mi sima siirin ina yisomaowin.

<sup>40</sup> Mi Jisis siya simiir boinki, kima paniina mi aingwokiim? Mhoiia iia numir wainain adin siya niti wi paniin siyiun siir natirni ta numir aiir kigriraowan kamim simiirin? <sup>41</sup> Mi sima siir boinki mi siya ti inkam biyieyim siir numir aiir kigriraowim wi simiir nisomsom aokii. Mi siya numir waina wi iikam isid miyik nhirimi hauugi sima kigriraowim mi nae haiyan iia mi sima nae haimii, siirin wa hauu aei. <sup>42</sup> Mi Jisis siya simiir boinki, tari kima yai haimii kwira profet kamim biia sima wina Yokwo Komii saiir nwowim simiir biri sibgu mwaininokninkinkim, aniya? Saeya hiniina boinka,

ti yin miyikin omaka miriiyan kamim sima boriisop waeyaowin  
tariinanin ini biian yin yamwowiin. Siya ini bopwonauan  
kougouwin siir hiriinan yamwowiin. Biian Inkam Komiiyan

siyar diriraerarkikin ti diminin, siya ina yimbiamin mi krıma siir kigin ini wadieyar ywokiın.

<sup>43</sup> Mi kara kimiirin pi hiriinan asi boinki, ti dimin miıyık miıyıkim Adi Komii siya kigrıraowan iikamim simaka nwowim wi kara swoki haii, Juda iikamim kimiir waraurankar. Mi kara wi iki iikam nhirim om whiranım siir mii sibgu miriıyım wi simiir hauugi. <sup>44</sup> Yipikin inkamkin kariiram naıngwo tibmii karamae nwowin mi siya wi hindara nonkwobumbunıkin iuguski, hauwa nikii iswomswokiya mimirmimir yinin siir idwo saiir hiriinan. Mi inkamkin digiumii kariir haimriıyuwi mi siya wi hindara nikrimkrip iuguski yin siir hiriinan nisiımtl siini.

<sup>45</sup> Mi iıya prismi biıyan inkam komii ima mi Farisi sima ta hiriinan boiniıyo yai aiir wakaekiyım Jisis siya boinim mi sima ina yınokninkinkiyım ta yaiya simiirar nikriıga. <sup>46</sup> Mi sima siir nonkworınuwama naıngwokim omaka hiıyokiyokaiya saiir hiriir hainamim. Mi sima iikamim simiırsi nıdidgim Jisis siir yai wakaeyım. Dimusi rani, sima ha naıngwo tibmiikim Jisis siya profet inkam komiigin. Iriig.

**Ta boiniıyo yaiya nae komiıya wig nonkwonaeıya saiir boinka**  
(Lk 14:15-24)

**22** <sup>1</sup> Jisis siya yaeya boiniıyo yaiya ina swoki boinin simiirin mi siya hiniına boinkin, <sup>2</sup> Adi Komii siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana, saeya ini inkam komii nu kigrıraowiyın, nae komii siir yinisim yinkamiıyın wig nonkwonain siirim diriraerariıyın ini saiir hiriinan ywowin. <sup>3</sup> Biıya kam nhirim simiir nimbina ta wigwas naeya saiir naeyam. Mi naeni iıya siya siir kam nhirim simiir yikropki. Mi sima nitim pi boriisopi. <sup>4</sup> Mi siya siir miıyan kam nhirim ina swoki ikropkiyım mi simiir boınmauu, kima kamim kara nımbingigim simiir dikıunaki mi kima simiirin hiniına boin, wakaı, kariir naeyım bidi diriraerar haigingigim. Mi bulmakau ii ikim mi wraisu hikaı hikaeyım kara bidi yisomsom haigingigim. Mi digworaekwo whiekakim bidi diriraerar haigingigim. Kima ta wigwas naeya saiirim wit. <sup>5</sup> Siya siir miıyan kamim ti yai imiir boınmimauu digin mi sima ha namim, sima, simiir yai imiir wakaeyım pi boriisop mi sima ina nhınoopkiyım. Nwirin siir numıram yam mi nwirin ini umir mii miriıyam yamin. <sup>6</sup> Mi nhirim inkam komii nu kigrıraowiyın siir miıyan kam imiir yapiyiskai kigwin mi sima simiir yonkwobumbunıkin haiginiıugi mi simiirin ina yisomsom aokaokiyım. <sup>7</sup> Mi ti hiriinanın inkam komii nu kigrıraowiyın siir kwoının haugi hauga ha whiyiekiyın mi siir kamim sau nınitiyım simiir yikropki. Mi sima inkam biıyeyım simiir yisomao mi om iir warar yınkın haıngımugig. <sup>8</sup> Mi sima hiriinan tirim, inkam komiıyın siir miıyan kam imiir boınmimauugi, wigwas naeya bidi diriraerar haıgın diga, kamim kara

nimbinim sima miyiki waeyao paniinsi yitsi. <sup>9</sup>Mi hiriinanki niuwi kima iki siyu whiekakim simiirar dap kig yokiyokiiyam mi kam whiekakim kima simiir kigi mi kima simiir wikiunani ta wigwas nae aiirim. <sup>10</sup>Siya hiriinan yai boinkiyin mi miyan kamim ina nhinoopkiyim. Mi siyu whiekakim simiir nwowim iikamim simiir yapboinmamaui iikam biye biye ikim mi iikam miyik miyik ikim simiir yikiunani wigwas nae aiirim. Mi sima ha nitim ta omaka wigwas nae diriraerara ini iikamkina yinkiniugiya.

<sup>11</sup>Iikamim sima ha nidwodwokai digiyim mi inkam komii simiir napninopkai kigam namkin. Mi siyar kigi inkam nwirin yuiis miyik bi piuainanikin wigwas naeya sair nidwokai aeyamin. <sup>12</sup>Mi inkam komiiyin siir boinki, akam, kira yuiis miyik piuainani karamae dimusi nwokin ta wigwas nae aiiramin, ha? Mi siya ini yai mikrima ywowin. Mi ina yididkiyin. <sup>13</sup>Inkam komiiyin siya siir miyan kamim simiirin hiniina boinki, kima siir iga inim simiir kogrimdiinugi. Mi maeyauwa niyim niyim nwowa sair hiriir ditkaigi. Ta maeyau niyim niyim aiirin siya wi kauu ouu prasae kin tani. Mi siya wi hik komiigikomii aiir haii. Mi wi siir big iirar mi aegiyimgiyikaeyami. <sup>14</sup>Jisis siya ta boiniyio yai aiir boin digiyin mi siya simiir boinki, ihi, Adi Komii siya iikam whiekakim simiirar nikiunaei. Mi simiirin wi irira nwinwira nikiuna apninopkainani. friig.

**Sima Jisis siir sriigim umir Sisa siir hauuwam**

*(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)*

<sup>15</sup>Mi Farisi kamim sima yaiya ina haingiriyiu hid boinaiyim, Jisis siir kinankiuwam. <sup>16</sup>Mi sima simiir kigna miriiyim kam nhirim mi inkam komii Herot siir kamim simiir warar yinkin ikropki. Mi sima Jisis siir hiriir yimbiyam mi ina ini sriiyiui yai nhirim simiiram. Inkam yaimin dimin nowomwarkaiyuwiyin, krime ina ninokninkinin kira yaimwo boinan inkamkin. Mi kira yaimwowa sairar sibgu owomwarkaiyu boinikin diminim Adi Komii siir iikamim simiirim. Kira inkam nwirni bi nwowikin kou mi nwirni bi nwowikin nua. Niingaka. Kira iikam whiekakim simiirin whiruwar nwowaiginiuwikin. <sup>17</sup>Kira krimiirin sibgu boinmauugi, kira paniina naingwowi, ha? Moses siir siyu komiiyin siya boinin ini wadieya mi owin krime omom omomi takis umirim inkam komii Sisa Romanin siir hauuwun, aniya? Iyie? Niingaka. <sup>18</sup>Jisis siya simiir kwoin biye biye imiir bidi yinokninkinin mi siya simiir boinki, kima niksisaeyan inkamkim. Kima kariirim dimusi kinankiunikim, ha? <sup>19</sup>Kima umirim omom omomiyim kima haiiyim mi miya umira sair nwowa inkam komii Sisa siir hauuwiya kariir wiisiimauugi. Mi sima umira siirim asi hainakikim, siir niisiimauuim. <sup>20</sup>Mi siya simiir sriigi, ti whwonkamim mi ti inig ikin umir aiir nwowin siya nhinirgin. <sup>21</sup>Mi

Jisis siya simiir yowarkii boinki, inkam komii Sisa. Mi siya simiir boinki, dimin Sisa nikin, yio kima Sisa siirar hauu. Mi diminin Adi Komii krimiir Wanin siirgin yio kima siirar timi hauugi. <sup>22</sup> Sima ta hiriinan yai aiir wakaekiyim mi sima ina yanaakiyim. Mi sima siir ina haiburgigim mi ina yamim. Mi sima Jisis siir kinankiuan yai karamaekim. Iriig.

**Sima Jisis siir sriigi iikamim naonami wa swoki insiin idwowi**  
(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)

<sup>23</sup> Ta ii aiirarin Sadyusi kam nhirim Jisis siir hiriir yimbiam. Ti kamim sima hiniina boinikim, inkamin naonamiyin sima wi swoki insiin idwo rani. Sadyusi kamim sima ha nimbiyamim mi sima Jisis siir ini sriiyu, <sup>24</sup> inkamin nowomwarkauiyuwiyin, Moses siya hiniina boinkin, inkam nwirin siya yinie niyio karam nwowi mi siya ha naonami mi siir wig igabaeya siir nomousim ieyar swoki itkin idwokai naowid. Mi yiniekin wi siya nwo haiginiuwi siir yaowae iirin. <sup>25</sup> Mi kam iriir nwisiniuwi mi simiir yaowaeyin wig siya yonkwona mi siya ina yaonamin mi siya yiniekin bi nwogigin. Mi siir wig igabaeya ini siir nomousim ieyar swoki itkin idwokainaowida. <sup>26</sup> Mi siir nomousimin iriipa hiriinanar mi tir, yinie karamaeyar mi aowin. Mi nwoimaka iriipa hiriinanar mi tir mi ini hirii hiriinanar tir yokiyokiiyamin. Mi ti iwiniyao iriir nwisini ini yinie karamaeyar yaowim. <sup>27</sup> Sima yaowin naokao digiyim mi mhoigi mhoiya simiir yao wig igabae aeyar yaonam. <sup>28</sup> Kira boinki, iya iikamim naokaowim sima nnsiin idwowi. Ti iwiniyao iriir nwiswo ta wiga sair kamki kamin wi nhinga nwowi? Kira ina ninokninkin, sima yaowin sairara nonkwona swokim.

<sup>29</sup> Mi Jisis siya simiir yai aka ina yowarkii boinin, kima Yokwo Komii sair yai imiir bi ninokninkinkim, ha? Mi kima Adi Komii siir kirie aiir bi ninokninkinkin, ha? Mi kima hiriinanin whaowaeya priiboin, aniya? <sup>30</sup> Mi iya iikamim sima nnsiin idwowi mi sima wi nonkwona rani. Niingaka. Mi sima wi Adi Komii siir oman paekwosimim ninomor kou hir nwowin wi simiir hiriinan nwowi, niinga niingar. <sup>31</sup> Ti iikamim naonamim mi ha swoki insiin idwowi. Kara kimiir sriiyim mini. Adi Komii siir yayim Moses siir hauuwim, kima simiir bi mwaingim, aniya? Siya hiniina boinkin, <sup>32</sup> kara Ebrahim mi Aisak mi Jekop simiir Adi Komii. Adi Komii siya iikamim naonamim simiir Adi Komii rani. Iikamim kwoinbudin omwai waiyayokiyokiiyimin simiir Adi Komii. <sup>33</sup> Iikamim kingiin nokwoim sima ta hiriinan yai aiir wakaekiyim mi sima ini hindara yanaakiyim Iriig.

**Adi Komii siir biigi biyan siyugi siyu ieyairgin**  
(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

<sup>34</sup> Ta hiriinan yayia Jisis siya Sadyusi simiir yai aiir boin tankaigikin. Mi Farisi kamim sima ta yai aiir wakaekiyim mi sima ina haingiriyu

boinainamim. <sup>35</sup>Mi simiir bopwo hirin inkam nwirin siyiu imiir ninokninkiniyin ini hirar nwowin. Siya Jisis siir sriikinankiuwam namkin. <sup>36</sup>Ikam nowomwarkaiyiuan inkam piki hiniin siyiu ikin, siyiu whiekakim Moses siya winim simiir bi nwowim, ha? <sup>37</sup>Mi Jisis siya siir boinki, Biyan Inkam Komiiyin siya kiriir Adi Komiiyin. Mi kiriir mhi kwoinim mi kiriir kirieya wi sairar hauu iuguski mi kiriir digworaekwo whiekakim simiir warar. <sup>38</sup>Ti siyiun siya ini siyiu nhirim Moses siya winim simiir kou ywowin. <sup>39</sup>Mi mhoiiyan siyiu whirin yio hiniina boinkin, kira inkam nhirim simiirim naingwowyim mi kramar naingwonaeyin sair hiriinanar daingwo. <sup>40</sup>Ti siyiuwo sowa boinkiywo ini Moses mi profet kamim simiir siyiu imiirar higriniu irkakiyim. Iriig.

**Jisis siya Farisi kamim simiir srii yipiki inkamkin**

**Adi Komii siya nikropkiyin**

*(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)*

<sup>41</sup>Farisi kamim sima iripa niki haingiriyu owim mi Jisis siya simiir srii, <sup>42</sup>kima Kraisiir in hiniina naingwowyim ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, ha? Siya nhinir piugan ankin, ha? Mi sima siirin hiniina yowarkii boinki, Devid siir piuganankin. <sup>43</sup>Mi Jisis siya simiirin ina swoki sriiyin. Dimusika? Mi Adi Komii siir naeyiun Devid siir nwowin siirin siya niisiimauugin mi Devid siya siirin Biyan Inkam Komii dimusi dapkin, ha? Siya hiniina boinkin,

<sup>44</sup>Devid siya hiniina boinkin Adi Komii siya, kariir Biyan Inkam Komiiyin siirin hiniina boinkin, kira kariir ina iiniga sair didwo. Mi mhoiia kiriir sau omomin wi kara kintiokii simiirin. Mi wi kiriir aowa nwokaii.

<sup>45</sup>Kima kigi Devid siya dapकिन Inkamin Adi Komii siya nikropkiyin Biyan Inkam Komii siya mi siya ti inkamin Devid siir isid paniina nwokin, ha? Niingaka. Siyiu karamaekin. <sup>46</sup>Mi inkam nwirkin bi nowarki boinmiminkin ta Jisis siir yaiya. Niingaka. Mi ta ii alirin sima ina yididbwakainamim siirsiyin mi mhoiia sima siirimin dimin whiram bi swoki srii miminkim. Iriig.

**Jisis siya iikam imiir boinki, kima mintarao, kamim siyiu komii**

**ninokninkiniyim mi Farisi kam iikam simiir siyiu imiirsiyin**

*(Mk 12:38-39; Lk 11:43,46; 20:45-46)*

**23** <sup>1</sup>Mhoiia Jisis siya yayim iikam whiekakim mi kamim siir kigna miriyyim simiir boinmimauugin. Jisis siir yaiya hiniina boinkin, <sup>2</sup>kamim siyiu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam iikam, sima kimiirin Moses siir siyiu imiir nowamwarkaiyugim. <sup>3</sup>Mi hiriinankiniuwim ti hiriinan digworaekwowyim, simiir boinmimauuwiyim, yim kima simiirin ha wakaeyokna ap. Mi simiir siyiu iirin, yio kipi kigna ap. <sup>4</sup>Ti

yaiyim sima kimiir boinmimauuwiyim, yim ini dimin hikakim kima nityiskai apiyim, kimiir waeyao ini hiriinan ywowim. Mi sima wi kimiir whinhai rani, ti dimin hikak imiirin. Niingaka. <sup>5</sup>Dimin taeminim sima miriyyim, sima minam mini, iikamim simiir nwoki kigim sima ti iinmi op minim minam niigim sima Adi Komii siir yaiyim simiir hopkaiyam. Mi simiir mwowim hais ha mi kikog nhwo kwisboini digworaekwowim, simiir haigiyam. Mi iikamim simiir kigii, sima wa nwoki aingwowim, sima inkam wadiekim. Mi yuiis priei prieiyim sima niyyim yim ha mi piuai haiginiu. Sima nhwo Adi Komii siiram kwisboiniyim mi iikamim simiir kigi, sima wa boini, hie wara inkamim, sima inkam wadiekim. <sup>6</sup>Mi iiya sima yaewou komii komiyyim simiiram namiyim sima iki mhoiyan ipiiyim simiir bi nidwokaiigim. Niingaka. Sima iki ipiiyim biyar nwowinim pi simiirar nidwokai omaka Adi Komii siir yai nidwokai wakaeiya saiirin iriipa hiriinan. <sup>7</sup>Sima ha naingwowi, iikamim maeyaua nae haiginiya saiirin sima simiir nwoki boin maigimaigam. <sup>8</sup>Iikamim sima kimiirin hiniina kipi dap iikam nowomwarkaiyiuyan inkam komii komiigim. Niingaka. Inkamin nwiruwairgin kimiir nowomwarkaiyiuyiin, Adi Komii sasairgin. Mi kima whiekakim ini nomiiyaukina yoswowim. <sup>9</sup>Mi nu tirin kima inkam nwirniyin hiniina kipi dap, krimiir Adi Komiigin. Niingaka. Adi Komiiyin nwiruwairgin, krimiir Adin. Mi siya ini ninomor kou hirar nwowin. <sup>10</sup>Mi sima kimiirin hiniina kipi dap, inkam komii. Niingaka. Kimiir Biyan Inkamin nwiruwairgin, yio karargin, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin. <sup>11</sup>Yipiki inkamkin kimiir bii inigak nwowin. Siya biyyin hinda whisarii mii priimiriyan inkam dwo <sup>12</sup>inkamin siir inig iirar hainanaeyin mi mhoiyya siir inigin wi aoki aowa namiguskii. Mi inkamin siir inig iirar hainana karamae nwowiyin, mhoiyya siya wi inig komiigak nwowi. Iriig.

**Jisis siya kamim siyiu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim siya siyiu biyeyim sima tirim io simiir nwokin**  
(Mk 12:40; Lk 11:39-42,44,52; 20:47)

<sup>13</sup>Ti siyiu komii ninokninkiniyim kamim mi Farisi kam ikim. Kima mintarao! Kima niksisaeyan inkamkim. Mi kima yaiyairga nhinkini. Iikamim Adi Komii siya kigriraowiyim sima nwowam naingwowyim, simiirin kima niksisaei mi ti iikamim simiir anowin kimar haiginikouwi. Mi simiir kwoinim simaka nwowam wara naingwo rani, simiir siyiuin kimar haiginikouwi. Mi kima Adi Komii siir iikamim siya kigriraowiyim simaka bi namasugim. Mi iikam nhirim simiiram namam tiriyim, simiir siyiuin kimar haiginikouwi.

<sup>14</sup>Kima kamim siyiu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, kima mintarao! Mhoiyya kimiirin wi Adi Komii siya nonkwobumbuninkin iuguskii kima yai aigar nhinkini. Kamim naonamiyim simiir wig

igabaeyim pi kima mi iksisaei. Mi simiir omakain digworaekwowim pi kima mi tauae haii. Mi kima iikamim simiir whwonkam idain nhwo pi prieyar mi kwisboini, simiir dimin biyieyim simiir higriniuwam. Mi iikamim sima wa nwoki aingwowim, kima inkam miyikim. Mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinansi hauuwi.

<sup>15</sup>Kima kamim siyiu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, kima mintarao! Mhoiia Adi Komii siya kimiirin wa nonkwobumbuninkin iguskii. Kima yaiyairga nhinkini. Mi kima whii komiia mi nu ikim simiirar napboinmimauwi Adi Komii siir yai aiirin iikamim simiir kwoin imiir hiurworwokaiyam. Mi sima kimiir yaiyar bidi wakaeyoknaim. Siyiu biye sima diriraerarim ini kimiir imiir haiburim.

<sup>16</sup>Mhoiia Adi Komii kara iikam biye kimiirin wi hindara nonkwobumbu iuguski. Kima ini iikam nhwokwisaeyim simiir ninkikwona apiyin ini simiir hiriinan ywowim mi kima wi dig nwo rani. Niingaka. Mi sima paniinsi sibgu wakaeyokna apsi. Mi kima iikamim simiirin hiniina boinkim kara wa diriraerari, kara niksisa rani, kara yaimwowa boini. Ti kariir yayim, kara Adi Komii siir hiniina boini, ini mi owin yio dimin komii rani. Mi kira hiniina boini, kara wa diriraerari. Kara ti yayim simiirin pi golin Adi Komii siir omaka hir nwokaiyin pi siir nikopaisisirki. Mi siya ti hiriinan yayim simiir boini mi kima siirin wa boin, siya ha diriraerar. <sup>17</sup>Kima whaowae inkamkim mi inkam nhwokwisaeyim! Dimu diminkim bii nwowiyim mi dimu diminkim mhoii nwowiyim, ha? Ihi, adi Komii siir omaka biyyin ini saeyar ywowa. <sup>18</sup>Kima hiniina boinkim, inkamin hiiya nae haigin inkin imiiaeyia Adi Komii siira saiir dapikopsisirki mi mhoiia siya tir kamae nwowi yio dimin kaimwo rani mi inkamin nae Adi Komii siir nikin imiiaey ikopsisir hauuwi. Ihi, yio siya ha diriraerar. <sup>19</sup>Kima ti nhwokwisae inkam whaowaeyim dimu diminkin bii nwowiyin, ha? Inkamin nae ninkin imiiaeyiyn siya, iyie? Hiiya saeyar minkin ti naeyim dimin whirki paniinsi kimbusi. Ihi, hiiya nae haigin ninkin imiiaeyia biyyin ini saeyar ywowa. <sup>20</sup>Inkamin hiiya nae haigin ninkin imiiaeyia saiir inig iir dapikopsisiri, siya digworaekwo saiir idwo nwowim simiir warar ninkin ikopsisirkikim. <sup>21</sup>Mi inkamin Adi Komii siir omaka miyika saiir dapikopsisiri mi siya Adi Komii siir omaka hir nwowin naeyiu digworaekwowim simiir wara ninkin ikopaisisiri. <sup>22</sup>Mi inkamin ninomor kou saiir dapikopsisiri mi siya Adi Komii siya mi siir ipiia sowiir warar nikopaisisiri.

<sup>23</sup>Kima kamim siyiu komii ninokninkini ikim mi Farisi kam ikim. Kima mintarao mhoiia Adi Komii siya kimiirin wi hindara nonkwobumbuninkin iuguski. Dimusi rani, kima yai kiyimiyok boin kiriekim. Mi kima dimin sisimim pi simiirar mi sioitkini mi haimeiyin pa mi hauuwi mi ti hiriinan dimin sisimim kima ina wakaeyokna

diriraerarim mi biigi biyan diminin Adi Komii siir yaiya kima hiriinan tir tani. Mi biyan dimin komiiyin Adi Komii siir yaiya kima digiumii sairar haimriiyugigi. Mi siyu miyik tiri ikim iikam nhirim simiir mi naingwobumbuni siyu mi naingwo tibmiini siyu ikim, kima ti hiriinan dimin komii komiiyim digiumii simiir haimriiyugigim. Mi kima dimin komii mi Adi Komii siir dimin simim simiir wara wakaeyokna kiswo mi siya kimiiramin wi mairgimairga komiia pi ywokiya mi kima simiir tirim pi boriisopkim. Niingaka. <sup>24</sup>Kima inkam miyik rani, ini nhwokwisaenan ywowim mi kima iikamim simiirin Adi Komii siir siyu iir niisiimauuamar naingwowi mi kima wi dig nwo rani. Mi Adi Komii siir yaiisimim kima simiirar nikwowsaii mi wakaeyokna rani. Mi kima Adi Komii siir biyan yai komiiyim simiir wakaeyoknaim naingwo rani. Mi kima pi boriisopi. Niingaka.

<sup>25</sup>Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, kima mintarao! Mhoiia Adi Komii siya wi kimiir nonkwobumbuninkin iuguski. Kima yaiyara nhinkini kimiir mhii kwoinim ini mobmor mob minim idanara kima sibgu hiisokiyim mi aowa iokaka nwowiyim mi ini simiir hiriinan ywowim. Kimiir kwoinim ini inkam nwirni diminam kigmai siyuin mi piu saeya nipiyaokiinami siyu ikin ini sima yinkiniim. <sup>26</sup>Farisi kamim kima ini inkam whaowae nhwokwisaenan ywowin mi biyina kima mobmir mobim simiir aowa tiki hiisok mi idana wi wadieya mi oki. Mi iriipa hiriinan kimiir kwoinim hiriinana timi tir. Mi kira siyu miyikin siir tiram naingwowi kira wa tiri.

<sup>27</sup>Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim, mhoiia Adi Komii siya wi kimiir nonkwobumbu iuguski. Kima mintarao! Kima yaiyarga nhinkini. Kimiir kwoinim ini maeyauwa inkam haingikaiia ini sair hiriinan ywowim. Mi idwovin wadieya sibgu kigi mi ienau hiriin ini inkam mwokiugi yinkiniim. Iikam kimiir mhii kwoinim hiriinan ywowim. Mi ida wadiyar sibgu kigi mi kimiir aowan kwoinin miyiknan nwoki rani. <sup>28</sup>Kima ini iriipa hiriinana mi owim, iikamim sima kimiir yaimwo whwonkam imiirin wadieya kigi sima hiniina naingwowi, kima iikam wadiekim. Mi kimiir mhii kwoinim ini niksisaeni siyu ikin mi dimin bibiyeyim ini simasimar nwokaiyim. Iriig.

**Jisis siya kamim iikam nowomwarkaiyuwiyim mi Farisi kamim simiir boinkin sima wi hik kimpipisu haii**  
(Lk 11:47-51)

<sup>29</sup>Kima kamim siyu komii ninokninkiniyim mi Farisi kam ikim. Kima mintarao! Mhoiia Adi Komii siya wi kimiir nonkwobumbuninkin iuguski. Kima yaiyarga nhinkini. Kima profet kamim biia naonamim simiir kiu mwowim ie imiirar piuai haiginiugim. Mi iia sima omwaiya niki waiyaim, sima siyu miyik iirar tirkim. <sup>30</sup>Mi kima boin, iia

krimiir yidiwi wanwiyaeyim sima nwowa krima saiir nwokiswo mi krima wi simiir di whiniini profet kamim simiir nisom aowamin. Niingaka. <sup>31</sup> Ta yai hiriinana kima kimar niisiimauunaei, kima ti kamim profet kamim simiir nisomsom aowam, simiir hiran inkamkim. <sup>32</sup> Kara kimiirin yaimwower boini, kara kimiirin bidi yinokninkinin kima wi kimiir yidiwi wanwiyaeyim, simiir siyu biyie imiirar swoki tiri, biya sima tirim saiir hiriinan mi kima wi hiriinana swoki tiri mi wi simiir hiriinana swoki imbiyami. <sup>33</sup> Kima kam biyekim, kima mipugnankim. Kima kam biyeyim kima kam isid biyeyim simiir hiranki nitkim mipugnan. Adi Komii siya kimiirin wi maeyauwa paekaka saiir hiriir boinwokiyopnatkaigi, kima wi paniina nidami, ha? <sup>34</sup> Mi kima wakae mhoiia kara wi profet kam nhirim ninokninkin miyikakim, Adi Komii siir Yokwo Komiiya saiir mi kamim nowomwarkaiyuwiyim wi kimiirim nikropki mi sima kimiir waraur nimbini. Mi nhirim wi kima nisomsom aokaowi mi paeyin hiiniya nirioninkinin saika nirinuwi mi nhirim omaka, yaimin dimin nidwokai wakaeiya saiir hirar nipimpari. Mi nhirim kima simiirin wi om komii whirin siir hiranki nhinikriropki mi simiirin wi hinda tinda ninkin aeyokiyoki. <sup>35</sup> Mi ti hiriinanin kara wi saiirsi nikropki kam nhirim hik kimiir hauuwim, kam miyik nhirim nuanim biya kima nisom aowim simiirsi. Inkam miyik Ebel siir hiranka nisomao bwakainamkim mi ini profet Sekaraia siirar yadigiuiwin Berekaia siir yinisimin. Sima siirin Adi Komii siir omaka yai nidwokai wakaeiya mi maeyaua hiuyokiyokaiiya nae ninkin imiiyaeiya dimin whirki kimbu karam nwowa siirin hir nisom aokin. Dimusi rani, ti dimin hiniinin mi Adi Komii siya kimiirin wi hiriinansi nonkwobumbuninkin iuguski. <sup>36</sup> Kara kimiirin yaimwo aiirar boini. Dimin biyeyim simiir hik kimpipisuim ti iikam isid whiekakim kima ti nwowim wi krimiirar nimbiyami. Iriig.

**Jisis siya om komii Jerusalem siir iikamim simiirsi nougin**  
(Lk 13:34-35)

<sup>37</sup> Jerusaleman iikam!! Jerusaleman iikam!! Kima profet kamim kimiir waraur nitim simiirar nisomsom aokaowikim mi iikam nhirim Adi Komii siya nikropkiyim simiirin ini siyani kima kaiyimik aokaokiyim. Finokiinokin kara kimiirin dimin biyeyim simiir hirankar nikiunama naingwowi kanaka nwowim kimiir whindiriraerarim. Kakaruk yopiiya saiir yinim saiir kpida aowa namiyim saiir hiriinan tirama mini mi kimar boriisopi. <sup>38</sup> Kima wakae! Mhoiia kimiir omin wi iikam karamaeyar nwoki. <sup>39</sup> Ihi, kara kimiirin hiniina boini mi kima wi kariir kigmimin tani mi iya kima ta yai hiniina saiir boini mi wi saiirar nadigiuiwi. Adi Komii siya kinsiishaiginiuiwi ti inkamin. Biyan Inkam Komii siir inig iir nitin siir. Iriig.

**Jisis siya Adi Komii siir omaka yai nidwokai  
wakaeya sair boinkin wi sapi nimbiiyami**

**24** <sup>1</sup>Jisis siya Adi Komii siir inig hainaniya omaka komiia yai nidwokai wakaeya sair haiburgikin mi ina yapnaniyamin mi kamim siir kigna miriiyim sima siiram yit. Sima siir niisiimauuam naingwokim omaka miyikim Adi Komii siirim simiir. <sup>2</sup>Mi siya simiir boinki, kima ti digworaekwowim simiir bidi kigiyim, aniya? Ihi, kara kimiirin yaimwo aiirar boinki, ti siiyaim Adi Komii siir omaka sairir sima wi siya kwirni idwo nwo rani. Niingaka. Mi kam nhirim sima niti, wi ti Adi Komii siir omakaim simiir niinikinhiihnhinkigi mi wi nu saika diga swoki amwowiwi. Iriig.

**Jisis siya hik whiekakim mhoiia nimbiniyanim simiir boinkin  
(Mk 13:3-13; Lk 21:7-19)**

<sup>3</sup>Jisis siya mhiu Oliv hir nidwokin mi kamim siir kigna miriiyim sima simar yit siirimin mi sima siir ini boini, kira krimiir boinmauugi, ti dimin hiriinanim wi paki hiniin iya sair nimbiiyami krimiir niisiimauuamin, ha? Piki hiniin diminin wi bii siya nimbiiyami mi krima wi siir nwoki inokninkinim iya kira swoki haiyiug itana saeya nimbiiyami mi ti nuin wa digi, ha?

<sup>4</sup>Jisis siya simiir yai aka hiniina yowarkii boin, kima kima kimasiyar sibgu mintiraona wi inkam nhirkim niksisaesii kimiirin. <sup>5</sup>Kam nhirim sima niti mi sima wi kariir inig iir nini iksisae dapboini, karargin Kraisin Adi Komii siya nikropkiyin mi sima wi iikam whiekakim simiir niksisae irkaki. <sup>6</sup>Mi mhoiia kima wi yaiini yayiyim simiir wakaemimikwini. Yaiiya hinda tinda ina niniya, kingiin mi aru iriipi hiriinan mi kima wi kipi nanaawin. Ti digworaekwowim sima wa nimbiiyami mi iya kara nitana ti nu ieya digana ya ina niki owa. <sup>7</sup>Nu whiran kamim wi nu whiran kamim yaii simaka ninii. Mi inkam komiiyin nu kigriraowiyin wi nu whiranin siir isidin yaii wi inkam komii nwirin siir isid inaka ninii. Mi nu maeyau nhirim wi mhii prasae nao rani mi nu maeyau nhirim wi niin prasae nit rani. <sup>8</sup>Ti digworaekwo whiekakim wi wiga yinisimin hiukrimkripin naokainam wi sair hiriinan hik kimpipisu haii, biiya saeya haiyim wi sair hiriinan nimbiiyami. Ta ii aiirin sima hik kimpipisu wi kimiir hauuwi mi sima wi kimiir nisomsom aokaowi. Mi iikam whiekakim hinda tinda nwowim wi io nhwo kimiir nanaowi. Dimusi rani, kima kariir yai aiir wakaeyoknakim. Ti digworaekwo whiekakim wi wiga yinisimin hiukrimkripin naokainam wi sair hiriinan hik kimpipisu haii biiya saeya haiyim wi sair hiriinan nimbiiyami.

<sup>9</sup>Ta ii aiirin sima hik kimpipisu wi kimiir hauuwi mi sima wi kimiir nisomsom aokaowi. Mi iikam whiekakim hinda tinda nwowim sima wi

io nhwo kimiir nanaowi. Dimusi rani, kima kariir yai wakaeyoknaeikim. <sup>10</sup>Mi ta ii aiirin iikam whiekakim sima wi simiir naingwo tibmii aiir haiburgigi. Mi sima simiir nomiiyauim wi simiir sau omomin siir kinmauu iti mi simiir nhirim wi io sima sima ninwo anwowi. <sup>11</sup>Mi ta ii aiirarin niksisae profet kam whiekakim sima nhinani mi wi iikam whiekakim simiir niksisaei. <sup>12</sup>Mi ta ii aiirarin dimin biyieni siyiuiin wi komiia nimbiyami mi iikam whiekakim sima wi inkam nwirniis naingwokwonanae rani. Niingaka. <sup>13</sup>Iikamim sima simiir naingwo tibmiiya kirieya nwoyokiyokiii mi mhoiigi mhoiiyana saiirar namwoiuiwi mi ti iikamim simiirin wi Adi Komii siyar swoki anmaiwarkainaei. <sup>14</sup>Mi sima wi nu maeyau maeyau whiekakim hinda tindanim simiir napboinmamaau irkaki maeyauwa Adi Komii siya kigirkakana siir digworaekwo whiekakim saiir mi iikam isid whiekakim sima wa wakae, dimin miiyikim Adi Komii siya diriraerarim. Mi wi ii aeya nadigiuiwi. Iriig.

**Dimin biyieki biyieyin wi sipi nimbiyami**  
(Mk 13:14-23; Lk 21:20-24)

<sup>15</sup>Inkamin ta yaiya saiir mwainin siya sibgu daingworinu, Jisis siya boinki mi mhoiia kima wi ti dimin biyieki biyieyin Adi Komii siir omaka io saiir hioanin wi siirar kigi, diminin Adi Komii siir omaka bopwo nwowin igbid kamiyaugakin biiya profet Daniel siya boinin nimbiyamim mi siya. <sup>16</sup>Mi ta ii aiirin iikam whiekakim nu Judia hir nwowim sima mhiua hiriir yidam ninopkainam. <sup>17</sup>Mi iikamim yaba hir grinkin okwowim mi sima simiir digworaekwo imiirim kipi swoki iwit ninopkainam omaka hiriirin simiir haiyim sima mhiua hiriirar didam iugugusamki. <sup>18</sup>Mi yipiki inkamkim sima numir nwowi mi sima simiir oma hiriir kipi swoki haiyiug am, simiir yiuis imiir hainakiyim. Sima hindara didam iugusam. <sup>19</sup>Mi wigim yinpiugak nwowim simiirsi naingwoyimiyoki mi wigim yinpraigakakim simiirsi warar mi timi aingwoyimiyoki ta ii aiir nwowim. Sima wi nidam sasau rani, sima wi hikak nwowi mi wa kiguguwi. <sup>20</sup>Kima Adi Komii siiram srii boin mi ii kima nidami saiirin wi naoki kipi kin mi wi Judami ii komiia Sabat piu siisiya dimin taemin tir karamae nwowiya saiir mi idami ya wi miiyik mi o rani, ti ii hiriinanin kima wi nidam sasauni siyiuiin whaowaei. <sup>21</sup>Mi ta ii aiirin wi hik kimpipisu prasae hai rani. Iiya nuin siya wina niki owin mi ini tariinana yamwoniyn, ti hik hiriinanin biiya sima bi niki imbinikim. Mi mhoiia wi hiriinan hiki mi imbiyam tani. <sup>22</sup>Mi Adi Komii siya ti dimin biyieyim simiir iia saiir nikwokripna karam nwokiswo mi iikam whiekakim sima wi hiriirar pi whaowae iuguskiyin. Adi Komii siya siir kamim siya nimbinim simiirsi naingwoyimiyokiyin mi siya ti ii hiriinana saiir asi nikwokripnakin, ti diminim sima nimbiyamam.

<sup>23</sup> Mi ta ii aiirin inkam nwirin siya wi kimiir boini. Kigi, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya tisi tirar nwowin, siya isi hapi nwowin, kima wi siir yai kipi naingwo tibmii. <sup>24</sup> Ta hiriinana kara kimiirin saiir boinki mhoiia kam nhirim sima niti mi wi hiniina nini iksisae boini, Kraisin karargin. Mi kara profet inkam nwirkin. Mi sima wi dimin kirie komii komii nhirim simiirar diriraerari, iikamim Adi Komii siya nimbinim simiirin wi sima nhinpriiginam kinankiugiuwi mi ti iikamim sima wi simiir yai wakaeyokna rani. <sup>25</sup> Wakae, kara kimiirin bii ti digworaekwo imiirar boinmauugim mi bii wi digworaekwowim sima nimbiyami mi mhoiia kima simiir kigi mi kima wi haniingi kigninokninkini.

<sup>26</sup> Sima kimiir hiniin yai boini, kigi. Siya maeyauwa inkam karamaeya nu siiyin apa saiir nwowin, kima wi taka maeyauwa saiir kipi nam. Mi sima hiniina boini, kigi, siya ta omaka maeyauwa hiuyokiyokai saiir hir nwokaiyin. Kima wi simiir yai kipi naingwo tibmii. <sup>27</sup> Kima ina kigim, sinana bieki nimbiidniyin siir hinar sinankiyim mipi bieki nikiiyamiyin siir hinar namwoiuwi mi mhoiia iia Yaowae Adin ninomor kouanin kara swoki iti kima kariirin wi hiriinanar kigwini.

<sup>28</sup> Maeyauwa inkam whiigi nwoyiya mi wakikiyao wabim pi simiir piu imiirar natkikin idwo aei. Mi mhoiia kara swoki iti iikam whiekakim sima wi kariirar kigwini. Iriig.

**Yaowae Adin ninomor kouanin mhoiia siya wa swoki iti**  
(Mk 13:24-27; Lk 21:25-28)

<sup>29</sup> Hik komiia ta iia saiir haiya saeya dig nwoki mi bieyin wa kakauu iuguski mi bwana wi mi whwo rani mi nauunim wi ninomor kou hiranka nikiigiiki. Mi ninomor kou hiran dimin komii komiiyim, sima wi niini haniina nitki. <sup>30</sup> Mi ta ii aiirin digworaekwo nhirim ninomor kou hiranim mhoiia wi iikamim wi simiir niisiimauuwi ta iia. Kara Yaowae Adin ninomor kouanin wi saiir swoki iti mi iikam isidin hinda tindanim nu tiranim sima wi nou prasae kin tani. Mi Yaowae Adin ninomor kouanin sima wi kariirar kigwini waumirsima kariir dimin kirie komiiyim paenan niuyaeiyim wi simaka ninkin iti. <sup>31</sup> Iia kara niti, kidin wa maski. Mi iia siya kid maski mi kariir paekwosimim sima wa namki omom omomim hida tinda nwowim simiir, iikamim kara nimbinim sima wi kariiram nikiunani.

**Whrougiwokiyim iia Jisis siya nitana saiir niisiimauugin**  
**iikamim simiir**  
(Mk 13:28-31; Lk 21:29-33)

<sup>32</sup> Kima whrou siir bidi yinokninkinim. Iia pi whrou siya woki ti hiriinanin krime pa ninokninkini opin wi sipi niuwi. Mi opud naowo wa mi ikii kini. Ta hiriinan iia saeya opki niuwi aeya. <sup>33</sup> Ini mi owin,

mhoiia kima ha kigi ti dimin taemin whiekakim kara boinim ini nimbiyamim, kima ha dinokninkinki, iia kara nitana ini kingiin nwowa. <sup>34</sup>Kara kimiirin yaimwo aiirar boini, iikamim sima ta ii aiirar niki owim sima wi niki aonam tani mi ti digworaekwo whiekakim wa nimbiyami. <sup>35</sup>Nu ninomor sowa wa digi mi kariir yaiya wi swoki digi rani. Niingaka. Saeya wi hiriir nwoyokiyokii. Iriig.

**Inkam nwirkin ta iia Jisis siya nitana saiir swoki inokninkin tani**  
(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30,34-36)

<sup>36</sup>Inkam nwirkin ta ii aiirin ninokninkin mimin tani. Mi paekwosimim ninomor kou hiranim sima iriipa hiriinan sima saiir mi inokninkin tani. Kara Yaowae Adin saiir mi inokninkin tani. Niingaka. Adi Komii sasa ninokninkini ta iia kara nitana. <sup>37</sup>Iia Noa siya nwowa mi siyiuim saiir tirim, hiriinan siyiu kaimwowim wi saiirar swoki tiri iia kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara swoki iti. <sup>38</sup>Iia op komiiyin siya niuunani karamaeya niki owin, sima ti hiriinan siyiuim simiir tirkim opmin kwiya mi naemin nongwomamair aeikiyam mi wigmin priinonkwonakaeyam. Mi ini Noa siya yambudkiyin siyaiia hiriir. <sup>39</sup>Iikamim sima bi ninokninkinkim mi sima ini hiriinana mi prii ywowim. Sima ha bi naingwokim ti diminim wi simbi nimbiyami. Niingaka. Mi op komiiyin ha niuunaniyin mi ini iikam whiekakim simiirar kaipri hainamim mi sima ina yaonamim. Kara Yaowae Adin ninomor kouanin kara niti wi hiriinanar mi tiri. Sima wi ninokninkin tani mi wi ha nwokwokin tani iia kara nitana saiiram. <sup>40</sup>Mi iia kara swoki iti sima wi ninokninkinwin tani. Mi inkam nwisko sowa iripa mii miriiguwaki mi wi nwiruwaniya nikiunami mi nwirin siirin wi hirar haiburgigi. <sup>41</sup>Mi wig iso sowa iripa mii miriiguwaki mi ira wa nami mi ira wi hirar haiburgigi. Mi hiriinankiniuwi <sup>42</sup>kima, kima kimasiyar mintiraowin. Kima ninokninkin tani, paki hiniin iia wi sae swoki iti kara kimiir Inkam Komiiyin. <sup>43</sup>Kima ti dimin imiir daingwo, omakain adin siya ha ninokninkini hii tauaeen inkamin pi sipi niti mi siya pa nidwo kaowi mi hiiyan inkamin pi hiriir napninopkainam tani <sup>44</sup>Kima iriipa hiriinan ha nhinkaokwokin, kara Yaowae Adin ninomor kouanin igwira kara niti ina nwowa. Mi kima wa ninokninkin tani kara wi ta hiniin iia saiir niti. Iriig.

**Boiniyio yaiya mii biyie mi mii miyik miriyo sowiir boiniyioka**  
(Lk 12:41-48)

<sup>45</sup>Piki hiniin miyan inkam ikin kwoin miyikakin mi siir mii imiir sibgu kigriraowiyin, ha? Biyan inkamin siya minam nimbingin siya siir miyan kam nhirim simiir kigriraowim mi nae simiir mi inkin hauu aeyim naeni ii aiir. Iia ti inkam hiriinanin siya ti diminim simiir

wakaeyokna diriraerari mi siya inkam miyik ieya. <sup>46</sup>Mi mhoiia siir biyan inkamin ha nitin mi siya ina ini kigniyan ti miyan inkam iir mi miyim biya siya boingigim ini hiriinanar miriikwokinim mi ti biyan inkamin siya wi maigimaigra nwowi siirin. <sup>47</sup>Kara kimiirin yaimwowa boini, mhoiia ti biyan inkamin, wi siir nimbini, siir dimin komii komiiyim siya kigiraowim. <sup>48</sup>Mi ti miyan inkam biyieyin siir kwoinin ha naingwowi, kariir biyan inkamin siya wi nitsisau rani <sup>49</sup>mi siya siir iripa mii miriiyim kamim simiirin ina tio bwakainanamin mi siya op biye kwiaeyim kamim simaka mi aekwiaekim. <sup>50</sup>Mhoiia ti miyan inkamin siir biyan inkamin siya niti mi ti miyan inkamin iya siya nitana sair ninokninkin tani. <sup>51</sup>Mi biyan inkamin siya niti wi ti miyan inkamin siirar tirbumbuninkinki mi siya siirin kamim niksisaeyim simaka nikmwin owaiginiuw. Ta maeyau aiirin iikamim sima wi nou prasae kin tani mi sima wi simiir big imiirar ninan aekiyimkiyiki. Iriig.

#### Mwiigak kopak iuurim simiir boiniyo yaiga

**25** <sup>1</sup>Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana mi ini mwiigak kopak iuurim simiir hiriinan ywowin. Inkam nwirin wiga tariinanar kwonkwonakin mi ti mwiigak kopakim simiir yuukidim warar hainam, sima siirin siyu hir napyiskaiwinam namkim mi siir nikiunaniyim. <sup>2</sup>Mi iriiyarim ninokninkin miyikakim mi iriiyarim ninokninkin miyik karamaekim. <sup>3</sup>Mi wigim ninokninkin karamaeyim sima yugid nhiingam simiirara hainam mi sima yaeya op (kerosin) haimiiyim simiir wara bi hainamkim. <sup>4</sup>Mi wigim ninokninkin miyikakim, simiir opim (kerosinim) aimwoniya yaokai hainam simiir yuukid imakar. <sup>5</sup>Ti wig nonkwonain inkamin siya bi niki itsisaugin. Mi ti wig iuurim simiir nhwowim ina yiridim mi sima ina whwonkainamim.

<sup>6</sup>Mi yai kwira ini niibwopwo komiia saiirar kauwok boiniwiiya wigkam wino nonkwonao ini nitwiiyo. Kima siirin siyu hir dapyiskaiwin mi siirin wikiunani. <sup>7</sup>Ti mwiigak kopak iuurim ina nhiingiwiiyim mi sima simiir yugid imiirar diriraerar hainamim. <sup>8</sup>Mi wigim ninokninkin karamaeyim sima boinki, ninokninkin miyikak wig imiir, kima op (kerosin) haimiia krimiir whauugi. Krimiir yugidim pi simbi tingiyami. Mi krma diriiyar nami. <sup>9</sup>Mi wigim ninokninkin miyikakim simiirin hiniina yowarkii boinki. Niingaka. Ta op (kerosin) haimiisima, kima mi krma saiirararin pi dig nwo rani, kima omaka digworaekwo sainiya saiir hir sainaki kimamar. <sup>10</sup>Mi sima op (kerosin) sainam bidi yamim mi wig nonkwonan inkamin siya ina yitin. Mi wigim siirim waikaokwokinim ina yamim omaka hiriir wigwas nae komii aiirim mi sima anowin ina haiginikougiyin.

<sup>11</sup>Mhoiia mwiigak kopak iriiyarim ina swoki itim mi sima ini kauwok boini, Biyan Inkam Komii kira anowin krimiirim haiwaoki. <sup>12</sup>Mi siya

ina yowarkii boinin, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kara kimiir bi ninokninkinkin. <sup>13</sup>Mi Jisis siya simiir boinki, kima mintarao. Dimusi rani, kima ninokninkin tani, iya mhoiia kara nitana.

**Boiniyo yaiya miian kamim umir gribgak haiyim simiir boinka**  
(Lk 19:11-27)

<sup>14</sup>Adi Komii siya siir digworaekwo whiekakim simiir kigirkakana saeya ini biiyan inkamin aru maeyau namam minin mi siya siir miian kam nwoimim simiirin ha nikiunain mi siir digworaekwo whiekakim simiir iin yinkwo hauugik sima kigriraowim mi ini sair hiriinan ywowin.

<sup>15</sup>Siya siir miian kamim simiir siyu ikim mi simiir kirie ikim simiirar kigin mi siya umirim simiirin yapayapa mair asi hid hauugin. Mi nwirin umirim 5,000 kim siir mi nonkwo hauugikim mi nwirin 2,000 kim siir mi nonkwo hauugikim mi nwirin 1,000 kim siir mi nonkwo hauugikim. Siya simiirin hiriinan tirkikin mi siya ina yamin. <sup>16</sup>Mi siya aru maeyau bidi yamkiyin mi bi kimiminkikin inkamin 5,000 umir haiyin ina miriinanin ti umir imiirar mi yaeya 5,000 nhirim ina swoki mirii haiyin. <sup>17</sup>Mi ti inkamin 2,000 umir hainaowidin, yio iriipa hiriinan siya ina mi mirii namin mi 2,000 umira swoki mirii hai. <sup>18</sup>Mi inkamin 1,000 umir hainaowidin, siya ie ini opuin umirim siir Biiyan Inkam Komii ieya hauugikim simiir haigiprakaiyam.

<sup>19</sup>Bwan whiekakim bidi yamkiyam mi mhoiia ti miian kamim simiir biiyan inkamin ina yitin mi umirim siya hauugikim simiir kitibmii boinam nitkin. <sup>20</sup>Mi inkamin umir 5,000 hainaowidin siya ina yitin mi umir 5,000 nim siya mirii haiyim simiir warar hainam mi siya boin, inkam komii kira umirim 5,000 na hauugikim mi kigi mi kara ha mirii nanaeyin mi 5,000 umira swoki inkin mirii hai. <sup>21</sup>Inkam komiiyin siirin hiniina boin, kira miian inkam miyikin, kira mii miyika sibgu miriigin, kira miia sibgu kigriraowikin, kira dimin sisimim simiirar sibgu kigriraowin. Kara hiniina naingwowa kira digworaekwo whiekakim simiirar kigrirao irkak. Mi kira kanakar uni mairgimairgani: <sup>22</sup>Mi inkamin 2,000 umir hainaowidin mi siya ina yitin mi siya ina yaboiniyan, inkam komii kira kariirin 2,000 umira hauugin, kigi. Kara ha swoki mirii nanaeyin mi umirim 2,000 na swoki inkin mirii hai. <sup>23</sup>Siir biiyan inkam komiiyin siir boinki, kira miian inkam miyikin, kira mii miyika sibgu miriigin, kira dimin sisimim simiirar sibgu kigriraowikin mi kariir digworaekwo whiekakim wi kira kigriraowi mi kira kanakar uni mairgimairgani. <sup>24</sup>Mi inkamin 1,000 hainaowidin yio siya ina mi itin mi siya ina boinin, inkam komii, kara bidi yinokninkinin, kira inkampaii rani, sasae digworaekwowim inkam nwirni numiranin kira pi simiirar priiningugu hai. Mi kira twonid isim inkam nhirmi niki okmwini whrami, isim sima, haiginki mi twonidgiinin sima. Mi twonidgiinin

kira pi kiriir omaka hiriirar swoki hainami. <sup>25</sup>Kara pi nididgin kiriirsi mi kara ha namin mi kiriir umirim nunau ie ini ophaigiyyu. Mi kigi! Ha tisi kiriir 1,000 umirim. <sup>26</sup>Inkam komii siirin ina yowarkii boinin, kira miyan inkampaii rani! Kira nhakiu kiriekin! Kira kariirin ina ninokninkinin kara inkam nwirni nokmwini inkini numiran sasaeyim mipi kara swoki ingugu haiyirkaki mi iriipi hiriinan kara inkam nhirmi ya nokmwini hai twonidim numir hirankin mi ti twonid imiirin pi kara swoki haiyirkaknami omaka hiriir. Kira ti simiirin ina ninokninkin, aniya? <sup>27</sup>Kira kariir umirim omaka umir haigiya saiir haigi karamae dimusi nwokin, saeya yaeya umir swoki inkin mirii haiyim, ha? Mi iya kara swoki itkiswo mi kariir yaeya (profit) umirim simiir wara pi swoki hainiyan. <sup>28</sup>Mi kima ti umir 1,000 nim simiirin siir inankin ti swoki hai mi inkamin 10,000 umirkakin siir ti swoki inkin hauugi. <sup>29</sup>Dimusi rani, kam nhirim dimin taemin whiekakim sima simiirin mii miyik sibgu miiriyim mi kara simiirin wi idwowa swoki inkin hauugi digworaekwo nhirim. Mi inkam nwirin siya siir digworaekwowim kwisuwakiniuwu mi siya simiirin mii sibgu mirii karam nwowi mi siir dimin sisimim siya nonkwowin mi wi siir inankar swoki hai. Mi siya wi niinga nwoki. <sup>30</sup>Mi ti miyan inkam biyeyin siir kiyitkaigi maeyauwa niibwomambwo nwoyiya saiir hiriir. Ta maeyau aiirin sima hik kimpipisu haii mi sima wi simiir big imiirar naekiyimkiyiki. Iriig.

**Yaowae Adin ninomor kouanin siya iikam isid  
whiekakim nu tiranim wi simiir hidi**

<sup>31</sup>Mhoiia kara Yaowae Adin ninomor kouanin siya wi inkam komiiyin nu kigriraowiyin siir hiriinan nwowi mi siir paekwosim whiekakim mi siya dimin miyikim paenan niyaeiyim simaka warar ninkin iti, ta ii aiirin siya wi inkam komiiyin nu kigriraowiyin digworaekwo whiekakim simiir wi siir ipii aiirar nidwokaii. <sup>32</sup>Mi iikam isid whiekakim hida tindanim wi kariir whwonkam idar nwomimiri mi kara simiirin wi isid whisa hidaigini mi inkamin sibsib, meme kigriraowiyin siir hiriinan hidi. Sibsibim maeyau kwira mi memeyim maeyau kwira. <sup>33</sup>Mi kara wi hiniina hidaiginiuwu. Iikam miyikim sibsib nanim wi kariir ina iniga namki mi iikam biyeyim meme nanim wi kariir ina yaoyaeya saiir namki. <sup>34</sup>Mi kara inkam komiiyin nu kigriraowiyin digworaekwo whiekakim simiir, kara iikamim kariir ina iniga nokwoim wi simiir boinki, kima iikamim Adi Komii siya tirhaiginiuwim wadie, kima ha dam digworaekwo miyikim miyikim biya kariir Adin siya nimbinim iya ti nu iir nonkwokwowa saiir, simiir tini haiyyu. <sup>35</sup>Dimusi rani, iya kara mhiirima nwowa mi kariirin kima hauu aekin mi iya kariir kwoinin opam haeyin mi kariirin opa kima hauu kwiyaekin. Kara om whiran inkamnanargin mi kariirin kimiir omaka hiriirar mi whinam. <sup>36</sup>Kara yuiis karamae nwowin mi kariirin yuiis kima hauu iigin. Mi kara maki niyiyin mi kariirin kima

kigriraokin mi ini kariir ma aeyar digiyin. Mi kara omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriia sair nwowin mi kima kariirar nap kigraraonakikim. <sup>37</sup>Mi inkam miyik miyikim sima wi siir yai aka nowarkii boini. Biiyan Inkam Komii, piki hiniin iya krma sair kigin kira mhiigi naowin, krma naeyim paki hiniin iya sair hauu aekin, ha? Mi kiriir kwoinin paki hiniin iya sair haiekin opamin mi krma op kiriirin ha hauu kwiyaekin, ha? <sup>38</sup>Paki hiniin iiga krma kiriir kigin kira om whiran inkamnan nwowin mi krma kiriirin krimiir omaka hiriir whinamin, ha? Mi paki hiniin ii aka kira yuiis karamae nwowa mi krma yuiis kiriir hauu iyyin, ha? <sup>39</sup>Paki hiniin ii aka krma kiriir kigin mi kira makak nwowin mi kira omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriia sair nwowim mi krma nini ap kigraraonakiyin, ha? <sup>40</sup>Mi kara Yaowae Adin siya simiirin wi hiniina nowarkii boini, kara yaimwower boini: Mi digworaekwo whiekakim kima tirim ti kariir nomiiyauin inig sim karamaeyin siir mi yio hiriinan siyiun kima kariirar whindiriraerarkim.

<sup>41</sup>Mi mhoiia siya simiir boin digiyin mi iikamim siir yaioyaeya nwowim simiir boinki, kima kigugu iugusan iikamkim! Kima damki, paeya iinokiinok niuyokiyokiya hik kimpipisu haiia sairam. Mi iinokiinoki hirar nwokaeyami mi ta paeya Adi Komii siya Setan mi siir paekwosisimim simiirim diriraerar namginkin. <sup>42</sup>Dimusi rani, biia kara mhiigi naoin mi kima kariir bi hauu aekin mi kariir kwoin opam haieyin mi kima op kariir bi hauu kwiyaekin. <sup>43</sup>Kara om whiran inkamkin mi kima kariirin bi nikiunamkim kimiir omaka hiriirin. Mi iya kara yuiis karamae nwowa mi kima yuiis kariir bi hauugim. Mi iya kara makak nwowin mi omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriia sair hir nwowin mi kima kariir bi nini apririr kignakikim. <sup>44</sup>Mi kara ti yai hiriinanin simiir boin digii mi sima kariir yai aiirin wi hiniina nowarkii boini, Biiyan Inkam Komii, paki hiniin ii aka kira mhiigi naowin mi krma kiriir kigin mi kiriir kwoinin opam haeyin, kira om whiran inkamkin, kira yuiis karamaekin mi kira paki hiniin ii aka maki kira niyyin mi omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriia kira sair nwowin. Mi krma kiriir kigim, ha? Mi krma diminim simiir bi kigim mi krma kiriir paniinsi whindiriraerarsi. <sup>45</sup>Mi kara inkam komiiyin simiir yai aka wi hiniina nowarkii boinki, kara kimiirin yaimwo aiirar boini, kima kariir nomiiyau nwirin inigsim karamae nwowin siir sibgu grab karamae nwowi mi ti hiriinan siyiun yio kima kariir bi sibgu grabgim. <sup>46</sup>Jisis siir yayim hiniina ini boin digi. Mi ti hiriinan iikam isidin sima wi paeya nami, sima wi hik kimpipisu prasae nini haiyu rani, iinokiinokin. Mi iikam miyik miyikim sima wi omwaiya waiyayokiyokiii. Iriig.

**Inkam komiiyim sima ina kitibmii boinim siyiun**

**Jisis siir nisomaowam**

*(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Jo 11:45-53)*

**26**

<sup>1</sup>Jisis siya ti siir yai whiekakim iikamim simiir boinmimauu digiyin mi ta ii aiirin siya siir mii kigna miriiyim simiir boinki,

<sup>2</sup>kima ina ninokninkinim, ii komiia wou nikwo aeniya, ii kwisuwa nwowi krime wi sair naei. Mi ta iia kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin sima kariirin wi sauan omomin siir kinmauu iti mi paeyin hiiniya nirioninkinin saika nirinugi.

<sup>3</sup>Mi ta ii aiirin prismi yaowae ad ikim mi Isrel simiir biian inkam komii ikim, sima prismi yaowae adin, siir inigin Kaiafaskin, sima siir omaka komiia sairara ywomimiru. <sup>4</sup>Mi sima yai minam haingiriyu boinaigim, siyiuin Jisis siir nimprio nonkworimdiinu hainim. <sup>5</sup>Sima ina boinim, krime ti dimin hiriinanin iiyim wou nikwo aeyim simiir kipi diriraerar. Dimusi rani, iikam sima yai wi krimaka niniisi. Iriig.

**Wiga wa piui miyik whakiyin Jisis siir mwo iir yaokin**  
(Mk 14:3-9; Jo 12:1-8)

<sup>6</sup>Jisis siya om Betani hir nwokin, inkam nwirin ma biyieya paowagi pisikomkopouin siir omaka hir, siir inigin Saimonkin. <sup>7</sup>Hiya Jisis siya omaka hirar nwowin mi wig ira siirim yit mi wa mobin piui miyik whakiyin, umir kasaka bi sainikin, ira hainani. Hiya Jisis siya hiia sairar niki idwo aeyin mi ti siia mob wakakin, piui miyik whakiyin Jisis siir mwo iirar yaokinki. <sup>8</sup>Kamim siir kigna miriyim sima hiriinan kigiyim mi io ina ywowim, sima boin, ti wain whisarii dimusi naoki iuguskikin, ha? <sup>9</sup>Krime ti siia mob wakakin inkam nwirin hauwi, siya sainim mi krime siirin wi umir prasae dihaii mi iki iikam paeprikabim wi simiir pi hauwi. <sup>10</sup>Jisis siya simiir yaiya ina yinokninkinkiyin mi siya simiir boinki, kima ta wiga sairin hiriinan dimusi tiri saeya nididamin, ha? Saeya ti hiriinan siyu miyikin kariirar tirka. <sup>11</sup>Iikam paeprikabim sima wi kimakar nwoyokyoki mi kara kimaka wi ii priei nwo rani. <sup>12</sup>Mi ta wiga saeya ti wain kariir piu naokinkiyin saeya kariir naoni siyiuin siirim diriraerarka Juda krimiir siyiuin hiriinana tiriikin. <sup>13</sup>Mi sima wi sairar naingwo yokiyokii. Iriig.

**Judas siya minam nimbingin Jisis siir kinmauu itim pris kamim simiir**  
(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)

<sup>14</sup>Mi ta ii aiirarin kamim siir kigna miriyim iur nwisko, simiir nwirin siir inigin Judas Iskariotkin, siya prismi biian kamim simiirim yam. <sup>15</sup>Mi siya boin, kima kariirin wi dimu dimin hauwi mi kara Jisis siirin wi kimiir kinmauu iti, ha? Mi sima siirin umir silva im kamnwir iura hauu. <sup>16</sup>Mi ta ii aiirin siya ina yap hainsran bwakaiyin, Jisis siirin simiir kinmauu itim. Iriig.

**Jisis siya kamim siir kigna miriyim wou simaka nikwo aekin**  
(Mk 14:12-21; Lk 22:7-14, 21-23; Jo 13:21-30)

<sup>17</sup>Biigi biian iia bretin yis karamaeyin siir naeiyi mi kamim Jisis siir kigna miriyim sima ina yitim mi sima ina boinim, kira painina

naingwowi krima digworaekwowim papi diriraerar haigini mi kira wou krimaka papi nikwo aei, ha? <sup>18</sup> Mi Jisis siya simiir boinki, kima om komii Jerusalem hiriir dapninopkainam mi kima inkam nwirin siya krimiir bidi yinokninkinin siirin hiniina tini boiniu, inkam yai krimiir nowomwarkaiyuuiyin siya hiniina boinkikin, ii kariira naowana ini kingiin nwowa kara kamim kariir mii kigna miriiyim wou simaka nikwo aeyam naingwowi kiriir omaka waraur. <sup>19</sup> Kamim Jisis siir kigna miriiyim yaiyim siya boinkiyim simiir hiriinanar mi tir mi sima wou nikwo aeyamin ina diriraerarim.

<sup>20</sup> Mi ta iya saiir naioka Jisis siya mi siir miian kam iuur nwiswo simaka yidwokai aekairib. <sup>21</sup> Sima niki idwo aeyim mi siya simiir boin, kara kimiirin yaimwo airar boini, kariirin wi kimiir nwirkar nap wouwi wir kam biyeyim io kariir nwowi simiir. <sup>22</sup> Mi iya siya hiriinan boin digiyin mi sima hik prasae bi haigim mi siirin sima nwonira nwonira sriii, Biian Inkam Komii mi tari kara, aniya? <sup>23</sup> Mi Jisis siya ina yowarkii boinin, kimiir nwirin iin siira kanaka ninkin inopmai two saiir mi kariirin wi siyar kinmauu iti. <sup>24</sup> Ihi, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin naowam, biya ywokwo komii saeya kariir boina saiir hiriinan. Ti inkamin kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin wir siir napwouwi siirsi naingwo yimiyokii. Ini mi owin siirin yopigi mi aokaina karamaekiswo ti inkam iirin. Dimusi rani, ta iya siya wa kigugu iuguski. <sup>25</sup> Mhoiia Judasin, inkamin Jisis siir sauan kam imiir kinmauu itin siya Jisis siirin hiniina srii, iikam nowomwarkaiyuuin inkam mi tari kara, aniya? Jisis siya siir boinki, wa kira boina ini kaimwower ywowa. Iriig.

**Jisis siya bret ikin mi op wain aka siir miian kam imiir hauu aekin  
siir swoki aingwo warkaigiyim**

*(Mk 14:22-26; Lk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)*

<sup>26</sup> Sima ha niki aeyim mi Jisis siya bretin ina haiyin mi Adi Komii siir boin wadieki mi ina yinopkiyin mi kamim siir kigna miriiyim simiir hauugi sima naeyim mi siya ina boinin, kima hai mi ha dae, takina kariir kip aeya. <sup>27</sup> Mi mhoiia siya op mob wainin ira hai mi Adi Komii siir boin wadieki mi siya simiir hauugi mi ina boinin, kima whiekakim ti op wain mob iir kwiyaeki. <sup>28</sup> Ti diminin kima kwiyaeyin siya kariir nhieka. Kara wi minam naokiki Adi Komii siir nimbina wa nimbiam iikam whiekakim simiir dimin biye imiir haiyoprimdiyumiiigiyim. <sup>29</sup> Kara kimiirin yaimwowa boini, kara wi op wain saiir swoki kwiyaee mimin tani. Mi kara ta op wain wina saiirin wi kimaka swoki inkin kwiyaee kariir adin siir om hir. <sup>30</sup> Sima ha nae digiyim mi mwai kwira saiir wao mi wao digiyim mi sima yaba hiriir yapniyam mi sima mhiu Oliv hiriir yam. Iriig.

**Jisis siya Pita siir boin kira wi digiumii kariir haimriyuwi**  
(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Jo 13:36-38)

<sup>31</sup> Sima mhiu Oliv siirin ha nimbiyamim Jisis siya simiir boinki, kima whiekakakarin ta nii aiirin kima wa nidam ninopki, ta hiriinana Adi Komii siir Ywokwo Komiiya saeya hiniina boinka, kara inkamin sibsib kigriraowiyin siir nisomaoki mi sibsib isidin wa nidam ninopki. <sup>32</sup> Mi kara wi ie hirankar swoki insiin idwowi mi kimiir biyyin wi kara nam kwokini nu Galili hiriirin. <sup>33</sup> Pita siya siir yai aka ina yowarkii boinin, sima nidamamki windi kara wi wara nidamam tani. <sup>34</sup> Jisis siya siir boinki, kara kiriirin yaimwo airar boinki, ta nii aiirin iuumin wi niki ik rani mi kariir inig iirin kira wi kwoima miisisei mi kira wa boini, kara siir bi ninokninkinkin. <sup>35</sup> Pita siya boin, kara kinaka naonamim minki windi mi kara wi hiniina boin tani, kara kiiir bi ninokninkinkin. Niingakiinga. Mi kam nhirim kigna miriyyim sima hirihiiriinan yaigina boin digi. friig.

**Jisis siya numir Getsemani hir srii boinkin**  
(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

<sup>36</sup> Jisis siya simaka warar yam numir kwira saiir, sima ha dapikim Getsemani. Mi siya kamim siir kigna miriyyin simiir boinki, kima tirar didwo, kara hinda nami nhwo kwis boiniuwi. <sup>37</sup> Mi Pita siya mi Sebedi siir yinisim nwis owa simiir yikiunam mi ini sima yamim. Tariinanin siya ini hikaka ywowin mi siya hik kimpipisu prasae bi kinkin. <sup>38</sup> Mi siya simiir boinki, kariir mhii kwoinim ini hikaka nwowim, kariirin wi ta hik aeya nisom aowi, kima tapaiir dwo mi kariirsi whin naingwoyimiyyok. <sup>39</sup> Mi siya haimiisima ha namkiyin mi siya itwaomiya yakainam nua hiriir. Mi hiniina srii boin, Adi ini mi owin, kira ta hika saiir haigi, kira kariir kwoin iir kipi naingwo ap. Niingaka. Kira kiiir kwoin iirar daingwo ap.

<sup>40</sup> Mi siya ha kwisboin digiyyin mi siya kamim siir kigna miriyyim simiiram swoki am mi ina ini kigiun sima nhwo hirar whwonkaii mi siya simiir yinidgu. Mi siya Pita siir boinki, kima kanaka ninkin aingwoyimiyyok idwo waikao karamae dimusi nwokim ta ii haimiisima aiirin, ha? <sup>41</sup> Kima kimasiyar mintarao mi nhwo ha kwis boin, dimin biyieki kimiir kinainkiuwi kima wi kiriekak nwo rani, kaimwo kiinga. Kwoinin ina naingwowin mi piu saeya kiriekak nwo rani.

<sup>42</sup> Mi mhoiyya siya ha swoki amin mi hiniina swoki srii boiniu, Adi, tiki hik hiriinanim kira saiir nikwo waisi iuguski karamae nwowi mi ta hik hiriinana kara saiirin wa haii mi kira kiiir kwoin iirar daingwo apiski mi ha diriraerar. <sup>43</sup> Mi mhoiyya siya ha swoki itin mi siyar yap kigni sima nhwo hirar swoki grinkin whini, sima nhwoki niridgim mi sima nhwo asi whwinkim.

<sup>44</sup>Mi Jisis siya simiir swoki haiburgigin mi kwoimaka ina swokini kwis boiniuin, diminim biya siya niki kwis boinim mi simiir hiriinana swokini kwis boiniu. <sup>45</sup>Mhoiia siya kamim siir mii kigna miriyyim simiirim swoki itin mi simiirin ina yaboiniyyin, kima ina niki whinim, aniya? Wakae! Kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin kariir nonkwoniyana iya, kamim io kariir nwowiyim sima, saeya kingiin bidi yiniyaniya. <sup>46</sup>Kima dinsiingi mi krime pi nami, kigi, inkamin wir kariir napwouwanin siya ini kingiina nitin.

**Judas siya Jisis siir kinmauu itkin kamim io siir nwowiyim simiir**  
(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Jo 18:3-12)

<sup>47</sup>Jisis siya ha niki boiniyyin mi Judasin simiir inkam nwirin iuur nwisaka kigna miriyyin siya ina yitin. Mi inkam isid komiyyin ini saika yinkin itin, sima kamkiu minim mi dan minim ini warar hainaniyyim. Prismi biyyan kam ikim mi Isrelmi biyyan inkam komii komiyyim simiirin sima nikropkikim. <sup>48</sup>Mi Judasin inkamin wir siir napwouwanim siya simiirin hiniina boinmauu nam, kara pi inkam nwirin siir naki aepirimdiiniuwu mi kima pa dinokninkinki ti inkamin Jisis siyarkin. Mi kima pi siir donkworimdiinu. <sup>49</sup>Mi bi kimiminkikin ini Jisis siiramar yitin mi ina boinin, akamie, ilkam nowomwarkaiyyuwin inkam. Mi siya siir yaki aepirimdiiniu. <sup>50</sup>Jisis siya siir boinki, nomiyau, diminin kira minam nitin mi siirin ha minsasau. Sima ina yitim mi simiir iinin Jisis siir ini onkworimdiinuni. <sup>51</sup>Inkam nwirin Jisis saika nwokin mi siir kamkiuin ina kiwok haiyin. Mi prismi biyyan inkamin siir miyyan inkam nwirin siir wiin aiir yaki haingrip itkigi. <sup>52</sup>Jisis siya siir boinki, kiriir kamkiuin siir maeyau aiirar swoki hopkrikiugi. Kam biye whiekakim sima kamkiu imiir hainanii yaii niniyyim mi wi yamdi kwiruwu sima sima hainuwu wiir haiginiuwu. <sup>53</sup>Panopi kira ina ninokninkinin, kara kariir Adin siirim sriikiso diga pi ywowin mi di kimiminki siir paekwosimim kariiramin kasa kasa di nikropki kariir whinkinsiisim. Inkam simiir mwianim dig rani. <sup>54</sup>Mi kara hiriinan tiri mi ti diminim biya Ywokwo Komii saeya boinim sima wi painiina nimbiyami, ha? Adi Komii siya bidi boinin ti diminim sima wa nimbiyami.

<sup>55</sup>Mi ta ii aiirin Jisis siya ti kam isid iirar boinki, kima kariir uni onkworimdiinu haini mi kima wasi kamkiu dan minim simiirar nonkwowim, inkam nwirin hii tauaeiyyin siir hiriinan, aniya? Finokiinokin kara Adi Komii siir omaka ilkam simiir nowomwarkaiyyuwiyyin mi kima kariirin saiirar bi nonkworimdiinugin. <sup>56</sup>Ti dimin taemin whiekakim nimbiyamim profet kamim sima winboinkiyim yokwoni simaigim. Mi kam whiekakim siir kigna miriyyim sima Jisis siir haiburgik mi ina yidamkiyyim. friig.

**Sima Jisis siir boinwokiyoop natkaigikim**  
(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55,63-71; Jo 18:13-14,19-24)

<sup>57</sup>Sima kamim Jisis siir yonkworimdiinu mi sima prismi biyyan inkam komiyyin Kaiafas siir omaka saiir hiriir hainam mi kam whiekakim siir

haiburgigim mi kamim siyu ninokninkini ikim mi Isrelmi inkam komii ikim sima sima nwomimirkim hapaiirin. <sup>58</sup>Pita siya siir mhoiiyar yam mi siya arurig hirar ini owou. Mi siya prismi biiyan inkam komiiyin siir omaka maeyauwa hiuyokiyokaiya sair yapninopkainam mi kamim yai niniyim ta maeyau aiir kigriraowiyim simaka ini idwoiu. Mi siya kig ninokninkinam namkin, pi dimu diminkin nimbiyami. <sup>59</sup>Prismi biiyan inkamim mi Judami inkam komii kaunsil ikim sima ina hainsirim inkamin Jisis siir niksiseae boin hiuriyiuim mi sima siir kigi mi wa nwoki isomaowim. <sup>60</sup>Mi kam whiekakim ha nimbiniyim mi niksiseae yayim sima sima ini apkaina boini siirin. Mi sima siirin dimin biyie whir bi swoki hainsir yiskaigim siir nisomaowim mi mhoiia inkam nwiswo ina yimbiniyo. <sup>61</sup>Mi sowa ina yaboiniyo, ti inkamin siya ha boinkin mi siya Adi Komii siir omaka komiia sairin wa niininkuigi mi siya sairin wi ii kwoimuwar swoki mirii ninokougi.

<sup>62</sup>Mi prismi biiyan inkam komiiyin siya siir yokwao boinki, kira yai kwir nowarki boinam naingwo rani, aniya? Ti hiriinan yayim sima kiriir dimusi boiniuriyiuwi, ha? <sup>63</sup>Mi Jisis siya yai bi swoki boin miminkin mi prismi biiyan inkam komiiyin siya siir boinki, kara kiriirin Adi Komiiyin omwai waiya yokiyokiiyin siir inigin siir nikwao boinki! Kira krimiir boinmauugi kira Kraiskin inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, aniya? <sup>64</sup>Jisis siya prismi biiyan inkam komiiyin siir boinki, kira bidiya boinkiyin. Mi kara kimiirin pi hiniina boinki, mhoiia wi kima kigi, kara Yaowae Adin ninomor kouankin nitin kara wi Adi Komii siir ina iiniga sair nidwowi mi kara wi kirie whiekakar nwowi. Mhoiia kara swoki iti kara wi ninomor kou hiran waumira wi saika ninkin onaiini kirie komiigak. <sup>65</sup>Jisis siya hiriinan yai boinkiyin mi prismi biiyan inkam komiiyin siir yiuisa ina yiinikiwitkiyin siya iikamim simiir niisiimauugin siya iokakin mi siya ina boinin. Siya Adi Komii siir yai aiir nigbumbu boinkin mi krime kam nhirim whinboinam kipi swoki ikiuna kima bidi wakaeyim siya nigbumbuwa Adi Komii siir. <sup>66</sup>Kima paniina naingwowi, ha? Mi sima siir yai aka hiniina yowarkii boin siya yaigakin mi siya hiriir daonam.

<sup>67</sup>Mi sima ti yai imiir boin digiyim sima Jisis siir whwonkam iirin yaeyopni yaskinpapaki mi sima siir yibwambwaeki mi kam nhirim sima yiuisa siir whwonkam iir kikogruginugi mi sima siirin ina yobombwaeyin. <sup>68</sup>Mi sima boinki mi kira Kraiski niuwi, inkamin Adi Komii siya nikropkiyin Mi kira profet yai krimiir boinki, kiriirin nhinga tiowi, ha? Iriig.

**Pita siya boin, kara Jisis siir bi ninokninkinkin**  
(*Mk 14:16-72; Lk 22:56-62; Jo 18:15-18,25-27*)

<sup>69</sup>Pita siya hiira omaka sair hiuyokiyokaiya sair yainau hirar nidwokin. Mi miiyan wig ira saeya kingiin ha nita siir kigam mi saeya

siir boin. Kira iriipa hiriinan Jisisin nu Galilianin saika warar nwokin. <sup>70</sup>Mi Pita siya kam whiekakim simiir whwonkamida kintiirgi, kara wari yaiya kira boina saiir ninokninkin tani. <sup>71</sup>Mi Pita siya yaba ha namin mi siya aru hir yani idwowiu ano kingiin hir. Mi wig ira saeya siir kiga mi saeya iikamim siir kingiin nwowin simiirin hiniina boinki, ti inkamin siya Jisisin om Nasaretanin saika warar ninkin okin. <sup>72</sup>Mi Pita siya ina swoki kintiir boinkiyin, kara Adi Komii siir inig iirar nikopaisisirki, kara ti inkam iir bi ninokninkinkin. <sup>73</sup>Mi mhoiiyarin kam nhirim hinar nokwokim, sima Pita siir boinki, kaimwoki kaimwokiinga kira Jisis siir isidin siir hiriinanar inkam nwirkin kiriir yaiya simiir yainana wakaei. <sup>74</sup>Mi tariinanin Pita siya ina yikopaisisirkiyin, kaimwoki kaimwokiinga. Kara ti inkamin siir bi ninokninkinkin. Niingaki, niingakiinga. Mi kariir yaiya kaimwo karamaeki niuwi mi Adi Komii siya kariirin hik pa hauuwi hiriinan yai boinkiyin mi iuumin ina yikiyin. <sup>75</sup>Iuumin nik digiyin mi Pita siya yaiya Jisis siya boina ini saiirar swoki aingwowarkainakiyin mi iuumin wi niki ikrani mi kira kariir inig iirin wi kwoima miisisei, kara siir bi ninokninkinkin mi Pita siya yaba hiriir namin mi ina yani ouwouwin. Iriig.

**Sima Jisis siirin nu Roman inkam komiiyin Pailat siirim yikiunam**  
(Mk 15:1; Lk 23:1-2; Jo 18:28-32)

**27** <sup>1</sup>Hiya pirkinyakwoka mi prismi biian inkam whiekak ikim. Mi Isrel simiir isidim simiir hiran inkam komii komii ikim sima yayim ina yidwo kitibmii boinim, Jisis siir nisomaowam. <sup>2</sup>Mi sima siirin wieyinsopni yomboru mi sima siirin ina kiwowitnamim mi simiir biian inkam komiiyin nu Romanin Pailat, inkam komiiyin nu Judia hiran omim simiir kigiraowiyin siir ini hauugik. Iriig.

**Judasin ini sasar diyankrikiu aowin**  
(Ap 1:18-19)

<sup>3</sup>Mi tariinanin Judas siya inkamin Jisis siir kinmauu itin, sauan kamim simiir, siya bidi yinokninkinin, inkam komiiyim sima Jisis siir hainamim inkam komii Pailat siirim siya nisomaowim mi siya naingwoyimyok idid prasae bi kinkin, ti diminin siya tirin siirsiyin. Mi siya ti umir silva paeyar haoumim ina swoki hainamin, prismi biian inkamim simiiram. <sup>4</sup>Mi siya umir ha swoki hauuwin. Mi siya simiir boinki, kara dimin biye bidi tirin. Kara inkamin dimin biye tir karamae nwowiyin siirin, sau omomin siir kinmauugin mi siya wa naonami. Mi sima siir boinki, siya krimiir dimin tani. Yio siya kiriirar diminkin. <sup>5</sup>Mi Judas siya umir silvaim Adi Komii siir omaka komiia yai nidwokai wakaeiya saiir hir inankrimkrin itkingikin mi siya ha haiburgikin mi ha namin mi yio ina sasar diyankrikiu aonamin.

<sup>6</sup>Prismi biiyan inkamim sima ti umir imiir haiyim mi sima boin, ti umirin minam saingin inkam nwir nisomaowankin. Krimiir siyiun hiniina boinkin Krima Adi Komii siir omaka saiir umirin simaka kipi ninkin haigi. Niingaka. <sup>7</sup>Mi sima yai kwira yimboin tibmiikimai mi ti umirin ini nu haimiiyin Jerusalem hir nwowin hau nonkwokwowyin inkamin ini siir sainin. Sima ha naingwowi ta nu maeyaua iikamim om aruwanim simiir haingikaiyan maeyau nwowim <sup>8</sup>mi ti nuin ti umir iir sainin mi sima ta nu maeyaua saiir inigin hiriinansi dapkin, nuin nhiekakin. Mi ti inigin ina nwokripkaiyin.

<sup>9</sup>Ya ta saeya, yai kwira biiya Adi Komii siya boinkiya mi profet Jeremaia siya winkiya yokwoni, saeya ina yimbiyam kiina. Saeya boin, sima ti umir silva kam nwir iuur imiir hai. Isrel simiir iikamim sima bidi yimbinim ti umir hiriinanim ti inkam iir sainam. <sup>10</sup>Ti umirin sima ini nuin inkam ieya nonkwokwowyin hau, ini siir sainin, Biiyan Inkam Komiiyin siya boinkiyin kariir saiir hiriinan mi kara hiriinan asi tirkin. Iriig.

**Pailat siya srii kasaka bi sriikin Jisis siirin**  
(*Mk 15:2-5; Lk 23:3-5; Jo 18:33-38*)

<sup>11</sup>Sima Jisis siirin inkamin nu Judian omom omomim simiir kigriraowiyin siir whwonkam ida yokmwın okwo haiginiu. Mi inkam komiiyin omom omom kigriraowiyin siya siir sriigi, kira iikamim nu Judia hiranım simiir kigriraowan inkam komiigin, aniya? Mi Jisis siya boin, ihi, wasi kira boinki iskiyin. <sup>12</sup>Mi prismi biiyan inkamim mi Isrelmi inkam komii komii ikim, sima Jisis siir boin hiuriyiu boinkim, siya dimin biyie kasaka bi tirkin. Mi siya dimin biyie bi tirkin mi siya yai kwirmin kwirmin bi swoki owarkii boinkin, ti yai imiirin. <sup>13</sup>Mi Pailat siya siirin hiniina boinki, kira ti yai whiekakim sima kiriir boin hiuriyiu boinim simiir wakae rani, aniya? <sup>14</sup>Mi Jisis siya yai kwir bi swoki owarkii boinkin Pailat siirin. Mi inkam komiiyin omomom kigriraowiyin siya asi nanaakikin. Iriig.

**Pailat siya bidi boinin, ini mi owın paeyin hiiniya nirioninkinin Jisis siirin saika nirinuim**  
(*Mk 15:6-15; Lk 23:13-25; Jo 18:39-19:6*)

<sup>15</sup>Biewi whiekakim ta iya komiia wou nikwo aeya pasova mi biiyan inkam komiiyin omom omomim sim kigriraowiyin siya inkamin omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriia saiir hir nwowiyim, simiirin pi nwira nini ikiunaki. Iikamim sima kauwokiyim inkam nwiramin mi inkam komiiyin siya ti inkamin pi siirar nikropki. <sup>16</sup>Mi ta ii aiirin sima inkam biyie nwirin omaka hiuyokiyokaiya mii biyie miriia saiir hir nwokin, siir inigin Barabaskin, sima ombudim siir bidi yinokninkinim. <sup>17</sup>Mi

iiya iikamim sima maeyau kwiruwu hangiriyu omimirim mi Pailat siya simiir sriigi, kima paniina naingwowi, kara kimiirimin piki hiniin inkamin siir haiwao hauugi, ha? Kara Barabas siir pi ikropki, aniya? Iyie, kara Jisis siir nikropki sima dapiyin Krai inkamin Adi Komii siya nikropkiyin, aniya? <sup>18</sup>Pailat siya bidi yinokninkinin, prismi biiyan kamim mi Isrelmi inkam komii komiiyim sima io Jisis siir nwowi. Dimusi rani, iikamim sima ini Jisis siiraramar yamim. Mi sima siirin Pailat siiram asi nikiunamkim siya siirin kam nhirim simiir nwoki ikmwini isom aowim. Mi siya ta sriiya simiir asi sriigin.

<sup>19</sup>Pailat siya inkamin yai hidiyin siir ipii aiirar niki nidwokaiyin mi siir wiga saeya yayiim hiniina boinmimauugi yokwoni. Kira dimin whir kipi swoki tirmintirmin, ti inkam iirin, siya dimin biyie bi tirkin. Mi ta niiyaka kara nhwoin whira whinkigmimikwii mi kara hik prasae bi haiga.

<sup>20</sup>Prismi biiyan inkamim mi Isrelmi inkam komii komii ikim sima iikamim simiir kwoin imiir boinswoswo. Mi sima Pailat siirim kauwok boinki. Siya Barabas siir diuguski mi Jisis siir disomao. <sup>21</sup>Mi inkam komiiyin omom omomim simiir kigriraowiyin siya simiir sriigi. Kima paniina naingwowi kara ti inkam nwiswo sowiirin pi nhini niuguski, ha? Sima ina yowarkii boinim Barabas. <sup>22</sup>Mi Pailat siya simiir boinki, kara wi paniina tiri Jisis siirin, sima dapiyin Krai Adi Komii siya nikropkiyin kara siirin wi paniina tiri, ha? Mi sima kauwok boinki, paeyin hiiniya nirioninkinin saika dirinugi! <sup>23</sup>Mi Pailat siya ina sriigiya. Dimusika siya dimu dimin tirbugin, ha? Mi sima ina kauwoknanaeyim, paeyin hiiniya nirioninkinin saika dirinugi! <sup>24</sup>Pailat siya bidi yinokninkinin, sima yayiim kara boiniyim simiir wakaeyokna dig nwo rani mi ina nhinkii boinaigiyim yai niniyam. Mi siya opa ina haiyin mi siir ina aiir hiisoki. Mi iikamim simiir nhwowim ini siirar kaokiyim simiir niisiimauugin, siya Jisis siir nisomaowam pi boriisopi. Mi siya hiriinana niki tirin mi siya simiir boinki, kara siirin dimin whir bi kigin mi kara siirin wa nisomaoki rani. Kimiirar diminkin. <sup>25</sup>Mi iikam whiekakim sima hiniina yowarkii boin mi siir naowa saiir mwokankwowa ini mi owa wi krimiiramar swoki iti mi krimiir yinisisim imiiramar warar. Kira siir nisomaoki Adi Komii siya wi io kiriir nwo rani. <sup>26</sup>Mi Pailat siya Barabas siirin hiriinansi niuguskikin simiiram. Mi siya Jisis siirin kam nhirim simiir yokmwini tio mi idni ha kogrimdinugiyin mi siya siirin ina yikropkiyin Rom hiran sauan kamim simiiram. Paeya hiiniya nirioninkinin saika ninkin irinugiyam. Iriig.

**Sauan kamim sima Jisis siir nigbumbu boinkim**

*(Mk 15:16-20; Jo 19:2-3)*

<sup>27</sup>Mi sauan kamim Biiyan Inkam Komii siirim, sima Jisis siirin simiir Biiyan Inkam Komiiyin siir omaka hiriir yikiuna apninopkainam

mi sima whiekakim saikar yangiriyiuni. <sup>28</sup>Mi sima siir yiuisa saiir nisaiyim mi sima siirin yaeya yiuis pariidnan kwira saiir ii haiginiu. Ta yiuis hiriinana inkam komii inigakin siira saiir nikrika. <sup>29</sup>Mi sima urid amridnanin siir hiurokikin mi sima siir mwo iir yaki kaigrisiugi. Mi sima paekopin whira yonkwo haiginiu siir iina inig aiir inkam komii nu kigriraowiyin siir hiriinan. Mi sima ogmwo siirim hiu mi sima siir yigbumbu boin, kira inkam miyikin, Juda iikamim simiir nu kigriraowan inkam komiikin. <sup>30</sup>Mi sima siir yaswaiyiugi mi sima ti paekop iir hai mi siir mwo iir tionanae. <sup>31</sup>Sima siir yigbumbu boin mi ta siir yiuis pariidnan aiir yisaigi mi sima siir yiuiski yiuis aiirar ii haiginiu. Mi sima siirin paeyin hiiniya nirioninkiniyin siirim whinapnam saika ninkin irinuim. Iriig.

**Sima Jisis siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika yirinugi**  
(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Jo 19:17-27)

<sup>32</sup>Sima ha napnamim mi sima om Sairini hiran inkam nwirin siir kig, siir inigin Saimonkin, sima siir nikwao boinkim siya Jisis siir paeyin hiiniya nirioninkinin siir hainamam. <sup>33</sup>Sima maeyau kwira saiir yimbiam, saiir inigin Golgotaka saiir inig mwokimwoin hiniingin mwokiuni mwokin. <sup>34</sup>Sima Jisis siirin op wain biyieya kausririya dimin biyie whir aka pridgiya saiir hauu, siya kwiyaeyam siya hinda kinankiugiin mi siya bi kwiyaekin.

<sup>35</sup>Sima siirin paeyin hiiniya nirioninkinin saika niritu digiyin mi sima gwo kwira satu dapiya saiir gwo siir yiuis digworaekwo imiir haiyam. <sup>36</sup>Mi sima ta maeyaua saiira yidwo mi sima saiir hirar waikao. <sup>37</sup>Mi yaiya sima wina paemira Jisis siir mwo koua ninkin irinuwa saeya hiniina boinka. Tiriiginin Jisiskin, Juda iikam simiir nu kigriraowan inkamkin. <sup>38</sup>Jisis siir kingiinin sima inkamwo hiitauaeiyo nwise yinkin irinu inankii mi nwirin iniga mi nwirin yaioyaeya.

<sup>39</sup>Mi iikamim sima ha nitim mi sima siir yigbumbu boin mi sima mwo ara kintii iski mi sima yaebu ina buwim siirin. <sup>40</sup>Mi sima boin, kira ti inkamin Adi Komii omaka saiir niinhinkii mi ii kwoimaka wi saiir swoki mirii ninokougi mi kinakina diriraerarna. Mi kira Adi Komii siir yinisimkiniuwi, kira paeyin hiiniya nirioninkinin siir haiburgig mi ha wiuwini! <sup>41</sup>Mi iriipa hiriinan prismi biyan inkamim mi kamim siyu ninokninkini ikim mi Isrelmi inkam komii komiiyim sima siir mi inkim igbumbu boinkim. <sup>42</sup>Mi sima hiniina boin, siya iikam nhirim simiirara whindiriraeri mi siya siya whindiriraerarnam dig nwo rani. Mi siya hiriinan boini siya Isrel iikamim simiir nu kigriraowan inkamkiniuwi mi siya paeyin hiiniya nirioninkinin siir haiburgig mi ha wiuuni mi krma wi siirima naingwo tibmiiyim. <sup>43</sup>Siya Adi Komii siirima naingwo tibmii mi ha boini, kara Adi Komii siir yinisimki yinisimkin. Mi Adi Komii siya

siirim naingwowi mi siya wi siirar swoki anmaiwarkainaei. <sup>44</sup>Inkam nwiswo hiitauaeywo Jisis saika kingiina ninkin irinuwo mi sowa iriipa hiriinan ta hiriinan nigbumbu yaiya saiirara mi boin siirin. Iriig.

**Jisis siya bidi yaonamin**

*(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Jo 19:28-30)*

<sup>45</sup>Mi iya hiriir tiriir nabie bopwo nwowo mi hinda tinda iya ina kakauu iuguskiya mi hiriinana nwokiya mi bieyin nad nworibin saiirar yadig iuwini. <sup>46</sup>Mi ta ii aiirarin bieyin nad nworibin Jisis siya ina kauwoknamnankiyin, Eli, Eli, lema sabaktani? Ta yaiya saiir yaimwokiyaaimwowa hiniinga. Kariir Adi Komii krimiir Wanin kira kariir dimusi niuguskikin? <sup>47</sup>Kam nhirim kingiin hirar nokwoim sima ta yai aiir wakaeyim mi sima boinki, ti inkamin siya Ilaija siirim kauwok boinki. <sup>48</sup>Mi simiir inkam nwirin ina iwitnamin mi hamganin siir yani hainaki mi siirin op waina kausririya saiir houginki paekop whirin saika yinkin widgi mi Jisis siir yaki hauugi siya kwiyaeyam. <sup>49</sup>Mi iikam nhirim sima boin, ha tiki o krime tiki kigrirao. Mi siirin wi Ilaija siya namisi whindiriraerarki, iyie? <sup>50</sup>Mi Jisis siya ina swoki kauwok nanaekiyin mi siir naeyiuin siir haiburgigin mi siya ina yaonamin.

<sup>51</sup>Mi iya siya naonamin mi ta yiuis komiia Adi Komii siir omaka saiir yainau hir kiburikouwa bopwoniya yinwitamki, kou hirarkar niuguskiya ini nu hirar yadigiwa mi mirkwisa yimbiyam. Saeya minam niisimauga, iikamim sima Adi Komii siiram nwoki kwisboinim, Jisis siya siyiu win bidi tirkiyin inkamim sima Jisis siirim nwoki kwisboinim, niinin ina yitkiyin mi siya komii komiiyim ina pampamkiigiyim. <sup>52</sup>Mi maeyau inkam haingikaiiya ina piigikiya mi Adi Komii siir iikam whiekakim biya naonamim mi sima ina swoki insiingiyim. <sup>53</sup>Sima maeyau inkam haingikaiiya saiir bidi haiburgigim mi Jisis siya mhoyia yinsiinidwonam mi sima om miyikin Jerusalem siir yam. Mi iikam whiekakim simiirar kaowinim.

<sup>54</sup>Mi kamim sau ninitiyim simiir bii nwowiyin mi sauan kam ima sima Jisis saika ninkin okim mi sima Jisis siiram waigaokim mi sima kigi nuin, niinin nitkiyin mi digworaekwowim ina yimbiyamim mi sima nidid prasae bi kinkim. Sima boin, kaimwoki kaimwokiinga, ti inkamin siya Adi Komii siirar yinisimkin. <sup>55</sup>Wig whiekakim sima hirar nwokim sima Jisis siir mhoyia nitkim mi nu Galili siir haiburgigim mi siir nini whindiriraerarniyam nitkim naemin. Sima ti wigim arurig hirar nokwo kaokim. <sup>56</sup>Wig ira simaka hirar ninkin owa saeya Mariaka, om Makdala hiranka. Mi ira Maria saeyairga Jems Josep sowiir apua. Mi ira Sebedi siir yinisim nwiswo Jems Jon sowiir apua saeyairga. Iriig.

**Sima Jisis siir piuis biyieya siyanoin siir nini kikaigikim**

*(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Jo 19:38-42)*

<sup>57</sup>Mi bieyin nadnworibin inkam nwirin umir digworaekwokakin om Arimatiankin siir inigin Josepkin siya ina yitin. Mi siya iriipi hiriinan

Jisis siir kigna miriiyan inkamkin, siya maeyaua Jisis siya naowa saaiirum nitkin. <sup>58</sup>Mi siya Pailat siir hiriir yimbiyam mi siir ini sriiyu Jisis siir piuis biyie niinga saairam mi siya sair ini hiunis haiyiu. Mi Pailat siya siir sauan kamim simiir boinki, sima Jisis siir piuis biyieya Josep siir hiunis hauugiyim. <sup>59</sup>Mi Josep siya siir piuis biyieya saair hiunis haiyin mi yiuis whisinana saair whrinhainam. <sup>60</sup>Mi yiuis aiirin ha whrin digiyin siya siir piuis biyieya ini siir siyano winin siirar kikaigikin biya inkam nwir bi haingikai miminkin mi siya siir kamim simiir boinki, sima siya komii kwira saair warkikiugiyim. Mi sima hiriinan tirgigim mi sima ina yamim. <sup>61</sup>Mi sima hiriinan tirim mi Maria om Makdalan aka mi Maria iraka sowa hirar nwoko. Sowa ieyin siir haingikaiyin siir kingiin hirar nidwo kaoko, iriig.

**Sauan kamim sima ieyin Jisis siir piuis biyie  
aiir kikaiyin siir hirar waikaokim**

<sup>62</sup>Mi iigwira Judami ii komiia piu siisiya dimin taemin tir karamae nrowiya mi prismi biyan inkam ikim mi Farisimi kam ikim sima Pailat siir kigam namkim mi sima saika yahangiriyu omimiri. <sup>63</sup>Sima siir boinki. Inkam komii krma yai kwira ti niksise inkamin siya boina krma saairar naingwokwowi. Siya ha boinkin mi mhoiya ii kwoimaka kara wa swoki insiin idwowi. Mi wi omwaiya swoki waiyai. <sup>64</sup>Mi kira kiriir sauan kamim simiirin hiniina boin mi sima siyan ti ieyin siir no iir warkikiukikinin siir waikao. Mi wi siir kigna miriiyim kamim sima nini tauae hainakisi mi iikamim wi sima niksise boini, siya ie hirankin bidi yinsiin idwonamin. Mi sima hiriinan tiri, ta niksiseya siya ie hiranki ninsiin idwowa saeya wi ta niksiseya biya sima ti inkamin Adi Komii siya nikropkiyin siya boina wi saair haiburi. <sup>65</sup>Pailat siya simiir boinki, kima sauan kam nhirim simiir dikiunam sima ti inkam ie iir waikaowim. <sup>66</sup>Mi sima ie iirin diyoin ina ini haingikikin. Mi kam nhirim sau ninitiyim ini nii nabe hirar waigaowim. Iriig.

**Jisis siya ina swoki insiin idwowin  
(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Jo 20:1-10)**

**28** <sup>1</sup>Hi Komiiya piu siisiya bidi yamkiya mi iigwir nugaka Sande bieyin ha nimbidniyakwokin mi Maria om Makdalana mi Maria ir aka sowa yam maeyauwa Jisis siir piuis biyie aiir kikaiya saairam sowa saair kignakiyam. <sup>2</sup>Mi bi kimiminkikin niin komiiyin ina yitkiyin Adi Komii siir paekwosimin ninomor kou hir haiburgigin mi ina yiuniyin mi siya komiiyin ina warnamin mi ieyin siir hirankin mi siya ini siya iirar yidwowin. <sup>3</sup>Mi siir whwonkamini sinana ninomir kou hir sinaniya ini saair hiriinan yuyakiya mi siir yiuisa ini waumira bieki kainankiya ini saair hiriinan whisnani siingiya. <sup>4</sup>Mi sauan kamim waigaowim sima

siirsiyin nidid prasae bi kinkim mi sima ini nopnopa kinkiyim mi sima inkamin naonamiyin ini siir hiriinan ywokiyim.

<sup>5</sup>Mi paekwosimin siya wig iswo sowiir boinmauugi. Kowa kipi nidid! Kara ina ninokninkinin, kowa Jisis siirim nini hansirniko ti inkamin paeyin hiiniya nirioninkinin sima ninkin irinugiyin siirim. <sup>6</sup>Siya tapi nwo rani, siya bidi yinsiin idwo namin, yaiya biya siya boina ini saiir hiriinana swoki tirin! Kowa maeyauwa siir kikaiya saiir unkini kigni. <sup>7</sup>Mi kowa ha damsasau mi kamim siir kigna miriyyim simiirin hiniina tini boinmauuu, siya ie hiranki bidi swoki insiin idwain. Mi siya ini kimiir biyar yamkwokinin nu Galili hiriir mi kima siirin wi ta maeyau aiir nini kigiwi. Kara kowiirin tisa boinkiyin! <sup>8</sup>Mi wig iswo ha nanaakiyo mi ini maigimaigra ywonamwo mi maeyauwa inkam haingikaiya saiir haiburgik mi ina iwitnamwo kamim siir kigna miriyyim simiiram.

<sup>9</sup>Mi sowa ha niki iwitamwo mi Jisis siya sowirin siyu hir yapyiskaiwin mi ina boinin. Kowa bidi yito? Mi sowa kingiin ha namwo mi ogmwo ina yakai hiunainamwo mi siir iga aiir ini onkwoiu mi siir ini hainan. <sup>10</sup>Jisis siya sowiir boinki, kowa kipi nidid! Kowa kariir nomiyauim simiir tini boinmauuu mi sima nu Galili hiriir dam, kariir kigniyim. Iriig.

### **Kamim sau ninitiyim simiir yaigim**

<sup>11</sup>Wig iswo ha niki amwo mi sauan kam nhirim ie iir waikaowim sima ini om Komii Jerusalem hiriir yapninopkainamim mi sima prismi biyan kamim simiir ini boiniu digworaekwo whiekakim nimbiyamim simiir. <sup>12</sup>Mi prismi biyan kamim sima Isrel simiir biyan inkamim simaka yahangiriyu owiu mi sima yaiya kwira hangiriyu boina. Sima umir whiekakim sauan kamim simiir hauugi. <sup>13</sup>Mi sima simiir boinki, kima wi hiniin yaiya saiir boin. Kamim siir kigna miriyyim sima niyaka nitwiigim mi krma nhwo bidi whinamim mi sima siir piuis biyieya saiir ini tauae hainakiwi. <sup>14</sup>Mi Biyan Inkam Komiiyin omom omom kigriraowiyim ta yaiya saiir wakaeyin mi krma yai nhirim simiirin wara swoki inkin boinmauugi mi kima wi yaigak nwo rani. <sup>15</sup>Mi sauan kamim sima umir hiriinansi haigim mi sima ini simiir yai imiirar mi wakaeyoknaim. Mi ta yaiya ini nu Judia siirar yiniyokiigiya mi biya mi tariinanam Juda iikam whiekakim sima ti diminim simiir yaingwo tibmiyyim. Iriig.

**Jisis siya kamim siir kigna miriyyim mii simiir nikiumauugigim**  
(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Jo 20:19-23; Ap 1:6-8)

<sup>16</sup>Mi wig iswo sowa simiir boin digiywo, kamim siir kigna miriyyim iuur nwirkim sima nu Galili hiriir yapnamim. Mi sima ti mhiuisimin siir yimbiyam, Jisis siya boinkiyin simasima namam. <sup>17</sup>Mi sima Jisis siir kigiuwim mi sima siir inig iir hainan mi kam nhirim simiir kwoinim

ini whisa ywowim. Mi ha naingwokim siya bi ninsiin idwokin siir aknain aeya niuwi. <sup>18</sup> Mi Jisis siya kingiin ha nitin mi simiirin hiniina boinki Adi Komii siya kariirin inigak nu ninomor sowiir digworaekwo imiiram nwowaiginiugikin. <sup>19</sup> Kima hinda tinda asi namkim iki iikam isid whiekakim hinda tinda nwowim simiir nini boinmimauuwuim sima kariir kigna miriiyan iikam nwowim. Kima simiirin kariir Adin mi kara Adi Komii siir yinisimin mi Adi Komii siir naeyiu ikim wi simiir inig imiirar tini baptais haiginiuwu. <sup>20</sup> Mi kima simiirin dimin whiekakim kara kariir nowomwarkaiyuwim simiir tini boinmimauuu. Sima wakaeyokna diriraeraram, waka, mi tariinan mi iinokiinokin kara wi kimaka nwoyokiyokii mi ii aeya digi. Iriig.